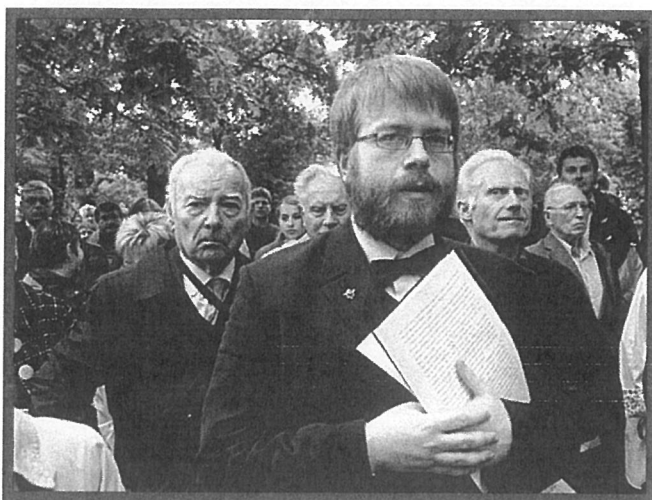

TŘETÍ DÍL

„Ponížení člověka“: Stud, vzpomínání a smíření

ČESKO-NĚMECKÁ DEKLARACE
O VZÁJEMNÝCH VZTAZÍCH A JEJICH BUDOUCÍM ROZVOJI 21. LEDEN 1997

III.

Česká strana lituje, že poválečným vyháněním, jakož i nuceným vysídlením sudetských Němců z tehdejšího Československa, vyvlastňováním a odnímáním občanství bylo způsobeno mnoho utrpení a křivd nevinným lidem, a to i s ohledem na kolektivní charakter přisuzování viny. Zejména lituje excesů, které byly v rozporu s elementárními humanitárními zásadami i s tehdy platnými právními normami, a nadto lituje, že bylo na základě zákona č. 115 z 8. května 1946 umožněno nepohlížet na tyto excesy jako na bezprávné a že následkem toho nebyly tyto činy potrestány.

Praha 21. ledna 1997

Za německou stranu

Spolkový kancléř

Dr. Helmut Kohl

Spolkový ministr zahraničí

Dr. Klaus Kinkel

Za českou stranu

Předseda vlády

Václav Klaus

Ministr zahraničních věcí

Josef Zieleniec

Na předešlé straně: smuteční řečník PhDr. Michal Pehr s účastníky pietního aktu na postoloprtském hřbitově

Úvodní poznámky

Třetí díl dokumentuje proces česko-německého porozumění o „Postoloprtech“ mezi roky 1995 a 2010. Zdroji jsou novinové články, rozhlasové zprávy, projevy na akcích a jeden plakát. Tyto dokumenty jsou pouze ve výjimečných případech komentovány poznámkami. Nepřesnosti a rozpory v jednotlivých informacích, zprávách a komentářích by měl čtenář sám posoudit, protože již jsou mu tyto nejdůležitější historické události známy. Cestu k nim a k dalším informacím najde v příčných odkazech.

Profesor Voithl se ve svém úvodě „O co jde v těchto dokumentech“ věnoval převážně lokálním českým zprávám o Postoloprtech a setkání vyhnanců českých Němců z Čech na Žatecku. Od roku 1992 zveřejňoval však svým krajanům v Domovském zpravodaji Žatecka (Heimatbrief Saazerland) zprávy o vývoji událostí v badatelských debatách „O případu Postoloprty“. Jako Němec, který vyrostl v českém prostředí dvojjazyčně, se cítil vyvolen k překladům, a jako zprostředkovatel. Brněnský historik Adrian von Arburg navrhl zveřejnit a v této publikaci dokumentovat veškeré zmíněné články, jako „relevantní dobové dokumenty“. Toto ovšem není z místních, technických a redundantních důvodů možné. Mnohé se totiž v mediálních zprávách opakuje¹.

Toto omezení platí i pro námi uváděné příklady, založené na faktech z našich zdrojů. Bereme to jako kompromisní řešení vzhledem k čtivosti této publikace i zveřejněných informací v další části. Náš výběr jsme provedli na základě toho, do jaké míry otevírá autor nový pohled nebo aspekt na toto téma. Úlohu zde také hraje prominence a rozptýlení místní medializace. Přitom si uvědomujeme určitou jednostrannost, co se týče výběru vcelku pozitivního náhledu. Tato kniha chce dokumentovat, jak se Němci a Češi po 74 letech útrpných dějin znovu setkávají. Negativní a neproduktivní stanoviska k této otázce mohou být zveřejněna jinde.

Pravdou k smíření

V říjnu 1995 zveřejnil redaktor David Hertl v regionálních novinách „Svobodný Hlas“², společně s šéfredaktorkou a vydavatelkou novin Květou Tošnerovou, dráždivý článek, který se rozsáhle zabýval postoloprtským masakrem z let 1945 a pokládal důrazně otázku: „Kde jsou ty tisíce Němců z Postoloprty a Žatecka“? Zde bylo čerpáno z výpovědí odsunutých českých Němců³, ale také z vlastního průzkumu mezi pamětníky v českém prostředí. Článek byl natolik

výbušný, že autoři obdrželi vražedné výhrůžky⁴. Postavit se proti zatvrzelosti veřejnosti, která byla zmanipulovaná komunistickou diktaturou a prosazování historické pravdy, k tomu byla tehdy potřebná velká odvaha.

Tošnerová a Hertl dělali názvu svých novin všichni čest, ale nebyli první a jediní, kteří přispěli k tomu, že se klimatické poměry, alespoň v Žatci a okolí, poměrně měnily. Nutno zde podotknout, že Jaroslav Venclík, který sloužil starému systému dlouho jako kulturní činitel – řídil historické regionální muzeum v Žatci – byl první, který otevřeně a veřejně psal o „Postoloprtech“⁵. O to pozoruhodnější je, že tento člověk zažil na vlastní kůži koncentrační tábor Flossenburg a přežil pochod smrti, proto rozhodně neměl důvod být přítelem Němců. Přesto se angažoval ve „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“ pro navázání kontaktů s „krajanými v Německu“⁶. Díky sdružení žateckých rodáků došlo v září 2002 k veřejné vzpomínkové akci německých Žatečanů přímo v Žatci a Postoloprtech s následující tiskovou konferencí. Venclík zde pronesl dojemný projev⁷. Nejen lokální tisk, ale i celostátní vydání Mladé fronty DNES o této akci informovalo veřejnost⁸ a německý žatecký pamětník profesor Wollrab napsal obsáhlou zprávu⁹ pro ty, kteří zůstali doma a nemohli se této akci v Žatci zúčastnit.

Setkání se konalo pod heslem „Pravdou k smíření“, které se stalo tvůrčím motivem všech dalších akcí. Po rozruchu, který vzbudila tato akce v českých a německých médiích, se ozvala pražská korespondentka redakce Focus, velkého německého zpravodajského týdeníku. Otokar Löbl jí podal o této akci zprávu a předal kontakty. Výsledkem toho byla ve Focusu v červnu 2003 obsáhlá reportáž k případu Postoloprty se stanovisky Petera Klepsche a Davida Hertla¹⁰. Tím se seznámila s případem Postoloprty poprvé širší veřejnost v Německu. Rok na to slavilo město Žatec své tisícileté Milénium¹¹. K této významné akci uspořádalo Sdružení rodáků a přátel města Žatce velkou slavnost a setkání rodáků z celého světa a byli pozváni i žatečtí krajané z Německa. Při příležitosti přivítání na městské radnici 11. září 2004, pronesl Voithl projev v českém jazyce, který následně parafrázoval v němčině. Svůj projev zakončil slovy Jaroslava Venclíka, že při vyrovnání s minulostí musí dojít k „důstojnému narovnání“ vztahů mezi Němci a Čechy. V naší publikaci zařazujeme jeho projev, který byl zveřejněn v Domovském zpravodaji Žatecka (Heimatbrief Saazerland)¹², protože český originál nebyl zaznamenán.

20. Německý rozhlas *Radio DLF* ve vysílání 17. února 2004 „Sudetóněmecký komplex – dva aktivisté smíření, Petr Příhoda a Anton Otte“. Autorka vysílání Doris Lieberman: Skupina „Antikomplex“ byla založena v devadesátých letech studenty práv a politiky. Mladí lidé vědí, že vyhnání je následkem krvavého německého šílenství o jejich nadlidskosti (Herrenmensch). Přesto jsou toho mínění, že vyhnání na základě principu kolektivní viny bylo bezprávi, a že je na čase diferencovat. Ne všichni sudetští Němci byli „revanšisté“, jak to tvrdila čtyřicet let socialistická ideologie. Existovali též protivníci nacistů a sudetští Němci, kteří se právě teprve vrátili z koncentračních táborů a byli následně z Československa vyhnáni. Protože tato poválečná kapitola na základě dlouhodobého zamlčování a ideologie je dodnes převážnou částí české veřejnosti takto interpretována, stojí název této skupiny jako program. Nejdříve se studenti setkali s docenty z důvodů získání informací. Potom vznikla myšlenka ke kontaktování pamětníků spolu s českými žáky.
21. Antikomplex/ Collegium Bohemicum (vyd.): Tragická místa paměti. Průvodce po historii jednoho regionu. Studenti gymnázií ze severních Čech vás provedou po místech s pohnutou historií v Ústí nad Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších místech Praha 2010 – „Antikomplex“ byl v roce 2005 za svojí výstavu „Zmizelé sudety“ vyznamenán německou kulturní cenou Georga Dehio.
22. Tomáš Kassal: Děsivá pomsta v červnu 1945, s. 482.
23. Klaus Brill: Pohled nazpět, ukazuje dopředu“ v SZ 25.6.2009, s. 485.
24. Viz Voitl, O co v těchto dokumentech jde, s. 167.
25. Žatecký a lounský Deník, „Město zřídí pomníček ubitým Němcům“, s. 490.
26. 10. prosince se obrátil Otokar Löbl v této záležitosti na Radu a starostu města Postoloprty. 62 let po skončení války a vstupu ČR do EU by mělo být možné a nutné jednat o památném místě tohoto poválečného masakru. Jde v první řadě o humánní gesto, a kde by potomci a ti co přežili, měli místo, kde mohou zavzpomínat na své rodinné příslušníky a truchlit.
27. Následně dokumentováno na, s. 478.
28. Redakce MF DNES byla spolupořadatelem této pódiové diskuze, která se uskutečnila v Kulturním centru Novodvorská v Praze 4.
29. Vít Smetana (historik z Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR, člen Akademie věd ČR), Lukáš Jelínek (historik a politolog), Michal Pehr (historik a člen postoloprtské komise pro vybudování pomníku), Adrian Arburg (historik), Bohumil Doležal (politolog a publicista), Vladimír Kučera (redaktor MF DNES a publicista).
30. Bude v Postoloprtech stát pomník, s. 479. Článek byl na jaře 2009 zveřejněn na webových stránkách Domovského spolku Žatec (www.heimatkreis-saaz.de).
31. Postoloprty chtějí konečně klid po druhé světové válce, s. 484.
32. *DER SPIEGEL* 36 / 2009, s. 487.
33. Michal Pehr, historik a člen postoloprtské komise pro vybudování pomníku. Viz také jeho projev „Ponížení člověka“, s. 496.
34. Redaktor Svobodného Hlasu, viz článek „Běda poraženým“ s. 446.
35. Otokar Löbl, předseda Nadačního spolku města Žatce v Německu (*Förderverein der Stadt Saaz / Žatec*) viz také jeho článek „Spravedlivá odplata, pomsta nebo zločin proti lidskosti?“ s. 471.
36. Peter Klepsch, Pamětník postoloprtského tábora s. 332 a Proč právě Žatec s. 151.
37. Německá televize ARD natáčela pořad „Na řece smíření“ (miněna byla řeka Ohře), ve které byla část o Postoloprtech a otázky k pomníku, vysíláno 30. října 2009.
38. Žatecký a lounský deník, „Průlom po letech: město zřídí pomníček ubitým Němcům“ s. 490.
39. MF DNES, Nevinným obětím. s. 493.
40. Sudetští Němci jsou vděční za české znamení, s. 492.
41. Karel Schwarzenberg musel být přítomen na jednání přípravy nové české vlády, a z tohoto důvodu se nemohl akce osobně zúčastnit.
42. Michal Pehr, „Ponížení člověka“, s. 496.
43. Uta Reiffová, „Smuteční řeč“, s. 498.

Cyklus násilí

UTA REIFFOVÁ

Nejméně dvě generace zažily v posledních 70 letech mnoho hrůzy, především během a po konci druhé světové války. V mládí tito lidé prožívali traumatické zážitky, jako je hlad, násilí, smrt příbuzných a přátel, útěk a vyhnání. O těchto událostech se nemohlo mluvit, spíše byla tendence je zamlčet. Během války a těsně po ní bylo lépe mlčet a tyto prožité zkušenosti ukryt hluboko v duši. Proto, až teprve ve stáří, se u mnoha zasažených začala projevovat reaktivita prožitého ve formě traumat. U mnoha dotčených začaly propukat prožité události strachu znovu a oni upadají do krize.

Já sama jsem tehdy jako sedmileté dítě se svou matkou, spolu s devítiletým bratrem byla od června 1945 do února 1946 internovaná v ženském táboře v Žatci (Saaz). Z tohoto období si nesu v nitru hrozné vzpomínky. Mé vzpomínky spolu s výpovědí mého druhého bratra Hanse Jäckla, kterému bylo tehdy sedmnáct let, o této době, jsou též uveřejněny v této publikaci. Otec byl v Postoloprtech zavražděn.

Nyní pracuji jako systémová rodinná a psychosomatická terapeutka. Slovo „systémová“ je velice důležité, neboť „systémová“ léčebná metoda znamená, že se zabývá systémem vztahu v rodině, ve skupině a též mezi národními skupinami.

Tato psychosomatická terapie se zabývá skutečností, že jsou tyto strašné události u těchto lidí stále přítomné v těle i v duši a jsou tak uloženy v jejich paměti. Tito lidé se pokoušeli prožité události vytlačit z podvědomí, ale většinou se jim to nepodařilo. Nyní se jejich negativní zkušenosti projevují jako psychické a psychofyzické nemoci a traumata. Odbornou pomocí a působením na psychofyzickou strukturu pacientů, jistotou terapeuta a opatrným přibližováním se k situaci (prožité události), v níž toto trauma vzniklo, je možná pomoc a vysvobození. Výsledkem může být značné zlepšení duševního a tělesného stavu.

Příznivé působení na trauma je většinou možné především tehdy, když se událost (příčina), která toto trauma vyvolala, jasně a otevřeně přizná a uzná. Většinou začíná větou: ANO, stalo se to tak a bylo to strašné. Není při tom nezbytně nutné zmínit detaily a důvody pro tyto události, případně zkoumat otázku viny. K léčbě je však nutné přiznání, že se toto stalo a že to není pouhé klamné domněnky. Otázka viny je zde z léčebného hlediska zanedbatelná. Většinou jsou původci činů již mrtví. Z psychologického hlediska jsou pachatelé i oběti na sebe vzájemně vázáni. Jsou ve stejném kruhu či skupině a jsou osudově střídavě oběťmi i pachatelé.

Dějiny a psychologie nám ukazují, že oběti, přesněji determinovaní z nějakého okruhu nebo národa, se stávají pachatelé a následně znovu oběťmi. Toto osudové propletení se děje napříč v rodinách, skupinách i mezi národy a v rozdílných časových intervalech i po velice dlouhé době. Tento hrozný koloběh násilí je jako tanec smrti.

Tento model obětí a pachatelů, který se bohužel stále opakuje, je v psychologii známý. Zpravidla se objevuje tzv. „Osvoboditel“, který se může stát znovu pachatelem

Uta Reiffová (Foto: Archiv Nadační spolek Žatec)

nebo další obětí. Jelikož se tato úloha stále proměňuje, je naším úkolem tento automatismus zastavit.

Prostřednictvím psychoterapie je v podstatě nemožné zjistit, jak a čím to vlastně všechno začalo. Pachatel vždy najde důvod svou oběť potrestat a oběť vždy najde důvod, jak se za to pomstít. Oběť bohužel zpravidla nehledá důvod, proč se stala obětí. Tyto zkušenosti jsme již dříve všichni získali v rodině. Již řecké tragédie, ve kterých se řine proudem krev a realizuje se pomsta, jsou důkazem, že tento uzavřený kruh doprovází jako historická kulisa vývoj člověka. Mstou bohužel většinou trpí nevinní.

Tento hrozný koloběh pachatel - oběť je možné zastavit přiznáním utrpení oběti. Například pachatelem samotným nebo okruhem, ke kterému patří či patřil pachatel. Toto platí všeobecně. Bez přiznání činu, ať v rodině, ve skupině, nebo mezi národy, zůstává nepříjemná pachuť, pocit dluhu z bezpráví, pěstují se myšlenky na pomstu a z oběti se snadno může opětovně stát pachatel.

Kdyby se Německo nepřiznalo po druhé světové válce ke svým hrozným zločinům, mělo by to pro duševní zdraví německého národa katastrofální následky a nikdy

by se nemohlo stát členem společenství evropských národů. Potomci pachatelů, bez rozdílu stran ovšem nejsou nositeli žádné viny. Důležité je však přiznání, stud a jistý stupeň vyjádření pokory.

Je nutné přerušit přes celé generace a staletí vzájemné přisuzování viny a zdůvodňování našich činů proti právu a zločinů a tím pěstování zdánlivého důvodu odplaty.

Od slepé pomsty v Postoloprtech uběhlo již 64 let, tedy přes tři generace. Jestli ti zavraždění v Postoloprtech spáchali nějaké zločiny, nikdo neví, a již nikdy vědět nebude. Neměli žádnou možnost soudu, ani obhajoby. To stejné platí pro pachatele, kteří se nyní musí obhajovat jinde. Ve světle psychologických a historických zkušeností je potřebné veřejné přiznání tohoto zločinu proti lidskosti a vytvoření pietního místa, jako místa smíření. Byla by to nejen psychická pomoc lidem, kteří přežili, ale také

potomkům obětí, a co je velice důležité i potomkům pachatelů, kteří by mohli znovu najít duševní čistotu, a kteří by konečně mohli odložit stud za činy, spáchané jejich předky.

Cíl humanistického a lidského společenství, které si toto jméno zaslouží, může být jenom v zastavení tohoto koloběhu násilí a protinásilí.

Pro nás, potomky těchto mrtvých, a pro ty, kteří přežili, by bylo pietní místo nebo pomník v Postoloprtech, především místem smutku, vzpomínání na naše mrtvé, kde bychom se za ně mohli modlit, neboť byli zahrabáni do země jako psi. My, kteří jsme přežili, si rozhodně nepřejeme žádnou pomstu, žádné připisování viny potomkům pachatelů. Chceme věčný mír a klid našim mrtvým a přejeme si na ně vzpomínat v lásce.

Můj otec mi po celý můj život velice chyběl.

Překlad Renáta Mlynářová a Uta Reiff. Překlad se mírně odchyluje od německé verze.

Běda poraženým!

KVĚTA TOŠNEROVÁ A DAVID HERTL

Svobodný HLAS 5. října 1995

Postoloprtský masakr v létě 1945

Naprostá většina svědectví, uvedených v tomto článku, nebyla dosud nikdy publikována. Jedná se o originální materiál, nasbíraný během několika let na území našeho okresu. Jména pamětníků a svědků, kteří se ještě dnes bojí promluvit (masoví vrazi z levonické bažantnice jsou stále živí mezi námi), jsou uvedena pouze v iniciálách; iniciály neodpovídají jménu a příjmení. Všem, kteří se odvážili vydat svědectví o jednom z nejostudnějších českých poválečných činů, děkujeme.

Ruská vojska projížděla městem Postoloprty již v úterý 8. května, ale Postoloprty obsadila až ve středu 9. května 1945 v 5 hodin ráno. Pokračovala směrem na východ, zatímco opačným směrem na západ se trousily skupiny Němců, kteří se chtěli dostat do americké okupační zóny. Většina německých obyvatel Postoloprty však zůstávala ve svém městě. „Měli jsme vyhladovět po cestě? Umřít jsme mohli i doma“, vzpomíná jedna z obyvatelky Postoloprty, která se také rozhodla zůstat ve městě. Ve středu se ve městě objevily první české vlajky. Podle svědectví pamětníka „musely být všechny německé byty trvale odemčeny, vojáci nám ukradli šaty. „

Ve čtvrtek 10. května byl zatčen německý starosta Postoloprty Johan Spatzal a spolu s ním někteří další lidé, které známe jmény: Zeus, Steinbach, Gauba, Lukesch a další. Byli uvězněni v budově bývalého soudu. Manželka směla starostovi nosit denně jídlo. Při této příležitosti se jí svěřil, že je denně bít. Podle dalších svědectví byli Češi z Postoloprty ještě stále klidní. Jen bylo vyhlášeno, že na německých domech musí viset bílé vlajky.

Během následujícího týdne se však situace začala zhoršovat: v pondělí 14. května 1945 jsou hlášeny sebevraždy z Lipence, Dolejších Hůrek, Tvršic a zvláště Levonic. Mnoho rodin se prý raději utopilo v Ohři, otrávil nebo zastřelilo, aby nemusely trpět. Na druhý den se očekával příchod české armády. Vzpomíná pan V. N. : „Všichni Němci museli odevzdat klíče od bytů a šli do lágru. Noví majitelé bytů párali matrace a hledali zlato. Při řádění gard se otrávil nejedna německá rodina, vzpomínám na policistu, na drogistu. Mladý řezník se ženou nechali v tom zmatku doma děcko. Z lágru je nepustili. Dítě v kočárku se našlo už v rozkladu. Podobných tragédií se stalo víc“. Informací byl stále nedostatek: vojenský vysílač v Hamburgu a Radio Luxembourg společně hlásily, že americká armáda obsadí i Žatec. Lidé nevěděli, co se bude dít. V pátek 17. května byl všem Němcům v Postoloprtech nařízen nástup do práce pro ženy od 16 do 50 let a muže od

Nadpis článku v Svobodném Hlasu 5. října 1995 (Archiv Nadační spolek Žatec)

16 do 60 let. To již byli v Postoloprtech Svobodovi vojáci, intenzivně prohledávali město a kradli, co šlo – nejvíce hodinky, zlato a další cenné předměty ...

Sobota 26. května 1945

V Postoloprtech proběhlo první rozsáhlé zatýkání mužů mezi 16 a 60 lety. S výjimkou některých (nepostradatelných pro provoz obce) byli všichni odvedeni a jsou nezvěstní. Pravděpodobně skončili v masových hrobech kolem Postoloprty. Seznam 152 pohřešovaných byl sestaven při prvním setkání Postoloprtských rodáků v Německu na letnici roku 1947. Ze zadržených přežili zřejmě dva: Egon Putz (který uprchl z popraviště) a Erich Guth (padl těžce raněn do jámy a byl pokládán za mrtvého, ale přišel k domů a zachránil se).

Neděle 27. května 1945

Ráno v sedm (jiní pamětníci udávají v šest) hodin byl německým obyvatelům Postoloprty nařízen nástup na náměstí. Všichni byli odvedeni do bývalých kasáren. Do kolony se několikrát střílelo. V kasárnách byli všichni podrobeni další prohlídce a byly jim ukradeny osobní předměty. Podle pamětníků tuto akci řídil Čech jménem Marek. Ženy a starci byli během dne posláni domů. Muži v kasárnách (bylo jich podle některých svědectví asi 180) zůstali a během celého dne nedostali ani najíst, ani napít. Některé z žen šly toho dne jako obvykle k budově soudu, aby přinesly uvězněným mužům jídlo. Byly ale poslány zpět, protože „všichni zavření odešli pryč“. U žen to vzbudilo podezření, že byli zabiti. (Což se také zřejmě stalo – více než stovce mrtvých mužů se od těch dob říká „Nedělní muži“. Toto pojmenování vyslovuje většina německých rodáků se slzami v očích.)

Pondělí 28. května 1945

Večer ve 21. 30 hodin bylo oznámeno, že na druhý den musí všichni Němci nastoupit na náměstí se zavazadly, těžkými nejvýše 3 kg (v tom se rozumí i jídlo na několik

práce schopných. Takové měřítko přesídlování a poměry, za nichž k němu dochází, jsou bez příkladu v dějinách. „Jaký měla válka dopad například na Postoloprtsko, lze vyčíst i z následující tabulky, která udává počty obyvatel v letech před válkou, po ní a v padesátých letech. Celkově bylo z bývalého okresu Žatec odsunuto přes 10. 000 obyvatel (což je pro zajímavost asi polovina všech dnešních obyvatel Žatce).

Obec	Počet obyvatel v roce			
	1930	1939	1947	1950
Bitozeves	752	576	403	270
Blažim	554	422	334	251
Březno	648	518	439	393
Břvany	695	566	490	460
Hradiště	157	108	80	75
Levonice	169	134	109	83
Lišany	440	344	267	146
Malnice	211	211	193	156
Mradice	296	168	134	118
Postoloprty	3.311	2.561	2.186	2.366
Rvenice	296	253	256	218
Seměnkovice	339	268	190	86
Skupice	274	315	269	231
Tatinná	274	232	163	118
Tvršice	448	373	301	250
Vrbka	248	211	157	142
Výškov	378	312	301	273

Naše tabulka naznačuje daleko širší souvislosti: ukazuje na rozkvět obcí ve třicátých letech, na útěk Čechů po zbrání pohraničí v říjnu 1938, na odsun Němců po válce a na úpadek vesnic v padesátých letech po první vlně nájezdů dosídlenců. Druhá světová válka zamíchala osudy našich vesnic víc, než si na první pohled připouštíme.

Asi hodně dlouho nezapomenou Němci na jména čtyř anejurovějších českých vrahů, kteří zabíjeli chlapce a muže v postoloprtském lágru. Podařilo se dokonce objevit jejich fotografie. Jsou to: jakýsi Pavel (příjmení není známo), Josef Marek⁹ z Postoloprty a bratři Petrolukové. Pamětníci, které zpovídala redaktorka Svobodného hlasu, si vzpomněli na další: Karel Vilhelm (uzavíral jeden z

průvodů se zajatci a později se prořekl v hospodě), Čestmír Vojta (údajně náčelník Sokola), krejčí Jarda Hudec, Tomášek, Hrbek.

Dochovala se zajímavá svědectví: „Tam, jak jsou dnes v Postoloprtech polotovary, bývala dříve trafika. Tam měli svobodovci velitelství. Vedl je tmavý chlap jako hora. Říkali mu Tarzan. Ten byl nejhorší. Fašisti mu zřejmě vyvraždili rodinu. Jak ten Němce nenáviděl! Nejráději by pozabíjel všechny. Mluvil česky. Měl tak pětadvacet let, každý se ho bál, i jeho vlastní lidi. Po válce se vytratil jako všichni. Kam odešli, Bůh sud“, vzpomíná pan Š. L.

Stále nezodpovězená je také otázka otevření masových hrobů ještě koncem čtyřicátých let. Některé pověsti hovoří o tom, že k přesunutí hrobů došlo proto, že při povodních vyplavávaly mrtvoly na hladinu. Podle dochovaných svědectví trvalo téměř pět dnů, než byly všechny mrtvoly exhumovány a odvezeny – údajně do vytěžených uhelných dolů na Mostecku, kde byly zahrnuty. Pan V. N. vzpomíná: „Po roce se začaly o bažantnici zajímat humanitární organizace – nějací Francouzi. Na místo byli vysláni vojáci, fasovali sud rumu a chlorového vápna. Výkop byl přikrytý slabou vrstvou hlíny. Jeli jsme okolo, měli jsme tam pozemek. Bylo to dost cítit. Ale při povodni se mrtvoly vynořovat nemohly, až tam voda nesahala. Při exhumaci byl celý prostor zamaskován hustou stěnou z chvojí. Ostatky se dávaly do dřevěných beden a nakládaly na auta. Akce byla přísně utajovaná, nesměl tam nikdo. Exhumace však probíhaly na více místech“.

Další zajímavosti si pamatuje pan V. Č. : „Nevím, jaká to byla jednotka, která exhumaci prováděla, jestli pohřební, ale byli to Češi. Přijeli, měli jednoduché stlučené bedny. Pach mrtvých táhl až do Levonic. Kolik těch popravených bylo? Ono se to možná ani nesmí říct, ale nějak víc. Jenom v Levonicích je vytažovali čtyři, vlastně pět dní.“

Na tomto místě prozatím uzavíráme historii léta 1945 v Postoloprtech. Věříme, že jsme vám alespoň trochu poodhrnuli pomyslnou historickou oponu. O zajímavé příběhy, vzpomínky, dokumenty a předměty, spojené s masakrem německého obyvatelstva a vyhnáním Němců z Podbořanska a Žatecka, máme však zájem i nadále. Pokud byste mohli jakoukoliv informaci přispět, ozvěte se do redakce.

POZNÁMKY

1. Správně: Bohuslav Marek.
2. RG = Revoluční gardy
3. Zika = Jan Zícha, kterému se říkalo „poručík Petrov“, což bylo jeho krycí jméno.
4. Jan Zícha byl předseda Okresního národního výboru v Žatci (ONV).
5. Zpráva pamětníka Ernsta Gutha z Března, Domovský zpravodaj Žatecka, zvláštní vydání k 50. letému výročí vyhnání, vyd. Erich Hentschel, 1995, Nr. PB 19).
6. Zpráva Hermý Postlové o smrti jejich příbuzných v tehdejší Allegasse 299 v Postoloprtech, Domovský zpravodaj Žatecka, zvláštní vydání k 50. letému výročí vyhnání, vyd. Erich Hentschel, 1995, Nr. S 10.
7. V původní textu ovšem chybně NKVD.
8. Marianna Friedrichová, Coburg, Domovský zpravodaj Žatecka, zvláštní vydání k 50. letému výročí vyhnání, 1995, vyd. Erich Hentschel, Nr. PB 16.
9. Správně: Bohuslav Marek.

Pravdou k smíření

VZPOMÍNKOVÁ AKCE PRO ZAVRAŽDĚNÉ POSTOLOPRTSKÉ A ŽATECKÉ OBČANY / ADALBERT WOLLRAB

Německo-české vztahy se nalézají vzhledem k záštiplným výrookům českých politiků v současné době na nejnižším bodě. Je proto pozoruhodné, že na nižší úrovni lze zjistit i na české straně ojediněle pozitivní signály. Jsou to ohlasy lidí, kteří mají snahu o pravdivé zpracování novodobých českých dějin. Takovým signálem byla pietní vzpomínka za žatecké Němce, kteří byli v létě roku 1945 v Žatci a v Postoloprtech zavražděni. Tyto masové vraždy byly jedním z největších masakrů poválečných dějin. Přibližně 5000 německých mužů a chlapců muselo nastoupit k pochodu smrti ze Žatce do Postolopr, asi 800 mužů bylo umučeno k smrti anebo zastřeleno a v masových hrobech zahrabáno v blízkosti Postolopr.

Na pořadu této pietní vzpomínky bylo dopoledne 19. září 2002 líčení událostí očitým svědkem Peterem Klepschem na náměstí v Žatci, a pak ještě dopoledne položení věnců v bažantnici u Postolopr, kde ostatky zavražděných Němců byly zahrabány. V Žatci se měla odpoledne v sále hotelu Motes konat tisková konference. Pietní vzpomínka, jejímiž pořadateli bylo „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“ a německý „Kulturkreis Saaz e. V. , Roth“¹, se konala pod heslem „Pravdou k smíření“.

Účastníci přijížděli ve středu 18. září 2002 a v 18 hodin se konalo společné zasedání představenstva obou spolků. Ve čtvrtek 19. září se shromáždili účastníci, sestávající z delegace Kulturního spolku Žatec (Kulturkreis Saaz) a několika členů Sdružení rodáků a přátel města Žatce u morového sloupu na náměstí v Žatci. Přítomni byli i postoloprtský starosta, žurnalisté a fotografové. Zastoupeny byly noviny z Loun, ze Žatce, Ústí nad Labem, Česká tisková kancelář, Frankfurter Allgemeine a rakouská Sudetenpost. Jeden z účastníků byl také pan architekt Heinzl, jehož otec byl jedním z těch zavražděných žateckých občanů.

Německý žatecký rodák Peter Klepsch podal líčení událostí jako očitý svědek:

„Dne 3. června 1945 byli němečtí muži města Žatce bitím hnáni na náměstí. A zde už začalo vraždění. Muž, který přišel pozdě byl zastřelen. Mrtvola byla přejížděna několikrát motorkou. Následoval pochod smrti ze Žatce do Postolopr. Na dlážděném nádvoří staré jezdecké kasárny v Postoloprtech museli muži i chlapci během dne stát nebo sedět. V noci museli na dláždění kasárenského nádvoří ležet. Po špatně porozuměném povelu několik lidí ráno vstalo a vzápětí na ně bylo stříleno a jeden byl těžce zraněn. Ležel několik dní na nádvoří bez lékařské pomoci a teprve pak byl zastřelen.“

Za dalších nocí byli ti, kteří přežili natlačeni do kasárenských místností, kde měli jen tolik místa, aby mohli

stát. Horkem a nedostatkem kyslíku jich několik umřelo, především lidé se srdeční chorobou a trpící zádechou, u jiných se objevily znaky zešlivení. S několika jinými mladistvými jsme se protlačili malým okénkem do vedlejší kuchyně. Stráž střílela a hodila do místnosti granát. Dostal jsem střep granátu do nohy. Na konci kasárenského nádvoří byl postaven kulomet a policista, jenž se jmenoval Marek dělal soudce. Když jsem byl předveden a když jsem si stěžoval, že u nacistů jsem byl vězněn a nyní zase, Marek mne zbil holí.

Již předtím si přišli pro lékaře, pro techniky, které nutně potřebovali a také pro muže, kteří měli za manželku židovku. Dalším dnem nastala selekce mužů, kteří byli v nějaké nacistické organizaci nebo byli kdysi členy sudetoněmecké strany, důstojníky Wehrmachtu, správní úředníci, soudci a učitelé. Asi 600 mužů bylo odvedeno do části kasáren, která byla označena jako blok smrti (Todesblock). Po dobu mé přítomnosti v kasárnách jsem byl také svědkem toho, že pět čtrnáctiletých chlapců bylo bičováno a pak zastřeleno. Jim bylo kladeno za vinu, že hladem trýznění přelezli plot a natrhali pár nezralých jablek. Tři otcové těchto chlapců museli přihlížet, jak jejich děti byly mučeny a zastřeleny. Jeden z chlapců prosil o svůj život, druhému při každém tepu vytryskla krev z krku. Zabití chlapci byli hozeni do strouhy a během dne tam bylo hozeno ještě pět dalších mrtvol

Již v úterý večer a v následovných nocích hnaly strážské skupiny po padesáti až šedesáti lidech do lesa a vojáci se vraceli bez nich. Přes pět set mrtvol německých mužů leželo zahrabáno v Levonické bažantnici². Ti, kteří masakr přežili, byli ozbrojenými strážemi sedmého června vedeni po silnici do Žatce. Kapucínský páter Quardian byl zastřelen, když na tomto pochodu již nemohl dále chodit. Nechali ho ležet v příkopě.“

Toto vyprávění očitého svědka jsem simultánně překládal do češtiny. Při líčení tehdejších událostí Peterem Klepschem jsem viděl na vážných až zaražených obličejích

Profesor Dr. rer. nat. Adalbert Wollrab (privátní archiv)

Shromáždění žateckých českých Němců u Moravého sloupu na žateckém náměstí Svobody v září 2002 (archiv Nadační spolek Žatec)

jích přítomných českých účastníků, jaký hluboký dojem toto svědectví u nich vzbudilo.

Všichni účastníci potom jeli auty do bažantnice u Postoloprty, kde následovalo položení věnců. Účastníci se shromáždili napřed tam, kde se v létě 1945 nacházel tábor pro ženy. Společně se šlo na okraj lesa bažantnice, kde byly položeny věnce. Na tryzně byla také přítomna

lik minut bylo na tomto místě v tichu a s pohnutím vzpomenu mrtvých. Po tomto pietním aktu se jelo zpátky do Žatce k tiskové konferenci.

V 14 hodin se shromáždili účastníci pietní vzpomínky a žurnalisté v Žatci v sále hotelu Motes k tiskové konferenci. Jí se zúčastnili i starosta města Žatec, pan Ing. Jiří Farkota, zástupce starosty, pan Aleš Dvořák a starostka města Postoloprty, paní Bedřiška Zakouřilová. Pan Vladimír Halamásek, člen představenstva Sdružení rodáků a přátel města Žatce, moderoval tiskovou konferenci. Mluví německých krajanů žateckého okresu Peter Klepsch vyzdvihl, že špičky nacistického režimu v Žatci utekly již před 8. květnem, a že masakr v Žatci a v Postoloprtech se vybil na nevinných lidech. Ve zdech našeho rodného města Žatec byl teror nacistů neviditelný a kromě zmizelých židovských spoluobčanů to nikoho nepostihlo. Poukázal na to, že Němci a Češi mají sice různé jazyky, ale společnou kulturu. Jeho proslov jsem simultánně přeložil do češtiny.

Dalším řečníkem byl pan Jaroslav Venclík, člen představenstva Sdružení rodáků a přátel města Žatce, bývalý vězeň v koncentráku Flossenbürg u Dachau. Poznamenal, že hned po skončení války v květnu a v červnu došlo na území Čech a Moravy k živelným excesům, které nelze pomíjet, zametat je pod koberec, či dokonce je omlouvat. V případě Postoloprty ve dnech 4., 5. a 6. června nešlo jen o divoký odsun německého obyvatelstva v počtu 5000 ze Žatce do Postoloprty, ale o masové vraždy včetně pěti pat-

Tisková konference v žateckém hotelu Motes. Proslov Petera Klepsche, vlevo prof. Dr. Adalbert Wollrab, vpravo PhDr. Vladimír Halamásek, spoluzakladatel SRPMŽ (archiv Nadační spolek Žatec)

nácti a šestnáctiletých mladíků. Celková bilance zavražděných se pohybovala mezi 600 až 800 oběťmi.

Dále uváděl: „Bylo a zůstává naší závažnou chybou, že se po dlouhá desetiletí nedovedli naše vláda i prostí lidé postavit k tomu čelem, aby alespoň morální formou tento akt odsoudili. Šlo o akt po ukončené válce, a uskutečněný způsobem, který byl vytýkán právě nacistickým okupantům. Nelze jej proto v žádném případě jakkoliv omluvit nebo dokonce zamlčovat“³.

Prof. Dr. Herbert Voiti se vzápětí přihlásil ke slovu a podotýkal, že již ve vyšetřovací zprávě české komise z roku 1947 byla řeč o 763 exhumovaných mrtvolách. Je proto nesmyslné mluvit o počtu obětí kolem 600.

Zástupce starosty, pan Dvořák vyprávěl, že jeho matka byla s matkou jednoho těch zavražděných chlapců spřátelena, a že matka pana Dvořáka vraždu na chlapci po celý život nemohla duševně zvládnout. Pan Hertl z lounských novin „Svobodný Hlas“ se přihlásil ke slovu a řekl na adresu starosty, že by bylo bývalo přiměřené, kdyby poklekl, jako svého času Willy Brand ve Varšavě. Žurnalista z Ústí nad Labem se ptal, proč nebyl už dávno stavěn pomník pro zavražděné Němce, již příliš dlouhou dobu trvala snaha se tomu vyhýbat, a že by na to už byl nejvyšší čas. Žatecký starosta odpověděl v tom smyslu, že náhled občanů k tomu je příliš negativní, a že není možno při hlasování získat většinu hlasů.

Přihlásil jsem se ke slovu a poukázal na to, že taková pamětní deska již byla navržena Kulturním spolkem Žatec. Její text byl na zasedání kulturního spolku jednohlasně schválen a byl považován za přijatelný i členy představenstva Sdružení rodáků a přátel města Žatce, kteří byli na tomto zasedání jako hosté přítomni. Představenstvo Sdružení rodáků a přátel města Žatce slíbilo, že pamětní deska bude odhalena při oslavě tisíce let města Žatce v roce 2004. Dále jsem navrhl postavit nejen pamětní desku v Žatci, ale také kříž v bažantnici u Postoloprte, na paměť našim krajanům, kteří tam byli povražděni. Poukázal jsem na to, že vraždy na Němcích se nestaly jen v Praze, Brně, Ústí nad Labem a v Postoloprtech. Uváděl jsem, že jsem byl svědkem toho, jak bylo mezi Žatcem a Bezděkovem zastřeleno vojákem československé armády německé děvčátko, které si hrálo na zahradě své babičky Blumauerové. Pan Peter Klepsch se přihlásil k slovu a poukázal na to, že nelze dát vinu komunálním politikům, protože vinu má Praha, kde po desetiletí bylo manipulováno veřejné mínění.

Pietní vzpomínka za zavražděné německé žatecké občany s výpovědí očitých svědků, s položením věnců a s tiskovou konferencí se konala v důstojném rámci a účastníci

Kladení věnců v postoloprtské bažantnici (archiv Nadační spolek Žatec)

byli hluboce dojati. Byla to i vhodná příležitost boje proti zapomenutí a přítomnost českých žurnalistů poskytovala možnost informovat českou veřejnost a probudit pocit způsobeného bezpráví. Mnoho českých novin příštího dne o tom psalo na titulních stránkách. S tímto ohlasem v tisku České republiky byl konečně docílen průlom v publicitě tak dlouho zamlčených masových vražd. Je politováníhodné, že tato událost v německém tisku takřka nenašla odezvu.

Poznámky

1. Viz úvod Herberta Voity s. 168, poz. 35.
2. Toto potvrzují exhumace, které jsou v této knize dokumentovány (s. 232).
3. Projev Jaroslava Venclíka je následně dokumentován v plném znění.

Jaroslav Venclík v rozhovoru s Peterem Klepschem, vedle prof. H. Voity (archiv Nadační spolek Žatec)

Pro trvalý vzájemný dialog

PROJEV JAROSLAVA VENCLÍKA (+), HOTEL MOTES 19. ZÁŘÍ 2002

Vážení, dámy a pánové, milí hosté. Dějiny lidstva jsou pestré. Ukazují se nám ve světlých a tmavých stránkách. Hrubě řečeno ty světlé stránky a etapy jsou pro lidstvo užitečné. Ty tmavé jsou jednoznačně negace a zničení. K těmto nešťastným stránkám musíme jednoznačně počítat válečné střety, které se již od počátku naší civilizace na této planetě vyskytovaly.

Každá válka již ve své příčině přináší mnoho utrpení, bezpráví a smrti na obou zneprátených stranách. Po skončení válečných akcí stavělo lidstvo svým padlým pomníky, a to jak na straně vítězů, tak na straně poražených. Tím chtěli zviditelnit hrdinské činy padlých bojovníků a velikány z vědy, kultury a politiky.

20. století bylo poznamenáno dvěma velkými světovými válkami se všemi doprovodnými a negativními fenomény. Nechme důvody a zvažování o příčinách těchto negativních událostí stranou. Pravděpodobně bychom přišli k mnoha překvapivým závěrům. Jednoznačně ovšem zaznamenaly dějiny lidstvu škodné brutality a etapy, které popírají život jednotlivce, a to především v totalitních systémech. Pod hákovým křížem nebo s kladivem a srpem. Jednoznačně nám to dokazovaly koncentrační tábory (KT) nebo stalinistické gulagy.

Poražené nacistické Německo ale tyto hrůzy KT smetlo pod stůl, ani to jinak nešlo. Tak se staly z těchto fabrik smrti - Dachau, Mauthausen, Flossenbürg - historické památníky. Je faktem, že barbarismus nacistického režimu našel na celém světě odpor, ale bohužel po jeho skončení byl doprovázen reakcemi, které rozhodně nejsou přány. Mnohé revanšistické akce, ať v malém nebo velkém se týkaly především německých etnických skupin. Tyto ale se nesmí, podle mého mínění, zařadit do mírových výsledků, které byly dohodnuty na Postupimské konferenci.

Fakt je, že bezprostředně po skončení války, v květnu a červnu došlo na území Čech a Moravy k exsesům, které nemůžeme zamést pod koberec a omluvit. V případech v oblasti Žatec se jedná především o případ Postoloprty. Ve dnech 4., 5. a 6. června se nejednalo pouze o divoké vyhnání nebo odsun části německého obyvatelstva v počtu 5000 (podle německých zdrojů) ze Žatce do Postoloprty, ale o masové vraždy, včetně pěti patnáctiletých a šestnáctiletých mláďenců. Celá bilance zavražděných se pohybovala v počtu 600 až 800 obětí. Případ Postoloprty se stal případem pomsty a hanebnou skvrnou ve spravedlivé vůli českého národa k znovuzískání státní svobody z nacistického porobení v letech 1938-1945.

Zůstane to závažnou chybou, že celé roky naše vláda a také jednoduše lidé se nepostavili čelem, případně ani morální formou tyto bezprávní činy neodsoudili. V tomto případě šlo právě o provedení aktů, které jsme právě my německým okupantům vyčítali. Tento případ není možné omluvit nebo dokonce zamlčet.

Postoloprty zůstanou negativním bodem v demokratické tradici našeho národa. Jsem ale pevně toho názoru,

Žatecké náměstí Svobody v roce 2001, Jaroslav Venclík v rozhovoru s prof. Adalbertem Wollrabem, mezi nimi v pozadí bývalý starosta Bohuslav Kuneš (archiv Nadační spolek Žatec)

že právě proto musí být tato událost varováním pro budoucí generace, podobně jako se stalo s KT v Německu. Toto bylo a je moje mínění a toto jsem zastupoval a prezentoval již v minulosti a to již dříve, než se některé noviny o to začaly zajímat a o tom psaly. Proto se angažují ve Sdružení rodáků a přátel města Žatce, které jako první navázalo historický kontakt s našimi krajany v Německu. Jako trvalý vzájemný dialog „Žatecká cesta“¹ vidím naše vztahy a budoucnost optimisticky.

Závěrem: Jako člen organizace protinacistického odboje jsem byl od 14. 9. 1940 až do 30. 4. 1945 v nacistických káznících a KT. Byl jsem účastníkem pochodu smrti z KT Flossenbürg² do Dachau. Osvobozeni jsme byli 27. 4. 1945 americkou armádou v obci Stamsried³. Během pochodu jsem byl svědkem vražd a ubití několika set zajatců. Ale po osvobození nás z bývalých zajatců nikoho nenapadlo se

na našich německých strážcích – byli to převážně členové SS – nebo civilním obyvatelstvu, se pomstít. I když v bavorském prostředí nám nebyli příliš přátelsky nakloněni.

Nikdo z našich zajatců v KT Flossenbürgu se neúčastnil na násilí nebo krádežích. Toto se bohužel o některých etnických skupinách z východu nemůže říci.

POZNÁMKY

1. Viz úvod Herbert Voithl (s.166).
2. Srv. k tomu film G. Vanselow / P. Heigl / G. Faul: Koncentrační tábor Flossenbürg. (film č. 19, který je možno objednat za 115 € na webových stránkách (<http://www.dortmundermedienzentrum.de/vk-geschichte.htm>). Z úvodního textu: „Koncentrační tábor existoval od května 1938 do roku 1945. Byl postaven blízko českých hranic. V granitovém lomu se měli zajatci upracovat k smrti. Skoro žádný nepřežil tuto

těžkou práci déle než tři měsíce. Vězni trpěli zimou, hladem, epidemiemi a šikanováním dozorců SS a jejich pomocníků z řad vězňů (Kapos). V roce 1943 byla do Flossenbürgu přeložena výroba stíhaček – Messerschmitt. Z 96.000 vězňů, kteří byli zavlčeni do tohoto pobočného tábora, přišlo 30.000 o život ...“

3. Obec D-93491 Stamsried je v Horním Pfalzku, západně od města Cham. Dachau je u Mnichova.

Utekli gestapu, ale zatkli ho Češi

ONDŘEJ ČERNÝ / MLADÁ FRONTA DNES

V celostátním vydání informoval deník MF DNES 20. září 2002 o setkání německých Žatečanů a jejich vzpomínkové akci v Postoloprtech:

(Žatec) 20. září 2002 „Přežila jsem jen kvůli tomu, že jsem vojákům uměla tlumočit,“ vzpomíná třiasedmdesátiletá Erna Sterzlová z bavorského Lichtenfelsu. Spolu s dalšími třemi desítkami německých rodáků si přijela včera do Žatce a Postoloprty připomenout masakr více než osmi set Němců, které tu bezdůvodně postříleli vojáci osvobozené armády.

„Byl jsem zatčen gestapem, protože jsem se podílel na útěku tří Francouzů. Při evakuaci věznice jsem uprchl a vrátil se domů. Třetího června 1945 jsem byl ale spolu s ostatními žateckými muži nahnán do tábora u Postoloprty. Chtěl jsem prokázat své antifacistické postoje, ale velitel Marek mě zbil holí,“ líčí Peter Klepsch, který tehdejší masakr přežil. Dnes žije ve Spaltu u Norimberka. Tehdy mu bylo mu sedmnáct.

„Chtěl jsem si užívat života. Nacistický teror byl pro nás vzdálený a neviditelný. Šéfové gestapa a jim podobní utekli z města již před osmým květnem. Za ně pak zemřely stovky prostých lidí,“ vzpomíná.

Po třech dnech v táboře vojáci vytáhli mladé muže před barák, nechali je vysvléknout a ukázali jim těla pěti kamarádů. Byli zastřeleni ranou do týla. „Museli jsme je na místě, na nádvoří kasáren, pohřbít.“

Zášť k Čechům přesto Klepsch necítí. „Těší mě, že už skončila doba, kdy se obviňovali ze zločinů všichni příslušníci jednoho národa, a že se hledají konkrétní pachatelé. Všichni víme, že ti, kdo způsobili masakr v Postoloprtech, nebyli místní obyvatelé.“ Postoloprtský masakr byl největším poválečným vyvražděním sudetských Němců. Dodnes za něj nebyl nikdo potrestán. Policistům, kteří se případem v 90. letech zabývali, se nepodařilo zajistit dostatek důkazů.

Smrtná mise

Protokol jednoho zločinu: V českých Postoloprtech zabyli vojáci 1.300 Němců.

ALEXANDRA KLAUSMANN / FOCUS

Vždy když chce Peter Klepsch napsat své vzpomínky, zůstane viset na jednom určitém místě. „Zažil jsem, krátce po válce, jak bylo popraveno pět kluků. Před očima vlastního táty byli střeleni do krkavice. Na tryskající fontáně krve jsem viděl jejich poslední úder srdce“.

Tyto hrozné zážitky Klepsche z června 1945, údajně nazvané excese během vyhnání sudetských Němců z Československa, jej dnes 75letého rozvíří znovu. Dne 3. června 1945 hnali uniformovaní Češi syna obchodníka s chmelem

s dalšími stovkami lidí na náměstí v českém městě Žatec a po shromáždění je internovali v kasárnách sousedního městečka Postoloprty. Podle českého vyšetřování zde bylo během několika dní popraveno 763 Němců. „Jsem si jistý, že skutečné číslo zavražděných je minimálně dvakrát tak vyšší“ tvrdí pan Klepsch, který v Postoloprtech musel zahrabovat mrtvolky. „Jednou jsem musel do jedné jámy hodit deset lidí. Když byli později exhumováni, objevili jich pouze pět“.

Že byl tento postoloprtský masakr krvavější, než píšou oficiální místa, vyplývá na základě dokumentů, které mu byly nedávno anonymně dodány, a které redakci FOCUSU předložil. Je to dlouho utajovaný protokol komise, která vyšetřovala na nařízení československého parlamentu v roce 1947 události v Postoloprtech. Zde popisují pachatelé, jako ten již zemřelý policista Bohuslav Marek, tehdy velitel kasáren, své smrtící dílo. „Mise byla jasná“, řekl Marek „rozkaz byl zabít co nejvíce Němců“. Popraveno jich bylo na 1.300 a byli zahrabáni v sedmi masových hrobech.

Jinak, než to ještě dnes popisují oficiální místa v Praze, přišla komise již tehdy k závěrům, že ne rozjitřený lid zavraždil Němce v Postoloprtech, ale československé vojsko. Mimo ozbrojené tankové divize, zde byly na místě dvě zpravodajské služby. „Tyto popravky byly nařizeny a provedeny vojenským zpravodajstvím“, uvedl Marek.

Vojáci v Postoloprtech byli předvoj, který měl vyčistit oblast od jednotek SS a funkcionářů NSDAP, objasňoval David Hertl, šéfredaktor postoloprtských regionálních novin „Svobodný Hlas“. „V Postoloprtech to všechno eskalovalo“, řekl Hertl. „Jestli to byla náhoda nebo cynická vypočítavost, tito

AUSLAND

LANGER FUSSMARSCH Die Tschechoslowakei wies drei Millionen Deutsche nach dem Zweiten Weltkrieg aus den Grenzgebieten aus

ORT DES SCHRECKENS
In der Kaserne von Postelberg wurden Deutsche ermordet

TÄTER OHNE REUE Kasernenkommandant Bohuslav Marek: „Der Befehl lautete, so viele Deutsche wie möglich zu töten“

TSSCHECHIEN

Eine tödliche Mission Protokoll eines Verbrechens: Im böhmischen Postelberg richteten Soldaten 1300 Deutsche hin

Immer wenn Peter Klepsch seine Erinnerungen aufschreiben will, bleibt er an einer bestimmten Stelle stecken. „Ich erlebte, wie kurz nach dem Krieg fünf Buben hingerichtet wurden. Vor den Augen des eigenen Vaters wurde einem in die Halschlagader geschossen. An den Blutfontänen sah ich die letzten Schläge seines Herzens.“

Die schrecklichen Erlebnisse im Juni 1945, als Klepsch die Exzesse während der Vertreibung der Sudetendeutschen aus der Tschechoslowakei mit ansehen musste, wühlten den 75-Jährigen immer wieder auf Neue auf. Am 3. Juni mer wieder auf Neue auf dem Marktplatz im böhmisches Saaz (Zatec) zusammen im Hundert anderen auf dem Marktplatz 1945 trieben uniformierte Tschechen den Sohn eines Hopfenhändlers mit mehreren Hundert anderen auf dem Marktplatz im böhmisches Saaz (Zatec) zusammen und internierten sie in einer Kaserne im benachbarten Postelberg (Postoloprty). Tschechischen Untersuchungen zufolge wurden dort innerhalb weniger Tage 763 Deutsche hingerichtet. „Ich bin sicher, dass die eigentliche Anzahl der Ermordeten mindestens doppelt so hoch ist“, behauptet Klepsch, der selbst in Postelberg Leichen verscharrten musste. „Einmal musste ich zehn Menschen in eine Grube werfen. Als die später exhumiert wurden, haben sie nur fünf angeführt.“ Gewissheit, dass das Postelberger Massaker blutiger war, als offizielle Stellen

bisher verlauten ließen, gibt Klepsch ein Dokument, das ihm vor kurzem anonym zugespielt wurde und FOCUS vorliegt. Es ist das lange verschollene Protokoll einer Kommission, die 1947 im Auftrag des tschechoslowakischen Parlaments die Vorgänge von Postelberg untersuchte. Darin beschreiben Täter wie der inzwischen verstorbene Polizeibeamte Bohuslav Marek, damals Kommandant der Kaserne, ihr tödliches Werk. „Die Mission war klar“, erklärte Marek, „der Befehl lautete, so viele Deutsche wie möglich zu töten.“ An die 1300 seien hingerichtet und in sieben Massengräbern verscharrt worden.

Anders als es offizielle Prager Stellen heute noch gern darstellen, kam die Kommission schon damals zu dem Schluss, dass nicht aufgebrachtes Volk die Deutschen in Postelberg ermordete, sondern tschechoslowakisches Militär. Neben einer bewaffneten Panzertruppe, neben einer Nachrichteneinheit seien zwei Nachrichtendienste zugegen gewesen. „Die Hinrichtungen wurden vom militärischen Nachrichtendienst angeordnet und ausgeführt“, behauptete Marek.

Die Soldaten in Postelberg seien eine Art Vorhut gewesen, die die Gegend von SS-Männern und NSDAP-Funktionären säubern sollte, erläuterte David Hertl, Chefredakteur der Postelberger Lokalzeitung „Svobodný Hlas“ (Freie Stimme). „In Postelberg ist das Ganze dann eskaliert“, sagt Hertl. Ob Zufall oder zynische Besatzung, direkt von der Front seien die Soldaten nach Postelberg abkommandiert worden. „Die hatten doch die ganzen Grausamkeiten, die die Deutschen dort begingen, hautnah miterlebt und waren sich noch nicht recht bewusst, dass der Krieg schon vorüber war.“ Wie emotional das Nachkriegskapitel in Tschechien noch heute gesehen wird, beweisen die Reaktionen auf die ersten Berichte des jungen Journalisten über das Massaker im Jahr 1995. „Drohbriefe waren an der Tagesordnung“, sagt Hertl, „und telefonische Morddrohungen des Typs ‚Du wirst am nächsten Ast baumeln, du Verräter! In Postelberg seien nicht nur Nazis gewesen, zümt Zeitzeuge Klepsch, selber noch vor Kriegsende in Gestapo-Haft, weil er drei flüchtige Kriegsgefangene versteckt hatte. Der Direktor meines Gymnasiums wurde bei lebendigem Leib eingemauert. Sein Verbrechen war, dass er einer Schule vorstand, die gleichgeschaltet war.“

Gegenüber der Untersuchungskommission gab Stabskapitän Vojtech Cerný ein mehrfach ausgezeichnetes Kriegsheft, zu dem Befehl zur Tötung der fünf Jungen gegeben zu haben, die Klepsch noch heute in seinen Träumen verfolgt.

Foto: F. Bivler (3), Fotomontage Focus/Atagahs, wikipedia

FOCUS 24/2003

vojáci byli do Postoloprty totiž naveleni přímo z fronty. Oni v sobě měli ještě živé zážitky o hrozných zločinech Němců a nebylo jim ještě vědomo, že válka již skončila." Jak emocionálně se tato poválečná doba v Čechách ještě vidí, dokazují reakce na první články mladého redaktora o tomto masakru, které napsal v roce 1995. „Výhrušné dopisy byly na denním pořádku“, řekl Hertl, „telefonické vyhrožování zabitím, po způsobu, že taková jako já, budou viset na nejbližším stromu, ty zrádče“.

V Postoloprtech nebyli jen nacisté, hněvá se Klepsch, který byl sám před koncem války ve vazbě gestapa, protože schovával tři uprchlé válečné zajatce. „Ředitel mého gymnázia byl zaživa zarděn. Jeho zločin byl, že byl ředitelem školy, která byla po Mnichovu „gleichaltována“ – tedy jako každá škola podle říšských nacistických předpisů.

Oproti vyšetřovací komisi přiznal štábní kapitán Vojtěch Černý, mnohokrát vyznamenaný válečný hrdina, že dal rozkaz k zabití těchto pěti kluků, kteří Klepsche ještě dnes ve snech pronásledují. „Němci napáchali tolik zla, že my jim to nikdy nemůžeme odplatit, i kdybychom prováděli

exekuce každý den“, řekl Černý. Aktivita vojáků jsou prostě výrazem přání českého národa jako „spravedlivá odplata“, takto ospravedlňovala komise postoloprtské události, přesto nedoporučovala tyto zveřejnit. „Postoloprtské události se nesmějí zveřejnit, protože by mohly v zahraničí vážně poškodit zájmy československého státu“, tak to zní v závěrečné zprávě vyšetřovací komise.

Toto by mohlo pouze „sloužit nepřátelům“, tím byli míněni vyhnaní Němci. Tak nechali parlamentáři pouze exhumovat mrtvoly, aby zabránili tomu, že by se tam stalo památné místo, kam by putovali Němci. K trestním důsledkům se již vzhledem ke komunistickému převratu nedostalo. Brizantní a skoro 200 stránek obsáhlý protokol, který se nyní dostal na veřejnost, se nelíbí českému historikovi Tomáši Staňkovi, i když tento dokument sám vyhodnotil a považuje ho za „klíčový dokument“. „S těmito informacemi v případě Postoloprty se musí správně zacházet a též zvážit tehdejší stav armády.“ K odpovědnosti nebyl brán žádný z těchto vrahů. Sice ústecký vyšetřovatel

Bohumil Kotas zahájil šetření, potom, co český spisovatel Ludvík Vaculík v roce 1995 podal trestní oznámení na neznámého pachatele. Řízení však bylo pozastaveno. „Na základě nedostatku důkazů, a že žádný čin nebylo možné jednoznačně přisoudit jedné osobě“, zdůraznil Kotas.

Otázkou ale je, jestli komise hodlala vůbec pachatele potrestat. „Nikdo nemůže být podezřelý, že by jednal z nízkých nebo nečestných důvodů“ vysvětlil v závěrečné rozpravě na konci výslechů poslanec Dr. Krácl.

„uckzahlen konnten, selbst wenn wir jeden Tag Exekutionen ausführen würden“, den Tag Exekutionen ausführen würden“, die Aktivitäten der Soldaten seien einfach Ausdruck des Wunsches des tschechischen Volkes nach „verdienter Vergeltung“ gewesen, rechtfertigte vor, die Untersuchung nicht zu eröffnen. „Die Ereignisse von Postelberg sollen nicht öffentlich werden, weil das die Interessen des tschechoslowakischen Staates im Ausland ernsthaft gefährden kann“, heißt es im Bericht. Dies könne nur „dem Feind dienen“ – gemeint waren die vertriebenen Deutschen. So ließen

„...hoffte für Deutsche zu verhindern. Zu strafrechtlichen Konsequenzen kamen sie wegen des kommunistischen Umsturzes im Februar 1948 nicht mehr. Dass das brisante, rund 200 Seiten umfassende Protokoll jetzt an die Öffentlichkeit gelangte, ärgert den tschechischen Historiker Tomas Stanek, obwohl er selber es nicht als „Schlüsseldokument“ hält. „Aber man muss richtig mit solchen Informationen umgehen, im Fall Postelberg heißt das, den damaligen Zustand der Armee zu berücksichtigen.“

Zur Rechenschaft gezogen wurde keiner der Mörder. Zwar rollte der Ausschuss

Schriftsteller Ludvík Vaculík 1995 eine Strafanzeige gegen unbekannt gestellt hatte. Inzwischen wurde das Verfahren aber eingestellt. „Aus Mangel an Beweisen, weil keine konkrete Tat einer Person eindeutig zugeordnet werden konnte“, betonte Kotas.

Fraglich ist, ob die Kommission die Täter überhaupt bestrafen wollte. „Niemand kann verdächtigt werden, aus niederen oder mehrehafte Beweggründen gehandelt zu haben“, erklärte der Abgeordnete Dr. Krácl am Ende der Verhöre.

ALEXANDRA KLAUSMANN

FOCUS 7. června 2003, strana 192-193. FOCUS je druhým největším politickým zpravodajským časopisem po DER SPIEGEL, který vychází jednou týdně ve velkém rozsahu

K tisíciletému výročí města Žatce v roce 2004

Projev v Kulturním domě „Moskva“ v Žatci před českými a německými hosty

HERBERT VOITL (+)

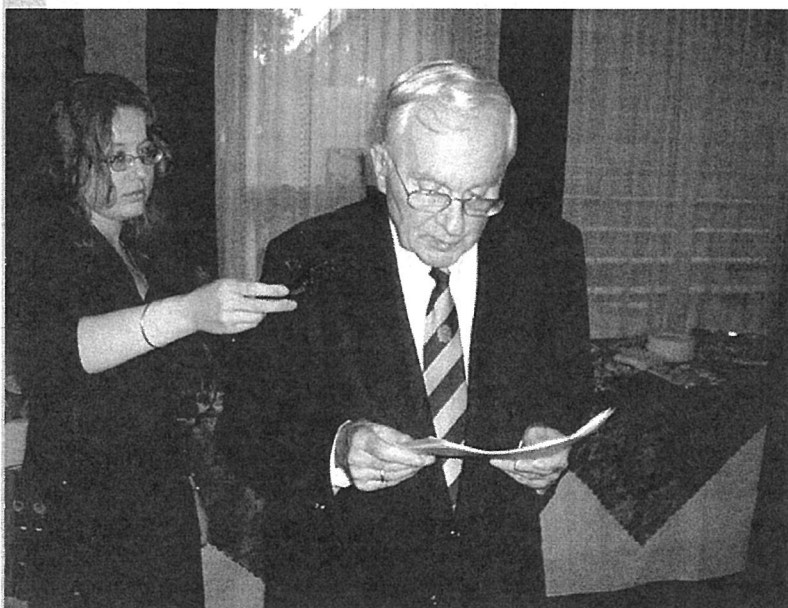
Stojím zde před vámi jako zástupce (předseda) Kulturního spolku Saaz e. V., který sídlí v Rothu u Norimberka a již čtyři roky spolupracuje s místním českým spolkem „Sdružením rodáků a přátel města Žatce“ (SRPMŽ). S tímto spolkem jsme domluvili dlouhodobou partnerskou spolupráci pod názvem „Žatecká cesta“¹. Naši nejmladší akcí tohoto projektu byly včerejší přednášky a rozhovory o dějinách města Žatce (tři z německé a tři z české strany, vše v obou jazycích²). Žádost na finanční prostředky jsme

vyvládněni a vyhnáni z domova. Žijí převážně v Německu, částečně také v Rakousku a jiných zemích. Žije jich dnes ještě několik tisíc, ale jenom ti, kteří jsou minimálně ve stáří 65 let mohou mít osobní, emocionální vzpomínky na svoji starou domovinu. To vysvětluje relativně menší počet členů naší delegace, z důvodu stáří, zdraví a způsobilosti k cestování. U těch mladších, kteří se sice částečně o svůj rodný domov zajímají, ale jako takový ho už neprožili, je motiv přijet na takovou slavnost samozřejmě malý.

Při rozhodování přijet k miléniu do Žatce měli mnozí z nás smíšené pocity. Také s přihlédnutím k tomu, že v posledních měsících došlo ve vysoké politice k obrátům, které nás dost zklamaly. Ale, a to jsme byli s našimi partnery ze SRPMŽ již dlouho ve shodě, že tato „velká“ témata nepatří na lokální rovinu, na které my naší spolupráci rozvíjíme. U těchto „velkých“ témat bude asi potřeba na obou stranách čas, než mezinárodní soudy řeknou své poslední slovo. Předně ale bychom měli, to je u nás převládající názor, pracovat s pevnou vůlí na tvoření mírumiluvného společenství obou národů. Tato vůle tvoří základ naší – společně se SRPMŽ – práce na upevnění mezilidských vztahů v našem společném rodném městě, v práci, na které se již rok také aktivně podílí nově založený spolek „Förderverein Saaz“³ v Německu.

Před rozhodnutím cestovat na oslavy žateckého milénia mnohý z nás cítil malou úzkost. Při, pro nás těžko odmítající myšlence: Jaké to slavnosti máme být vlastně přítomni, u které jsme pouze diváky a nemůžeme být aktéři? Staví se otázka: Kdo blahopřeje k tomuto výročí, komu a za co? Zapomeneme-li tyto dlouhotrvající myšlenky a pocity, tak si myslím, že jádro naší radosti na této miléniové slavnosti je: Díky Bohu za to, že nechal naše krásné město tak brzo vzniknout, tak dlouho žít a přežít!

Přes naše obavy jsme měli ještě jeden důležitý důvod, aby naše delegace vyhnáných rozených Žatečanů přijela - doložit zde svoji existenci! Tato velká událost je pro nás totiž možná poslední možností ukázat, že vůbec jsme. Mládeži a mladší generaci dnešních Žatečanů, kteří ve škole o německé minulosti, vyhnání a vraždách v Postoloprtech, ještě před krátkou dobou nic neslyšeli nebo jen falešně. Československá politika směřující k utajování a zamlčování od roku 1945, samozřejmě zesílená od roku 1948, měla za cíl německý podíl na dějinách Žatce z mysli – nejen českého národa – úplně vymazat. Této, ještě roku 1990 a v následujících letech neustávající tendenci,

Prof. Herbert Voithl při projevu v žateckém Kulturním domě Moskva při příležitosti oslav milénia města 12. září 2004 (archiv Nadační spolek Žatec)

podali podle našich stanov u Česko-německého fondu budoucnosti společně se Sdružením rodáků a přátel města Žatce. Pan Mgr. Petr Šimáček, předseda SRPMŽ, vynaložil nemálo snahy ve své činnosti jako místní organizátor v Praze. Za to, i za komplikovanou, ale povedenou organizaci dnešního dne v Žatci, bych chtěl jemu též jménem zde přítomných německých Žatečanů a Žatečanek, vřele poděkovat.

Tito, zde přítomní, jsou zástupci lidí s německým mateřským jazykem, kteří se v Žatci a obcích tehdejšího okresu Žatec narodili, zde bydleli, žili a tvořili převážnou většinu. Ta činila okolo 80 %. Potom, pokud přežili žateckou a postoloprtskou anarchii v roce 1945, byli převážně

hodláme mírumilovně protiřečit a nápravně působit, považujeme to za náš nejnaléhavější úkol. Protože nemůžeme jen nečinně přihlížet, že po našem vyhnání z domova bychom byli ještě vyhnáni i z dějin. V tom nás podporuje náš partner SRPMŽ od začátku; před dvěma lety, když nám umožnili položení věnců v postoloprtské bažantnici, a když jsme při následné tiskové konferenci dosáhli první větší průlom v informovanosti. Od té doby, po skoro šedesáti letech, se tato nedůstojná zeď mlčení v médiích stále více a více drobí.

Jednou, v tomto smyslu radostnou, událostí v roce tohoto milénia, je vydání objemné, 500 stránek silné knihy s titulem „Žatec, zobrazení dějin města Žatce. Dostal jsem ji do ruky před několika dny a nemohl jsem ji ještě celou a důkladně přečíst, ale mohu – s výhradou jednot-

livostí – již nyní říci, že tímto byl učiněn nečekaný velký a počestný krok v nám doufaném směru. Je to pokus ze zvyklých polopravd, schovávání, přes dobu od první světové války dodnes, učinit plnou pravdu. Zde se vnučuje mnohociťované slovo T. G. Masaryka: Pravda (pozvolna) vítězí, i když teprve na papíře, u - asi ještě mladých historiků. Tato kniha si zaslouží rychlý překlad do němčiny, protože je – nejen pro žatecké Němce hodná ke čtení, ale také k dalšímu narovnávání poměrů.

S touto potěšitelnou poznámkou končím a přeji všem, aby tento pro Žatec velký den zakončili nezatíženou radostí, a aby došli blíže k cílům naší „Žatecké cesty“, tak, jako to trefně formuloval zesnulý Jaroslav Venclík ve svém německém projevu v Rothu v roce 2001: „Důstojné vyrovnání“.

POZNÁMKY

1. Obsah projektu „Žatecká cesta“ viz s. 166.
2. Pro konferenci „Žateckých rozhovorů“ nebyl v Žatci dostupný sál. Proto se konala konference 10. září 2005 ve Valdštejnském paláci v budově Senátu Parlamentu České republiky v Praze se simultánními překlady za účasti mnoha návštěvníků. Tématem bylo tisícileté spolu soužití Čechů a Němců po politické a kulturní stránce. Předseda Senátu Petr Pithart, jako hostitel, měl úvodní slovo.
3. Förderverein der Stadt Saaz/ Žatec e. V. (Nadační spolek) byl založen v roce 2003, jako partnerský spolek SRPMŽ.

Prof. H. Voitl před kapucinským klášteřem v Žatci s děkanem Josefem Šimonem z Kryr (1923-2011), který sloužil v Žatci bohoslužbu v německém jazyce (archiv Nadační spolek Žatec)

Pozdní sběr: Reflexe válečné a poválečné persekuce

MARKÉTA KACHLÍKOVÁ

Radio Praha – K početným akcím, které se konají při vzpomínání u příležitosti 60ti letého výročí konce 2. světové války, patří také projekt „Pozdní sběr.cz“. V rámci divadelních představení, dokumentárních filmů, přednášek a diskuzí, chtějí organizátoři reflektovat válečná a poválečná léta. Více se o tom dozvíte v dnešním kulturním salonu², který pro vás sestavila Markéta Kachlíková.

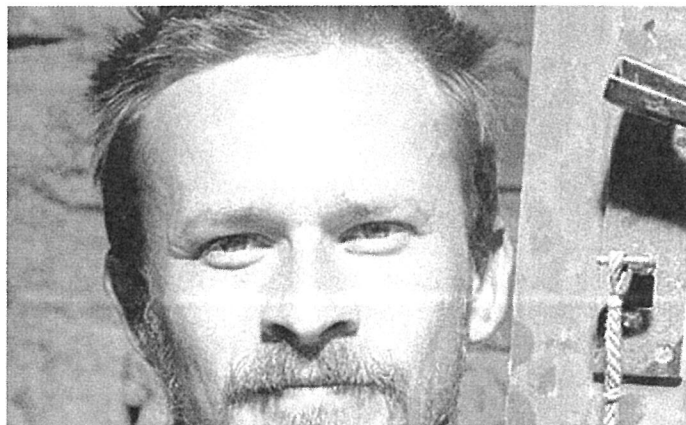
Předem je nutno poznamenat, že projekt „Pozdní sběr. CZ“ patří k sociálně a politicky angažované tvorbě občanského spolku „MEZERY“. Tento byl založen před šesti lety divadelním režisérem, autorem a producentem Miroslavem Bambušekem v severočeském městě Louny. V tomto roce se přestěhoval tento občanský spolek do Prahy. V bývalé hliníkové továrně ve čtvrti Holešovice, kterou změnili v kulturní prostory, chtějí své kulturní aktivity dále rozšiřovat. První představení nám představí její iniciátor, Miroslav Bambušek:

„Projekt se jmenuje „Pozdní sběr“. Jeho obsah je reflexe české minulosti v letech 1939 a 1954. To znamená, druhá světová válka a s ní spojená perzekuce, konec druhé světové války a s ní spojená persekuce z druhé strany, a také procesy, které byly uspořádány vstupem komunistického režimu. Hlavním tématem „sběru“ je střetnutí dvou ideologií: nacismu a komunismu. Vše se odehraje na základě dokumentací, které budou hrány na jevišti.“

První na řadě bude akce s názvem „Persekuce“, která se zabývá pronásledováním a vysídlením českého obyvatelstva v době protektorátu Čechy a Morava, ale také německého obyvatelstva v poválečné době. V roce 2006 bude následovat druhá fáze s titulem „Soudní procesy 1948-1954“.

Forma, která tuto reflexi by měla umožnit je – jak jsme již slyšeli – ve formě jevištní, či divadelní dokumentace. „Tato forma není v Čechách příliš obvyklá. Čeští umělci se nezabývají vlastními dějinami, aby je studovali a následně reflektovali. Přitom je v podstatě důležité, aby na začátku zdrojů, dokumentů stáli odborníci, tedy historici a politologové. Ti se tímto tématem zabývají již roky a vydávají publikace, které jsou ovšem velice málo čtené. Druhá věc je kreativní tým. Hledaný je především dramatik, jehož úloha je, zdroje studovat a v umělecké licenci je v dramatické formě zpracuje.“

To je první pohled na tuto divadelní dokumentaci, řekl Miroslav Bambušek. Na další rovině je zveřejnění konkrétních fotografií, filmových a zvukových materiálů v rámci představení tohoto dramatického textu. Krátce řečeno, spojení umělecké formy s filmem, jako dokument s fotografií, ale při přítomnosti experta na jevišti.

Miroslav Bambušek (archiv Radio Praha / Michaela Říhová)

„Můžete si to představit jako formu, kdy herec není pouze figura jedné příhody, ale současně komentátorem určitých událostí a takto též vystupuje.“

První dílo, které bude v rámci tohoto projektu v „La Fabrica“ hráno, bude jaksi řečeno pilířem, je to Bambušková hra „Posta Apostolorum“. Hlavní téma je masakr, který se odehrál bezprostředně po konci druhé světové války na německých občanech severočeského městečka Postoloprty.

„Porta Apostolorum je jaksi příkladem pro jiné autory, kteří se chtějí připojit. Dílo vzniklo na velice širokém nástinu, než jen případ Postoloprty. V tomto městě byl dříve benediktýnský klášter, který se jmenoval Porta Apostolorum, tedy apoštolská brána. Je to místo v Čechách, na okraji Sudet, asi 30 kilometrů od Chomutova. Od 17. století tam žilo německé a české obyvatelstvo skoro bez sporů společně. O čem jedná tato hra? O tom jak to vypadá, když se politické podmínky v jednom městě změní, jaký vliv a dopad to má na sousedy, kteří doposavad spolu například chodili na ryby. Jedná o věcech jako o pomstě na falešné osobě a hledání reprezentativní oběti. Já rozhodně nejsem proti, aby konkrétní lidi pro konkrétní hříchy a násilné činy byli bráni k zodpovědnosti a pykali za své činy. To v žádném případě. Ale jsem zásadně proti, aby lidé, kteří byli dotčeni druhou světovou válkou, tedy Češi, se na svých sousedech, tedy na civilním obyvatelstvu mstili. O to jedná vlastně tato hra.“

Jedná se o rekonstrukci událostí v Postoloprtech od 18. května až do 3. června 1945. Během čtyř nocí zde ztratilo 800 civilistů svůj život. Jak se to mohlo stát? Právě tato otázka je stavěna v této hře. Miroslav Bambušek tím napojuje na jiná a podobná témata, kterými se již v minulosti zabýval. „Před rokem jsem pracoval na jiném projektu s titulem ‘Balkánská sezóna’. Chtěl jsem zachytit odraz občanských válek na Balkánu v českém prostředí. Prostřed-

kem k tomu byla balkánská divadelní hra s touto tematikou. Vždy jsem měl zájem spojovat kulturu s politikou a sociálním sektorem. Toto patří k sobě. Kultura je dobrá věc, ale v dnešní době nemá podle mého názoru sama o sobě smysl. Měla by stát na bezpečných pilířích, které si musí sama vytvořit. Když nebudeme reflektovat na naše chyby, poukazovat na politické zlořády, tak nebudeme mít žádnou kulturu. Toto spojení kulturní, politické a sociální oblasti tedy vzniklo díky pohledu na Balkán. Potom jsem zvažoval co dál. Bylo mi jasné, že by bylo dobré použít totéž na nás, zaměřit se na Čechy."

Projekt „Pozdní sběr cz“ je nyní v poslední fázi příprav. Začíná premiérou divadelní hry „Porta Apostolorum“ 28. května v městě Postoloprty a má být potom po dva roky realizován v Praze.

1. Pořad „Kulturní salon“ byl vysílán 3. dubna 2005 (Copyright 1996, 2005 Radio Prag). Text německého vysílání byl přeložen do češtiny Otokarem Löblem.

Hlavní organizátor:
O.s. Mezery

Pod záštitou:
Zmocněnce vlády ČR pro lidská práva
Svatopluka Karáska.

Za finanční podporu děkujeme:
Ministerstvu kultury ČR

Partneři:
VŠUP/ateliér písma a typografie/
Goethe-institut, Praha
Multiprostor-Louny
La Fabrika-otevřený prostor.

Projekt **PERZEKUČE.CZ** začíná
28/05/05 v 16,00 Multiprostor LOUNY, Mírové nám. 35

SCÉNICKÝ DOKUMENT
**PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA
POSTOLOPRTY 1939 – 1945**

Prezentace zkrácené verze dokumentu z roku 1947, který se zabývá mimosoudními exekucemi na německém obyvatelstvu v Postoloprtech a Žatci na přelomu května a června 1945 a diskuse se svědky, historiky a návštěvníky scénického dokumentu na téma válečných a poválečných událostí v regionu.

SOUČÁSTÍ JE INSTRUKTÁŽNÍ CESTA NA DOLIČNÁ MÍSTA UDÁLOSTÍ.

DALŠÍ PŘIPRAVOVANÉ AKCE V RÁMCI PROJEKTU PERZEKUČE.CZ

LA FABRICA / Komunardů 30 / 170 00 Praha 7 / vchod z Přístavní ulice.

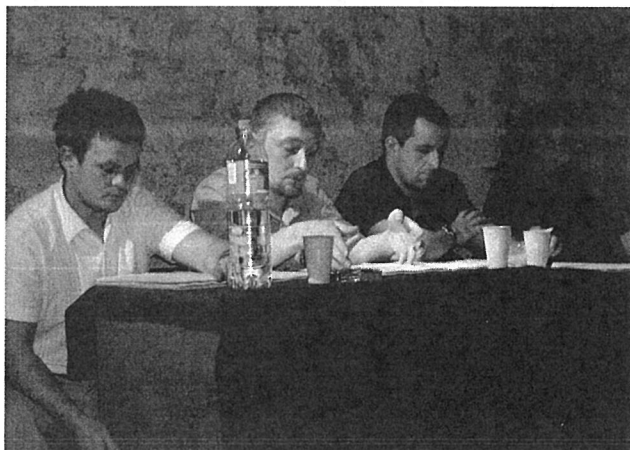
15 - 20/06/05 Výstava klauzurních prací Ateliéru písma a grafiky VŠUP - na téma Prezekuce 1939 - 1945.
Vernisáž proběhne v 17.00 hod.

11/09/05 Premiéra inscenace hry **Porta Apostolorum**

Do Loun přijedou účastníci poválečného masakru

ONDŘEJ ČERNÝ / MLADÁ FRONTA DNES

Pohřbíval jsem kamarády, zastřelené do týla", říká Peter Klepsch ze Spaltu u Norimberka. Je jedním z původních žateckých Němců, kteří přežili poválečný masakr německých obyvatel u Postoloprty. Více než osm set jich tu postřílela osvobozenká armáda¹.

Scénické čtení ze spisů vyšetřovací komise z roku 1947 (archiv Nadační spolek Žatec)

Právě tyto události, ale také to, co jim předcházelo ve válečných a předválečných letech, si dnes v lounském Multiprostoru a na místech, kde k masakru došlo, připo-

Pořadatelé a diváci na cestě k místům činů v Postoloprtech (archiv Nadační spolek Žatec)

menou účastníci projektu Perzekuce.cz. Budou se při něm číst dokumenty z výsledků lidí odpovědných za vraždění. Všichni přítomní se pak vydají k Postoloprťům a Žatci, kde sběrné tábory pro sudetské Němce, kteří měli opustit Československo, byly. Na závěr proběhne diskuse pamětníků událostí, historiků, publicistů a všech účastníků setkání, nazvaného Předběžná zpráva: Postoloprty 1939-1945.

„Pro mě je tohle téma především bojem o paměť. Události před Mnichovem, po Mnichovu², za války i po ní, jsou neustále hoblovávány, jsou tendence je revidovat a bagatelizovat. My tady ale přeci žijeme a jsou věci, které se tu udály. K nim patří právě postoloprtský masakr“, upozornil Miroslav Bambušek z občanského sdružení Mezery, které projekt Perzekuce.cz připravilo. „Potřebujeme to téma otevřít, mluvit o něm v dobovém kontextu a snažit se o celkovou reflexi událostí v Sudetech mezi roky 1939 a 1945“, dodal.

„Důležitá je živá paměť v lidech, kteří jsou přímými účastníky událostí. Teprve teď jsem si uvědomil, jak je sobotní setkání s nimi křehká věc. Jsou to většinou osmdesátníci a zdraví jim vůbec nemusí dovolit o těch věcech ještě někdy vyprávět“, uvedl Bambušek.

Setkání začíná v lounském Multiprostoru dnes v 16 hodin. O dvě hodiny později odveze autobus účastníky na místa masakru. Po návratu se v Multiprostoru uskuteční velká diskuse.

Bambušek vysvětluje polohu hrobů (archiv Nadační spolek Žatec)

POZNÁMKY

1. Mladá fronta DNES, Louny / Postoloprty 28. května 2005. © Copyright: MAFRA a. s. – MF DNES-iDNES.

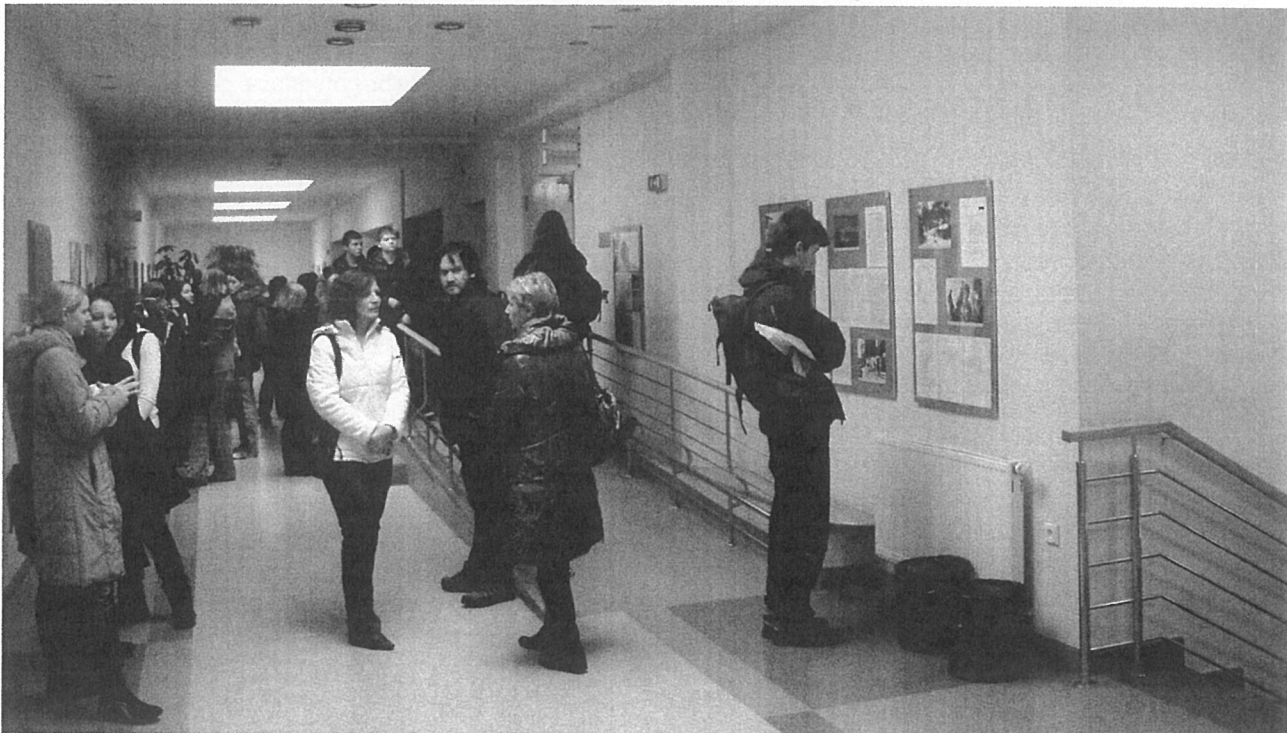
2. Mnichovská dohoda, 1938, kde muselo Československo odstoupit pod tlakem Anglie a Francie Sudety hitlerovské německé Říši.

Oběti komunistické moci v severočeském pohraničí v letech 1945-1946

VÝSTAVA FEDERACE NEZÁVISLÝCH SPISOVATELŮ PRAHA
VE SPOLUPRÁCI S NADAČNÍM SPOLEKEM MĚSTA ŽATCE/ SAAZ

Zahájení výstavy 19. května 2006 ve Vrchlického divadle, Louny
Výstava v pražském Kulturním centru „Novodvorská“, únor a březen 2009 (privátní archiv E. Vacek)

Nebyl to výbuch lidového hněvu

ÚVODNÍ SLOVO K VÝSTAVĚ „OBĚTI KOMUNISTICKÉ MOCI V LETECH 1945-1946“ / EDUARD VACEK

Dámy a pánové, vážení hosté, dovoluji mi, abych vás jménem Federace nezávislých spisovatelů přivítal na zahájení expozice dokumentů, kterou jsme nazvali Oběti komunistické moci v severočeském pohraničí v letech 1945-1946. Jestliže jsme zvolili pro motto této výstavy, slova Petra Příhody, cituji: „Nebyl to výbuch lidového hněvu, nýbrž akt právě vznikající státní moci“¹, pak to nebyl výběr náhodný, ale pečlivý a uvážení.

Jak tato výstava deklaruje ve svém názvu, šlo nám o to, doložit politickou i faktickou odpovědnost Komunistické strany Československa za tragický průběh soustřeďování německého obyvatelstva v severočeském pohraničí a jeho odsun z území Československé republiky v letech 1945-1946. V uvedeném období ovládali komunisté Vojenské obranné zpravodajství a jeho prostřednictvím velení vznikající Československé lidové armády a rovněž ministerstvo vnitra včetně utvářejícího se Sboru národní bezpečnosti. Z tohoto důvodu nesou velitelé příslušných jednotek Československé lidové armády, Sboru národní bezpečnosti a funkcionáři ministerstva vnitra a národních výborů z řad komunistů plnou osobní i stranickou odpovědnost za svoji činnost, která vyvrcholila excesy a násilnostmi daleko za hranicemi lidskosti, a která z hlediska státní moci vedla k jejímu naprostému selhání.

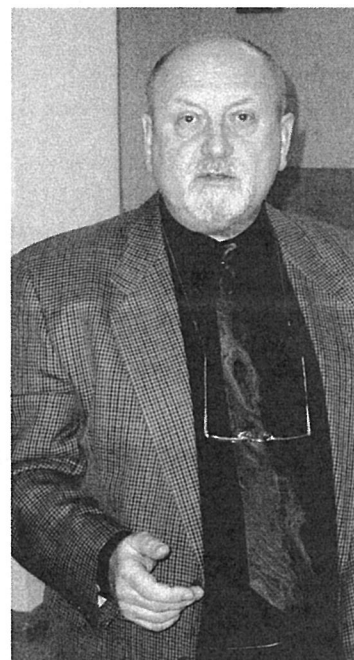
Tato výstava ukazuje, že to bylo možné jen proto, že si příslušníci Svobodovy armády² s sebou přivezli na pancířích tanků ze Sovětského svazu infekci zla, která vedla nejprve k infiltraci komunistické ideologie do státních struktur a později k explozi nekontrolovaného brachiálního násilí, jež bylo pojmenováno jako český gestapismus³. Tento leninský princip brutální jakobínské moci byl nejprve uplatněn proti našim spoluobčanům německé národnosti a později, když se ověřil jako vhodný nástroj k likvidaci politických odpůrců, i proti tzv. vnitřnímu nepříteli, kterým se ukázali být všichni ti, kteří kladli odpor komunistické ideologii.

Není pochyb o tom, že násilné akty proti všemu německému po ukončení války a porážce nacismu byly pečlivě připravené po stránce ideové i praktické dávno předtím na území Sovětského svazu. Příslušníci NKVD⁴, kteří byli řídicími orgány obranného zpravodajství, měli velké množství zkušeností, jak s hubením vlastního obyvatelstva, tak i s jejich libovolným přemísťováním a vysídlováním. Leninské a stalinské vyhlazovací a pracovní tábory byly velkým vzorem pro nacistické funkcionáře, kteří „jen vylepšili“ technologii genocidy.

Během sběru dokumentů, archiválií i fotografií jsme si uvědomili, do jaké hloubky měly orgány komunistické moci vypracovaný celý plán. Rád bych se zde zastavil u některých jednotlivostí, které překvapují detailním vypracováním. Obyvatelé Podkarpatské Rusi, Rusíni, volyňští Češi a další, kteří utekli před nacismem do Sovětského svazu, byli jako špióni odsouzeni k dlouhým trestům a deportováni do gulagů, kde byli de facto odsouzeni k smrti. Jen díky tomu, že mohli vstoupit do čs. armádního sboru, mohli přežít. Při obsazení a přivtělení Podkarpatské Rusi k SSSR bylo těmto vojákům a jejich rodinám umožněno, aby optovali pro ČSR. Jejich novým územím měly být Sudety a majetek po vyhnaných Němcích.

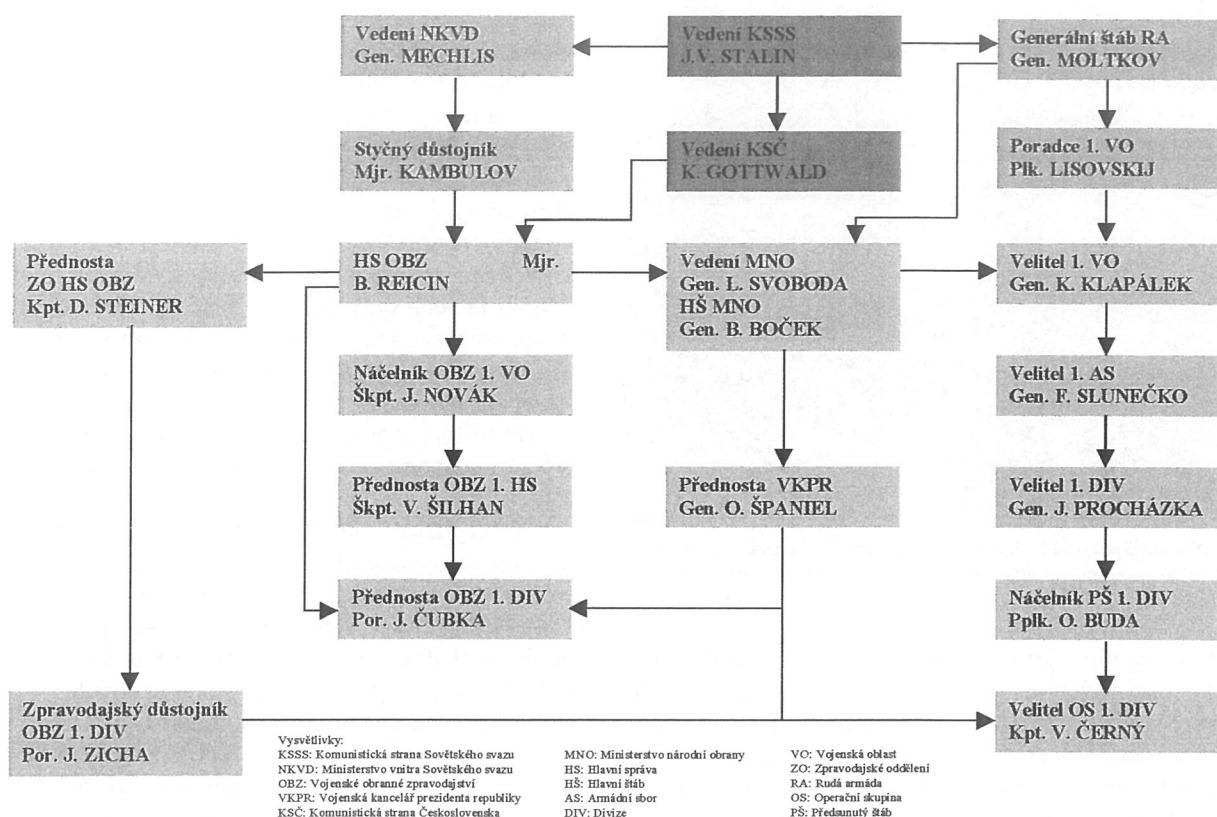
Není divu, že tito Svobodovci s takovou vervou a osobním nasazením nejen vyháněli, ale i vraždili všechny Němce bez rozdílu, tedy bez ohledu na podíl viny, věk, pohlaví, či další kritéria. Noví obyvatelé Sudet, kterým byl rozdělán německý majetek, věděli dobře, komu mají být vděční, když ve volbách v roce 1946 volili KSČ v průměru o deset procent více hlasy, než byl celostátní průměr. Dobové dokumenty také přesvědčivě ukázaly, jak bylo zacházeno s antinacisty, kteří prý dobrovolně, v počtu přes 90 000 osob opustili území Sudet a byli deportováni do oblastí Německa spravovaných Rudou armádou.

V celém tom politickém a morálním marasmu té doby jsme objevili i významné osobnosti, které se snažili zabránit anexi komunistické zvěle do poválečného uspořádání naší společnosti. V oblasti vojenské to byl především generál Heliodor Píka⁵, který reprezentoval významnou morální autoritu a který důsledně bránil sovětzici armády. Za svoji antikomunistickou pevnost byl popraven v inscenovaném procesu. Mezi politiky to byli vybraní poslanci ÚNS, z nich zejména příklad JUDr. Bohumila Bunžiči⁶ ukazuje, že i v obtížném předúnorovém klimatu bylo možné se bránit morální a politické devastaci národa. Ze svého postavení dokázal donutit bezpečnostní složky, v

Eduard Vacek (privátní archiv)

Politická a vojenská struktura velení v případě Postoloprty v květnu a červnu 1945

Tato grafika z katalogu výstavy z roku 2009 zobrazuje tehdejší poznatky kurátora výstavy. Je první pokusem zobrazení souvislosti. Kapitán Steiner a poručík Zícha nebyli příslušníci OBZ, ale patřili k jednotce vojenského zpravodajství „2. oddělení“ 1. divize. Velitelem byl od června generál Klapálek. Jeho předchůdce generál Španiel, nyní přednosta vojenské kanceláře prezidenta Beneše, svým pokynem Čupkovi k „vyčištění terénu“ v Praze ovlivnil případ „Postoloprty“. V květnu roku 1945, kdy byl ještě velitelem 3. brigády, byli tito tři důstojníci příslušníci jeho brigády, která byla nyní částí 1. divize. Generál Mechlis nebyl velitelem NKVD, ale lidový komisař a tajemník Stalina, který v té době byl hlavním velitelem Rudé armády a současně ministrem obrany.

té době již zcela v moci KSČ, aby vyšetřovaly poválečné excesy⁷, nazvané jako porevoluční události. Díky tomuto významnému muži jsou k dispozici dokumenty, které objasňují excesy proti německému obyvatelstvu, ale i proti nepohodlným osobám české národnosti. Také tento muž byl komunisty odsouzen k smrti v inscenovaném procesu. Naštěstí nemohl být rozsudek vykonán, neboť JUDr. Bunža uprchl z dosahu komunistické trestní justice. Ministr spravedlnosti Prokop Drtina⁸, který zastával nestrannou spravedlnost, byl rovněž odsouzen k dlouholetému trestu odnětí svobody. Ne všichni byli služebníky sovětského režimu a komunistické strany. Svě hrdinství však často zaplatili životem či dlouhodobým vězněním v nelidských podmínkách.

Musím zde říci, že mnohé doklady a historické materiály, které jsme pracně získávali z archivů, jsme získali jen díky hrubé nedbalosti orgánů StB, které nezničily vše, co mělo být zničeno, tak jak se to téměř podařilo v případě tzv. postoloprtského masakru. I když byli někteří přímí ak-

téři a velitelé vojenských akcí později pověřeni vysokými administrativními funkcemi (mám na mysli např. kapitána OBZ⁹ Zíchu, alias Petrova, který byl tajemníkem ONV v Žatci¹⁰) z archivů i dobového tisku zcela zmizely jejich fotografie i záznamy. Nejen naším vytrvalým úsilím, ale také díky spolupráci archivů, muzeí a dalších soukromých spolupracovníků, kteří pro svoji četnost nemohou být jmenovitě uvedeni, jsme však posbírali dostatek střípků do mozaiky, aby obraz odpovědnosti za poválečné hrůzy mohl být úplný. Například ve věci již zmíněného postoloprtského masakru jsme se dostali mnohem dále, než vyšetřovatel policie v devadesátých letech¹¹, který tento případ zkoumal na základě oznámení spisovatele Ludvíka Vaculíka¹² a jako nevyřešený odložil. Dnes můžeme přesně určit míru odpovědnosti jednotlivých osob, které se na záležitosti podílely. Chci také poděkovat přímým účastníkům či pamětníkům těchto událostí, bez jejichž pomoci a spolupráce by obraz těchto událostí nebyl úplný¹³.

Při přípravě expozice jsme se setkali s velkým množstvím důkazních materiálů, které nemohly být pro svoji

Věznice Na Borech v Plzni, zde bylo popraveno nebo uvězněno velké množství nepřátel a v nemilost upadnuvších příznivců komunistů (jardevog@seznam.cz)

četnost na této výstavě uvedeny. Všechny tyto materiály, dokumenty a fotografie jednoznačně dokazují, že násilí v severočeském pohraničí bylo důsledně připraveno a realizováno pod vedením komunistické ideologie prostřednictvím branné a bezpečnostní moci. Na tomto násilí se podílely především sovětské bezpečnostní speciální složky NKVD, československé bezpečnostní jednotky OBZ a jeho bezprostřední výkon byl svěžen elitním vojenským

jednotkám Prvního československého sboru tzv. Svobody armády. Na násilí se podílely rovněž jednotky Revolučních gard, partyzánů a jednotlivci s psychopatickými sklony, kteří svévolně zneužívali svěřenou moc.

Je varovným mementem a historickou nespravedlností, že nikdo z aktérů tohoto bezprecedentního násilí nebyl potrestán. Násilné skutky zla byly přikryty a pardnovány nemravným zákonem č. 115 ze dne 8. května 1946 „O právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků“. V § 1 tohoto zákona je doslovně uvedeno, že „jednání, k němuž došlo v době od 30. září 1938 do 28. října 1945 a jehož účelem bylo přispět k boji o znovunabytí svobody Čechů a Slováků nebo které směřovalo ke spravedlivé odplatě za činy okupantů nebo jejich pomahačů není bezprávné ani tehdy, bylo – li by jinak podle platných předpisů trestné“. Jen z těchto důvodů přetrvávají neuspořádané mezinárodní vztahy mezi Němci a Čechy.

Tato expozice si klade za cíl přispět k diskuzi o příčinách vzniku národních nevráživostí tím, že ukáže míru zodpovědnosti a viny jednotlivých subjektů, a že ukáže po léta pečlivě skrývané události ve světle pravdy. Tento záměr byl skutečným úmyslem organizátorů této expozice. Naše expozice je bezpochyby plně v souladu s rezolucí Rady Evropy ze dne 25.1.2006 „O nutnosti mezinárodního odsouzení zločinů totalitních komunistických režimů“. Spolu s Evropským parlamentním shromážděním jsme také i my přesvědčeni o tom, že uvědomění si historie je jednou z podmínek pro to, aby se takové zločiny nikdy nemohly opakovat.

POZNÁMKY

1. Petr Příhoda (nar. 1939) je významný psychiatr a publicista. 1990-1992 byl mluvčím a poradcem tehdejšího ministerského předsedy České republiky ve federaci, Petra Pitharta. Roku 1992 se stal profesorem pro lékařskou etiku na Karlově univerzitě. Jeho otec zemřel v německé vazbě, kde byl uvězněn za odbojnou činnost.

2. Armáda českého brigádního generála Ludvíka Svobody bojovala spolu se Sovětskou armádou proti Němcům a osvobodila v květnu 1945 Československo.

3. Gestapu podobné chování, „Gestapo“, německá tajná policie.

4. Lidový komisariát vnitřních záležitostí byl centrální státní orgán zabývající se vnitřní bezpečností, rozvědkou a kontrarozvědkou, který existoval v Sovětském svazu v letech 1934 – 1946, zodpovědný za politické represe a Gulagy.

5. Zástupce generálního štábu Heliodor Píka (1897-1949) viz s. 177, poz. 14.

6. Též křesťanskodemokratický politik Bohumír Bunža (1908-1990 viz „výsledky parlamentní komise“, s. 223, poz. 2.

7. Bohužel není možné z těchto zde zveřejněných dokumentů odčíst, že se jednalo skutečně o státoprávní vyšetření a snahu za potrestání viníků postoloprtských událostí. Podřídil se, jak je vidno ze závěrečné rozpravy žateckých výsledků koncem července 1947 bez odporu a komentáře tzv. „amnestijnímu zákonu“ a ukázal demonstrativně, že nemá zájem na potrestání pachatelů. Jeho jediná starost a jeho komisních kolegů, byla pověst Československa v zahraničí.

8. Prokop Drtina (1900-1980) pracoval nejdříve jako právník u berního úřadu a stal se 1929 sekretářem prezidenta Edvarda Beneše. Od roku 1928 byl předsedou národně socialistické strany. Od roku 1938 pracoval pro exilovou vládu, jako komentátor BBC v Londýně. 1945 byl člen národního shromáždění. Jako ministr spravedlnosti (1945-1948) se snažil udržet nezávislost soudnictví proti komunistické straně. I když se stavěl radikálně proti „Invasorům, zrádcům a kolaborantům“, snažil se o státoprávnost. Po komunistickém převratu v únoru 1948 odstoupil spolu s dalšími demokratickými ministry a byl následně ve fingovaném soudním líčení odsouzen k 15 rokům vězení. V roce 1960 byl propuštěn na základě amnestie. Roku 1969 plně rehabilitován, ovšem během „normalizační doby“ v 70 letech bylo tato rehabilitace odvolána. Později patřil k podporovatelům Charty 77.

9. OBZ = Obranné (vojenské) zpravodajství

10. Jan Zícha se stal 1. července 1946 předsedou okresního národního výboru v Žatci.

11. Míněn je Dr. Bohumil Kotas a jeho vyšetřovací zpráva z 2. března 1998 (viz s. 247). Srv. k tomu úvod Herbert Voiti, též s. 164.

12. Ludvík Vaculík (nar. 1926) vyučený švec u Bati ve Zlíně a spisovatel. Studoval v letech 1946-1951 na vysoké škole pro politiku a sociální vědy. Byl učitelem, redaktorem v rozhlasu a pracoval jako publicista. V pražském jaru byl spoluautorem „manifestu 2000 slov“ a spoluzakladatel české skupiny „charta 77“. Před rokem 1989 zveřejňoval ve svém ilegálním samizdatovém nakladatelství „edice petlice“ zakázané autority.

13. Viz. v předložené dokumentaci s. 322. nn. Převážná část zde zveřejněných výpovědí byla otištěna v katalogu výstavy v roce 2005.

Spravedlivá odplata, pomsta nebo zločiny proti lidskosti?

OTOKAR LÖBL

Tato výstava byla zahájena v květnu 2006 v Lounech a potom byla v Děčíně, Kadani, Chomutově, Žatci, v Teplicích, Liberci, Litoměřicích a v Mostě. Z české i z německé strany nám bylo vyčítáno, že je vytržená ze souvislostí, že přepisujeme dějiny a někteří sudetští Němci považují dokonce tuto výstavu v tisku za trojského koně české propagandy. Proto mi dovoluť několik stručných poznámek a doplňků k úvodní řeči prezidenta Federace nezávislých spisovatelů pana Eduarda Vacka.

Tato výstava si klade za úkol dokázat pomocí historických dokumentů, že tzv. „divoké vyhnání a excesy“ na německém obyvatelstvu v pohraničí po skončení války bylo organizováno a provedeno Svobodovou armádou¹, jejími pomocnými složkami a s pomocí sovětských poradců². Výstava není dokumentací celkového komplexu vyhnání (odsunu) Němců a politické zodpovědnosti za toto bezpráví.

Výstava rozhodně nehodlá, nemůže a nechce přikrývat zločiny nacistů na území České republiky. Zlikvidování a zavraždění skoro celé židovské komunity na území republiky v koncentračních táborech, soustředování židů v Terezíně, odkud byl vypraven český rodinný tábor do Osvětimi, ve kterém byla celá rodina mého otce. Toto nebyly jen Lidice, Ležáky, Malín a popravy a mučení na Pankráci a v Pečkárně. Nejhorší však byl ten denní a obyčejný teror, spojený z udáváním vlastních sousedů a následným masovým nočním zatýkáním, když lidé zmizeli beze stop a byli popravováni na tajných místech v Čechách, Německu nebo deportováni do pracovních táborů. Nacisti potřebovali totiž klid v českých zemích, které pro ně byly důležitou zbrojovkou pro německou armádu. Proto byl Heydrichem³ vydán příkaz, aby se tyto akce konaly v zátíší. Zaměřil se v první řadě na českou inteligenci, studenty a česky smýšlející měšťanstvo. Neboť tito nebyli pro válečnou produkci potřební. V této filosofii hned po

válce pokračovala Národní fronta svou diktaturou pod vedením KSČ, která fakticky přebrala moc již na základě Košického [vládního] programu⁴, ve kterém se jí dostalo do ruky klíčové ministerstvo vnitra, obrany a zemědělství. Únor 1948 byl již pouze kosmetickou úpravou mocenských vztahů. Podrobně je toto popsáno a doloženo dokumenty v časopisu *Soudobé dějiny*, které již vyšly knižně ve vydání *Ústavem pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky*.

S pomocí sovětských poradců a specialistů z NKVD připravovaly svoje plány již v Sovětském svazu a tzv. čistka pohraničí od německého elementu byla pouze generální zkouškou na to, co čekalo Českou republiku v padesátých letech. Vyčištění české inteligence a pokus o vytvoření nové proletářské inteligence a nového ideálního státu. Severní Čechy sloužily k tomuto úkolu jako laboratoř socialistického inženýrství⁵. K pochopení poválečných událostí není nutné pouze znát co jim předcházelo, ale také co jim následovalo.

Tato výstava klade v podstatě otázku, byla to spravedlivá odplata, pomsta nebo zločiny proti lidskosti? Dokumentuje činy konkrétních lidí a skupin, a tím vylučuje kolektivní vinu za tyto zločiny, nikoliv však morální zodpovědnosti.

Tato brožura není katalog výstavy, pouze úvodem do problematiky. Podrobnější dokumentace je na internetových stránkách www.heimatkreis-saaz.de.

České a německé znění textu je od sebe rozdílné (pozn. vydavatele).

Otokar Löbl 2009 v Postoloprtu (archiv Nadační spolek Žatec)

POZNÁMKY

1. Svobodova armáda byla 1. československá brigáda pod vedením brigádního generála Svobody, která jako první překročila hranice při osvobození Československa.

2. Viz. Politické a vojenské řízení k případu Postoloprt s. 469.

3. Reinhard Heydrich (1904-1942), zástupce říšského protektora pro Čechy a Moravu byl při atentátu 27. května 1942 těžce zraněn a následně za několik dní zemřel. Jako odplata byly vypáleny vesnice Lidice a Ležáky a muži zastřeleni a ženy a děti zavlčeny do koncentračních táborů, kde většinou také nepřežily.

4. Košice byly krátce po osvobození Rudou armádou krátkou dobou hlavní městem Československa. Zde schválila provizorní Československá vláda 5. dubna 1945 tzv. „Košický (vládní) program“, který se

zakládal převážně na návrhu moskevského vedení KSČ. Tento spočíval mimo jiné ve zřízení lokálních a regionálních „národních výborů“ podle příkladu sovětů jako politických, hospodářských a kulturních řídicích orgánů společnosti, které vycházejí z principů přímé demokracie. Ve skutečnosti byly tyto zřízeny revolučně a spontánně, a v těchto výborech dominovali komunisté. To platilo většinou v oblastech, které byly převážně osídleny německým obyvatelstvem. Tato pod sovětským vlivem vzniklá „národní fronta“, ve které byly zastoupeny i občanské lidové strany tvořila až k volbám v roce 1946 vládu.

5. Viz Matěj Spurný: Nejsou jako my. Česká společnost a menší v pohraničí (1945-1960). Antikomplex Praha 2011.

Oběti komunistické moci v severočeském pohraničí 1945-1946

SHRnutí TEXTŮ VÝSTAVY OTOKAREM LÖBLEM

Kořeny zla

Komunistická strana Československa (KSČ), která vznikla v roce 1921 z levicové frakce sociálně demokratické strany a vycházela z učení Karla Marxe a Bedřicha Engelse

Nastup 1. československého armádního sboru v Buzuluku (privátní archiv E. Vacek)

o třídním boji, socialistické revoluci a diktatuře proletariátu. Ve své činnosti se řídila revoluční teorií a praxí.

Vladimír Iljič Lenin trval na využití státních mocenských prostředků při prosazování ideologických cílů a politických zájmů. KSČ přijala represivní praktiky Josefa Vissarionoviče Stalina včetně násilných přesunů různých národnostních a etnických skupin obyvatelstva Sovětského svazu.

Orientace na sovětské komunisty byla jednoznačně potvrzena vstupem do Komunistické internacionály a zvolením Klementa Gottwalda¹ do funkce předsedy na V. sjezdu KSČ v roce 1929. Marxismus-leninismus přijali komunisté jako světový názor i praktický návod k uchopení státní moci na základě skupinové nenávisti, revolučního násilí a diktatury.

Ovlivňování vlastenců a čistky v armádě

Po demobilizaci Československé armády v roce 1938 emigrovalo mnoho vlastenců do zahraničí, kde bojovali proti německému nacismu a za obnovení Československé republiky. Někteří vstoupili do 1. československého samostatného polního praporu. Ten vznikl na území So-

větského svazu v Buzuluku² na základě souhlasu sovětské vlády ze dne 8.12.1941. Jednotka podléhala velení Rudé armády podle záměru Komunistické strany Sovětského svazu a byla politicky ovlivňována moskevským vedením KSČ. Hlavní slovo v české jednotce měli členové strany a jejich sympatizanti vyškolení sovětskými instruktory pro výkon funkcí osvětových a zpravodajských důstojníků. Proti jejich vlivu se postavil gen. Sergej Jan Ingr, ministr obrany čs. exilové vlády v Londýně a gen. Heliodor Píka³, náčelník čs. vojenské mise v Sovětském svazu. Oba byli na návrh funkcionářů KSČ již v roce 1945 zbaveni svých funkcí a generál Píka byl v roce 1949 popraven.

Uchopení moci

Posilování pozic komunistů se neuskutečnilo až v roce 1948, ale již před tím. Moskevské vedení KSČ v čele s Klementem Gottwaldem využilo k uskutečňování svých záměrů závislosti exilového prezidenta E. Beneše na Sovětském svazu. Ta vznikla již v roce 1943 na základě Československo-sovětské smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci. Aktivita komunistů byla vystupňována při tvorbě programu nové československé vlády na jednání v Moskvě v březnu 1945 a následně schválená v Košickém vládním programu a vytvořením "Národní fronty"⁴. Zde se jim podařilo prosadit vytvoření armády podle sovětských zkušeností. Politickou oporou armády byli komunisté a jejich sympatizanti z vojenské jednotky vzniklé v Buzuluku, kteří obsadili významné velitelské funkce v Hlavním štábu ministerstva národní obrany, správě vojenského obranného zpravodajství a správě pro výchovu a osvětu (viz např. Bedřich Reicin). V roce 1945 obsadili komunisté také rezort ministerstva vnitra s cílem ovládnout národní výbory jako orgány státní moci a vybudovat Sbor národní bezpečnosti s napojením na sovětské bezpečnostní orgány. Tyto pozice byly posíleny vítězstvím KSČ ve volbách 26. května 1946. V Čechách KSČ získala 40,17% hlasů. Volební výsledky významně ovlivnili voliči, kteří při osídlování severočeského pohraničí získali majetek po odsunutém německém obyvatelstvu.

Náhrobek generála Heliodora Píky v České Lípě (Wikipedia)

Národní nepřítel

Poválečná politika KSČ se zaměřovala na vytváření obrazu tzv. národního

se zaměřovala na vytváření nepřitele, zejména prosazováním principu kolektivní odpovědnosti německého obyvatelstva a práva na totální odplatu na životech, svobodě a majetku. Tyto principy byly uplatňovány v činnosti příslušných vojenských jednotek a dalších ozbrojených složek, provádějících soustředování a odsun Němců. O této skutečnosti svědčí různé provokační akce⁵, průběh a důsledky tzv. divokých odsunů na osvobozeném území Československa od května do září 1945. Rozsah účasti Československé lidové armády (ČSLA) na odsunu německého obyvatelstva dokazuje skutečnost, že plnění úkolů soustavně zabezpečovalo asi 300 důstojníků a pomocný kancelářský a řídicí personál. Ozbrojená strážní a

Prezident Edvard Beneš se rozhodl pro socialismus a „velkého slovanského bratra“ (oblastní archiv Brno)

doprovodná služba transportů si vyžádala 18 000 vojáků a důstojníků. Poslední transport byl vypraven 29. října 1946. Celkem bylo odsunuto 2.170.598 Němců včetně tzv. „dobrovolného odchodu“ asi 90.000 německých antifašistů. Vzhledem ke klíčovým pozicím komunistů v ČSLA a ministerstvu vnitra nese KSČ faktickou odpovědnost za tragické události při soustředování a odsunu německého obyvatelstva.

Interniční tábory

Již v průběhu května 1945 vznikala na osvobozeném území improvizovaná vězeňská zařízení táborevého typu, podobná nacistickým vězeňským táborem a sovětským gulagům, do kterých bylo násilně umísťováno německé obyvatelstvo včetně dětí. Do října 1945 vzniklo nejméně 500 táborových zařízení, kde byly pohromadě osoby podezřelé či obviněné z nacistických zločinů s osobami určenými k odsunu nebo k pracovnímu přidělení. Postupně došlo k diferenciaci těchto zařízení na internační, sběrné a pracovní tábory v působnosti okresních národních výborů a okresních správních komisí v pohraničí. Přesto, že ke střežení a provozu tábora vydalo ministerstvo vnitra jednotné předpisy, byly životní a pracovní

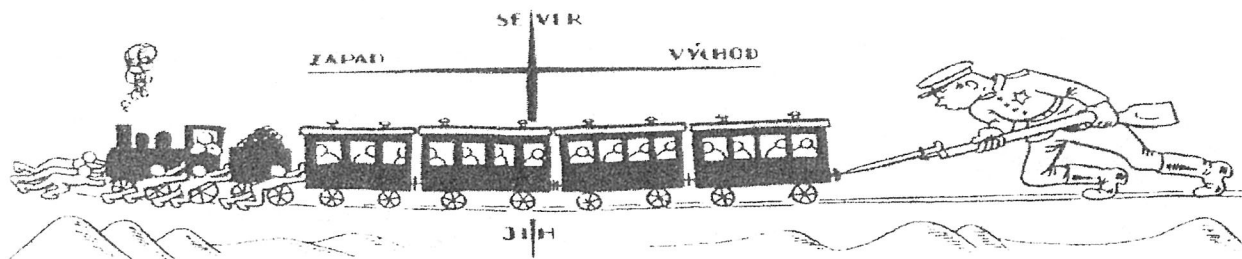
podmínky většinou velmi špatné. Strážní personál z řad vojáků Československé lidové armády, příslušníků Sboru národní bezpečnosti a zejména civilních dobrovolníků z řad Revolučních gard zacházel se zadržovanými osobami bezohledně a krutě. Svědčí o tom nejen tragické události v Postoloprtech, Žatci a okolí, ale v celém severočeském pohraničí. Na základě dostupných informací zemřelo v táborech a při odsunu celkem 6 - 7 tisíc osob. Zkušenosti s provozem táborových zařízení byly využity po roce 1948 při zřizování táborů nucené práce, internačních klášterů a pomocných technických praporů a k perzekuci politické opozice. V této souvislosti vystupuje do popředí odpovědnost komunistických funkcionářů JUDr. Alexeje Čepičky⁶ a „rudého kata“ Bedřicha Pokorného⁷.

Akce Postoloprty

Koordinovaná činnost Rudé armády (RA), Československé lidové armády (ČSLA) a tzv. Revolučních gard (RG) za politické podpory komunistů se zejména projevila při tzv. vyčišťovací akci v Postoloprtech, Žatci a okolí. Město Postoloprty obsadily jednotky RA již 9. května 1945 a spolu s nimi přijely osoby českého původu, které obsadily radnici. Po ustavení revolučního národního výboru a příjezdu ozbrojených dobrovolníků z Loun začalo soustředování německého obyvatelstva v objektu bývalých kasáren a zřízeného internačního střediska. Koncem května 1945 se přesunula do Postoloprty zvláštní jednotka ČSLA složená z operační skupiny, zpravodajské skupiny a skupiny Vojenského obranného zpravodajství, včetně strážních čet. Jejich úkolem bylo zbavit město a okolní obce od německého obyvatelstva. Pokyny k této akci vydal v Praze osobně brig. gen. Oldřich Španiel velícím důstojníkům, kterými byli kpt. Vojtěch Černý, npor. Jan Zicha-Petrov a por. Jan Čubka. Někteří příslušníci strážních čet měli na likvidaci Němců vlastní zájem, protože jako volyňští Češi se mohli podílet na dosídlení severočeského pohraničí.

Předseda KSČ prosazuje Košický program, který připravuje uchopení moci komunistů (privátní archiv E. Vacek)

Sověti tlačí na vyhánění Němců, západní spojenci brzdí (Dikobraz 1945)

Výsledkem této akce byly hromadné popravy bezbranných Němců bez soudu, zejména ve dnech 28. - 30. května 1945 za aktivní účasti místní jednotky RG vedené obecním policistou Bohuslavem Markem. Na základě upozornění Mezinárodního červeného kříže a řady anonymních oznámení se staly předmětem zájmu poslanců Ústavodárného národního shromáždění (UNS), kteří zasáhli. Ve dnech 30. - 31. července 1947 se konalo v prostorách Okresního soudu v Žatci vyšetřování, kterému předsedal JUDr. Bohumír Bunža, poslanec bezpečnostního výboru ÚNS. Na základě vyšetřování byla nařízena exhumace hromadných hrobů, která proběhla za přísných bezpečnostních opatření ve dnech 17. - 27. září 1947. Celkem bylo exhumováno 763 těl za přítomnosti zástupců ministerstva vnitra, Zemského velitelství SNB v Praze, Okresního soudu v Mostě a za účasti specialistů v oboru soudního lékařství. Většina exhumovaných těl byla zpopelněna v krematoriích v Mostě, Karlových Varech a Ústí nad Labem a menší část pohřbena na hřbitově v Lounech. Ani tento hrůzný důkaz nevedl ke spravedlivému potrestání viníků, neboť ministerstvo národní obrany a ministerstvo vnitra celou záležitost

ospravedlňovaly revoluční odplatou. Naopak JUDr. Bunža se po rozpuštění ÚNS dne 6. června 1948 ocitl na seznamu poslanců k zatčení. Protože včas emigroval, nestal se tak poslední obětí komunistické moci v souvislosti s akcí v Postoloprtech. Ve vykonstruovaném soudním procesu byl v nepřítomnosti odsouzen dne 25. listopadu 1948 k trestu smrti. Teprve v roce 1992 byl soudně rehabilitován.

Chomutov, Kadaň, Teplice v Čechách a Podbořany

Také v Chomutově, Kadani, Teplicích a v Podbořanech byli Němci internováni v táborech. Přicházející armáda a revoluční gardy zde přebíraly organizační úkoly. Pod krycím jménem "Alex"⁸ byly vyslány k „čištění“ a násilnému vyhnání Němců přes hranice. Rozkaz⁹ vydal generál František Slunéčko¹⁰. Tím měla vzniknout hotová fakta a předrozhodnutí pro vyhnání Němců Postupimskou dohodou. Porozuhodné je, že vzpomínky a svědectví obětí se ve zprávách vyšetřování StB potvrzují¹¹.

České a německé znění textu je od sebe rozdílné (pozn. vydavatele).

POZNÁMKY

1. Klement Gottwald (1896-1953) byl předsedou KSČ a poslancem. V červenci 1946 se stal ministerským předsedou. Po konečném uchopení moci v únoru 1948 převzal po odstoupení Beneše funkci prezidenta Československé republiky. Po jeho režimu v letech 1948-1953 bylo 178 lidí s politických důvodů popraveno.

2. Buzuluk: město v jižním Rusku

3. Heliodor Píka (1896-1949) bojoval na straně spojenců proti Rakousku – Uhersku a Němcům v první světové válce. Po okupaci Československa byl nucen utéci přes Francii do Londýna, kde nabídl své služby Janu Masarykovi. Edvard Beneš ho vyslal do Bukurešti jako vojenského vyslance pro Balkán. Zde pomáhal československým a maďarským uprchlíkům z protektorátu, přičemž se zaměřoval především na demobilizované vojáky. Po fašistickém puči v Rumunsku a krátkém zatčení se přesunul do Istanbulu. V Istanbulu se Píka setkal s podplukovníkem Ludvíkem Svobodou, který ho požádal o předání žádosti E. Benešovi o podporu spolupráce se Sovětským svazem a založení vojenského vyslanectví v Moskvě, což Beneš přijal. V roce 1941 se setkal se Svobodou podruhé. Při této schůzce L. Svoboda spolu se sovětským generálem Fokinem navrhl vytvoření československých jednotek na území SSSR a další zpravodajskou spolupráci s Moskvou. Tento návrh Československá exilová vláda přijala a po podpisu sovětsko-československé vojenské dohody (18. července 1941) se H. Píka stal atašé a velitelem mise Československé armády v Moskvě. Již v srpnu E. Beneše varoval, že SSSR neusiluje o svo-

bodné Československo, ale o diktaturu proletariátu. Toto varování však nemělo na politiku E. Beneše žádný vliv. Již v roce 1941 proti Píkovi působení v Moskvě protestovali zástupci KSČ Klement Gottwald a Václav Kopecký. V roce 1942 začal Píka v Buzuluku formovat jednotku československé armády z československých vojáků v sovětských zajateckých táborech. V květnu 1945 se H. Píka vrátil do Prahy, kde byl jmenován náměstkem náčelníka generálního štábu Československé armády. V tomto období byl oceněn i dvěma sovětskými vyznamenáními. Po únoru 1948 byl zatčen a obviněn z vlastizrady a ve vykonstruovaném soudním procesu byl odsouzen k trestu smrti oběšením, který byl vykonán 21. června 1949 na dvoře plzeňské věznice Bory. V roce 1968 byl s pomocí tehdejšího prezidenta Ludvíka Svobody rehabilitován. – Pozn. O. Löbla.

4. Vláda „národní fronty“ vznikla po vůli exilového prezidenta Edvarda Beneše. Měla být provizorní až k všeobecným volbám. V Košickém vládním programu je definována jako vláda „všech sociálních částí a politických směrů, které se podílely na národním boji proti německému a maďarskému tyranství“. Tím byla řada stran vyloučena. Ve vládě bylo šest stran, čeští a slovenští komunisté (KSČ a KSS), sociální demokraté (ČSDSD), národní socialisté (ČSNS), slovenští demokraté (DS) a národní strana (ČSL) jako několik nestraníků.

5. Míněn je tím například výbuch muniční továrny v Ústí nad Labem 31. července 1945, při které přišlo o život 33 osob – sedm Čechů a 26 Němců. Při následných výtržnostech Čechů proti Němcům v centru

města a na jednom mostě přes Labe, zemřelo podle odhadů českých historiků 40 až 100 lidí, německé odhady jsou dvojnásobné. Skutečnou příčinu výbuchu nebylo možné zjistit, to však nebránilo generálu Svobodovi tuto akci připsat německé záškodnické skupině „werwolf“ a pohrozil nepřímo likvidací všech Němců. Otfried Pustejovsky se zastává téze, že tento výbuch byl inscenován českou zpravodajskou službou a měl sloužit jako argument pro schválení vyhnání v postupimské konferenci. Podle historika A. Arburga však pro to neexistují sebemenší důkazy. (K tomu Otfried Pustejovsky: Die Konferenz von Potsdam und das Massaker von Aussig am 31. Juli 1945. Untersuchung und Dokumentation. München 2001).

6. Alexej Čepička (1910-1990) vstoupil již v roce 1929 do komunistické strany a stal se později členem Ústředního výboru KSČ. V letech 1942-1945 byl vezněn v koncentračních táborech. Po válce se oženil s jedinou dcerou Klementa Gottwalda Martou, čímž odstartoval svoji kariéru. Až do roku 1956 byl ministrem obchodu, spravedlnosti a obrany. Jako ministr spravedlnosti (1948-1950) přestavěl justiční řád podle komunistických společenských představ a vytvořil nový trestní zákoník k „obraně lidově demokratické republiky“, ve kterém se trestaly činy jako velezrada, špionáže a sabotáže nejvyššími tresty. Jeho zákony se staly pilíři stalinistické justice v Československu. Po smrti Gottwalda a v rámci odstalinizace ztratil Čepička své funkce. Na základě spoluzodpovědnosti v politických procesech v padesátých letech byl v roce 1963 vyloučen z komunistické strany.

7. Štábní kapitán Bedřich Pokorný (1904-1968) byl již od roku 1924 ve vojenské službě. Roku 1934 absolvoval zpravodajské školení a byl spojovací důstojník v pohraniční jednotce. 1939-1945 pracoval na finančním ministerstvu v protektorátu a byl současně agentem německé tajné služby SD a pravděpodobně agentem pro obě strany. V dubnu 1945 po osvobození Brna Rudou armádou vstoupil do komunistické strany a byl současně přijat do služby české státní bezpečnosti (StB). Ještě v květnu se stal pracovníkem na ministerstvu vnitra. Byl pravděpodobně organizátorem pochodu smrti v Brně. Vyšetřoval v červenci případ v ústecké muniční továrně, v tomto případě byl podle O. Pustejovského také osobně zapleten. V této době pracoval již v oddělení „Z“ na ministerstvu vnitra, které bylo propojeno s vojenským zpravodajstvím OBZ. Jeho kariéra byla přerušena v roce 1951, kdy byl v tajném procesu odsouzen k 16 letům vězení za sabotáž a činnost bývalého informátora gestapa. Byl ovšem předčasně propuštěn a znovu přijat do řad StB. Během Pražského jara 1968 byl nalezen pověšený v lese u Brna. Jestli se jednalo o vraždu nebo sebevraždu nebylo nikdy zjištěno.

8. Kurátorovi výstavy tehdy nebylo známo, že se jednalo o krycí jméno velitelství a nikoliv vojenskou operaci. Velitelství Alex představovalo určité organizační centrum „domácí“ armády. Bylo ustaveno již během květnového povstání v Praze, jako základ revolučního vojenského velitelství pro zemi Českou. Alexu podléhaly nově mobilizované jednotky a posádková velitelství ustavená mnohde staršími důstojníky, kteří po roce 1939 zůstali ve vlasti a v některých případech (nikoli však ve všech) se zapojili do odboje. Na základě pověření, které 11. května tlumočil gen. Novákovi osobně ministr národní obrany gen. L. Svoboda, mělo velitelství Alex připravit nástup čs. armádních jednotek do pohraničí severozápadních, severních a severovýchodních Čech. Vytvořit předpoklady pro vojenskou zajištění těchto oblastí, kam současně pronikaly nebo kde již od sklonku války působily různé ozbrojené oddíly: partyzáni, členové místních bezpečnostních formací z řad tamních Čechů a mnohde i německých antifašistů, příslušníci Národních střeleckých gard a muži z bojových skupin, kteří přijížděli z vnitrozemí v improvizovaných obrněných vlcích. Zdroj: Arburg, Adrian / Staněk, Tomáš: Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945 – 1951: dokumenty z českých archivů Středokluky (vyd. Susa) 2010 - 2011.

9. Rozkaz k „odsunu německého obyvatelstva za hranice“ vydaný velitelem 1. armádního sboru Slunečkem pro velitelství 1. a 12. divize; bližší instrukce k výběru vysídlovaných osob, k nakládání se zabaveným majetkem a k volbě odsunových tras. 1945, 19. června, Praha. Čj. 75 Taj. 1. odděl 1945; Arburg / Staněk, Tomáš: Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů, Dok. II. 1-207.

10. Generál František Slunečko (1886 - 1963) převzal v listopadu 1944 odbojovou organizaci „obrana národa“ jako jediný doposud nezatčený generál odboje. Velel též Pražskému povstání 5. května. Jeho krycí jméno bylo „Alex“. Po skončení všech akcí byla činnost velení Alex ukončena a brigádní generál František Slunečko byl 25. května 1945 ustanoven prozatímním a 28. října 1945 velitelem 1. arm. sboru v Praze a povýšen do hodnosti divizního generála. Po dosažení věkové hranice odešel k 1. červnu 1946 do výslužby. Jako mnoho bývalých důstojníků a odbojářů i on později čelil různým provokacím, obviněním a vyšetřováním. Po propuštění z vyšetřovací vazby státního soudu se musel (1951) vystěhovat z Prahy do Branžeže (okr. Mnichovo Hradiště) a až v době určitého „uvolnění“ komunistického režimu se mohl vrátit. Za své zásluhy byl prezidentem republiky v roce 1998 vyznamenán in memoriam Řádem Bílého lva – vojenské skupiny, III. tř.

11. Vyšetřování odlišných oddělení StB z roku 1947, viz zpráva StB Most z 13. srpna 1947, s. 239.

Hledání pravdy: výstava o excesech 1945-46

MARTINA SCHNEIBERGOVÁ

Radio Praha 23. Mai 2006 – Výpovědi očitých svědků, fotografie, oficiální spisy armádních důstojníků a další archivní dokumenty jsou k vidění na výstavě, která byla minulý pátek v Lounech zahájena. Bez komentářů dokumentuje události z let 1945-46, které se odehrály na různých místech severních Čech. Ty na německém civilním obyvatelstvu spáchané násilné činy se převážně označují jako „excesy“. Martina Schneibergová byla na vernisáži.

Výstava o obětech komunistického násilí v severočeském pohraničí byla připravena Eduardem Vackem, který pracuje v Sekci pro dokumentaci a dějiny ve správě českého věznictví. Během své činnosti narazil mimo jiné

na dokumenty, které popisují zacházení s Němci po druhé světové válce. „Když jsem si dokumenty pročetl, byl jsem otřesen, jak hluboko byl zakořeněný tzv. český ‘Gestapismus’. Pokusil jsem se dozvědět, jak na to reagoval československý parlament a jestli o tom někdo podával zprávu. Nechtěl jsem se zabývat politickými otázkami, jestli Němci musí jít pryč nebo ne, ale zajímalo, jak se to provádělo. Neboť toto bylo nejotřesnější“.

Jedna část výstavy se soustřeďuje na násilnosti, které byly spáchány na Němcích v Postoloprtech a v Žatci. Nejednalo se o spontánní pomstychtivé akce, jak se většinou vykládá. K tomu Vacek: „Nebyl to výbuch lidového hněvu, jednalo se o cílené operace, které byly

řízeny vojskem. Takzvané obranné a bezpečnostní zpravodajství mělo kontakty k ruskému NKVD. Tito v Sovětském svazu vyškolení specialisté, kteří přišli do Československa s armádou Ludvíka Svobody, organizovali tyto akce, které souvisely s Němci. Někteří novináři o tom podávali zprávu a pojem ‘Gestapismus’ byl diskutován v parlamentu. Ve výstavě tyto události nekomentujeme. My pouze sestavujeme dokumenty, abychom návštěvníkům výstavy zprostředkovali a umožnili si představit, jak tomu skutečně bylo“.

Jedinečně v této výstavě jsou zveřejněné osobní vzpomínky devíti očitých pamětníků, kteří zažili události v Postoloprtech a v Žatci osobně. Jeden z nich je Peter Klepsch, který jako mladistvý, byl během války za své kritické poznámky nacisty zatčen a až do konce války byl ve věznicích v Mostu. V červnu 1945 byl znovu jako Němec zajat československým vojskem. I když si na tuto dobu nerad vzpomíná, líčí své zážitky z Postoloprte pro tuto dokumentační výstavu, kterou považuje za významnou. „Já jsem za každý krok vděčný. Neboť po každém kroku bude následovat další. Výstava nabízí minimálně námět a materiál k diskuzi, a to je již hodně. Chtěl bych říci, že to je maximum toho, co jsem očekával.“

Putovní výstava o obětech komunistické moci v severních Čechách je ve Vrchlického divadle Lounech otevřena do 9. června. Potom bude pravděpodobně putovat do dalších měst v severních Čechách.

Zdroj: <http://www.radio.cz/de/artikel/79179>. Radio Prague © Copyright 1996, 2006 Radio Prague

Peter Klepsch (vlevo) s manželkou (privátní archiv E. Vacek)

Vzpomínky na odsun Němců

TOMÁŠ KASSAL / MLADÁ FRONTA DNES

Regionální mutace Mladá fronta DNES - severní Čechy 29.5.2006. V Lounech začala výstava obsahující svědectví odsunutých Němců i důstojníků, kteří je hlídali.

Děsivá svědectví pamětníků plná násilí a smrti, fotografie zachycující popravu muže přímo na ulici či služební hlášení vojenských velitelů. To všechno uvidí návštěvníci výstavy s názvem Oběti komunistické moci v severočeském pohraničí v letech 1945-1946. Prohlédnout si ji mohou v Lounech ve Vrchlickém divadle až do 9. června, v dalších měsících by se měla přesunout i do dalších měst. Výstava bez komentářů odhaluje zločiny, které byly vyvolány předcházejícím válečným utrpením, zločiny, jichž se dopustili osvobození obyvatelé kraje.

Výstava plná osobních svědectví a vzpomínek

Čtyřicet panelů vypovídá o odsunu více než dvou milionů Němců z českého pohraničí těsně po druhé světové válce. Speciální část se věnuje násilí, kterého se na Němcích dopustili lidé v Postoloprtech a v Žatci v létě 1945. Tyto události prošetřovaly české úřady dvakrát: poprvé poslanecká komise v roce 1947 a po padesáti letech policie. Autoři výstavy však tvrdí, že na skutečné viníky ukazují až právě fotografie a dokumenty na lounské výstavě. „Výstava je nezvyklá kvůli hloubce informací. Ani policejní vyšetřovatel nebyl schopen najít míru viny,“ vysvětluje Eduard Vacek, jeden z členů pořádající Federace nezávislých spisovatelů.

Autoři si nemyslí, že by jejich práce měla vzbuzovat národnostní rozepře mezi Čechy a Němci. „Nešlo o národnostní konflikt, přestože se to vždy vysvětluje jako výbuch lidového odporu. Vše bylo politicky připravené a s historikem Tomášem Staňkem se shodujeme, že to bylo důkladně plánované po vojenské stránce,“ tvrdí Vacek.

Jako hlavního viníka ukazuje výstava tehdejší politiku komunistů, kteří se dostávali k moci. Návštěvník se ale nemusí bát obecných frází a řečnění. Na panelech jsou fotografie, dokumenty a vzpomínky konkrétních osob. Lidí, kteří rozhodovali o politice a odsunu i lidí, jež při tom trpěli či dokonce zemřeli. Naprosto unikátní je výstava díky osobním vzpomínkám devíti pamětníků, kteří události v Žatci a potom Postoloprtech zažili. „V Česku na to nebyl nikdo ochoten ani schopen vzpomínat. Jeli jsme proto do Německa, kde jsme vše zaznamenali na kameru a pak přeložili a přepsali. I díky tomu jsou vzpomínky autentické,“ vzpomíná na práci, která zabrala rok a půl, Vacek. Osobní vzpomínky pamětníků vzbuzují otřesný dojem.

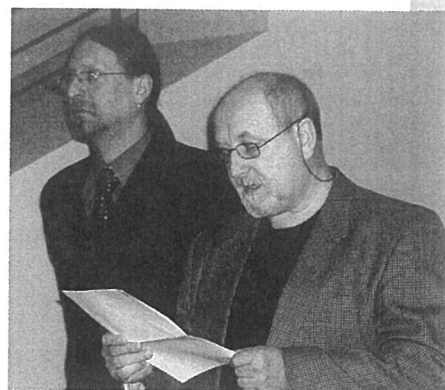
Například Heinrich Giebitz ze Žatce popisoval osud pěti chlapců ve věku 13 až 14 let, kteří čekali v postoloprtských kasárnách na odsun. Jednou však přešli zeď. „Strážní z řad armády a dobrovolných Revolučních gard je zadrželi a dovedli ke kasárenské zdi, kde se na ně ostatní Němci museli dívat. Byly jim staženy kalhoty a byli mláceni. Krev jim tekla po nohách. Za chvíli přišel důstojník s pěti muži. Zaujali palebné postavení a byl vydán rozkaz Pal! Dva byli mrtví hned. Jeden, který byl jen postřelen, přiběhl ke střelci a prosil, že chce k mamince. Další salvou vojáci zabili i zbývající tři chlapce“, vzpomíná žatecký rodák.

Na jiném místě zase vypovídá jeden z postoloprtských velitelů při poslaneckém vyšetřování z roku 1947. Jan Čubka byl podezřelý, že vydal rozkazy strážným, aby shromážděné Němce stříleli. Před vyšetřovací komisí to odmítl s tím, že velel bývalým koncentračníkům nebo frontovým vojákům, kteří měli za sebou mnohá zranění a toužili po pomstě. „Není vyloučeno, že bez mého vědomí někde nějaké Němce odstřelili,“ píše se v protokolu.

Snímky poputují i do dalších měst v kraji

Expozice nabízí i seznam internačních táborů, kterých bylo v Česku kolem pěti set. Na severu Čech šlo kromě Žatce třeba o Terezín, Záluží u Mostu nebo Všebořice u Ústí.

Putovní výstava startuje v lounském divadle. „Přijal jsem to, protože jsme v pohraničí a události se staly nedaleko Loun. Po volbách možná bude výstava putovat dál,“ řekl ředitel divadla Vladimír Drápal. Předběžně se o výstavu zajímá děčínské muzeum. V Lounech je výstava přístupná vždy od 14 do 17 hodin nebo před začátky představení ve vestibulu divadla. Poté by měla putovat především po severočeských městech, ale uvažuje se také o její instalaci v pražském sídle Senátu.

Projev kurátora výstavy E. Vacka, vlevo ředitel lounského divadla Vladimír Drápal (privátní archiv E. Vacka)

Jde o symbolické pohřbení nevinných obětí

O umístění památníku a textu má rozhodnout společná komise

SVOBODNÝ HLAS 1. ŘÍJEN 2008

POSTOLOPRTY (bal) – Vytvoření česko-německé komise, která by se zabývala umístěním pamětní desky připomínající poválečný masakr německy mluvících obyvatel v Postoloprtech – k takovému závěru dospěli představitelé města Postoloprty a krajského německého sdružení při společném jednání 24. září na radnici.

Obracím se na vás s prosbou o společné vytvoření pietního místa na území vašeho města, jež by připomínalo oběti svévolného a nezákonného násilí vykonaného na civilním německém obyvatelstvu v létě 1945. Nehledáme politické ani právní řešení události. V první řadě chceme, aby konečně došlo k symbolickému pohřbení obětí, uvedl ve svém projevu předseda spolku přátel města Žatce v Německu Otokar Löbl a argumentoval tím, že bylo zdokumentováno okolo tisíce dvou set obětí masakru. Jednání radních se zúčastnila také pamětnice poválečných událostí a rodinná psychoterapeutka Uta Reiff. „Moji naději je, že také v Postoloprtech budeme mít pro nevinné zavražděné oběti památník stejně jako ho mají nevinné oběti v Lidicích, či v Ústí nad Labem“, uvedla. Nejnovějším výsledkem jednání je společná vůle k vytvoření česko-německé komise.

„Z mého pohledu je to první konkrétní výsledek. Oficiální písemné stanovisko

radnice očekáváme po jednání zastupitelstva 8. října, kdy o existenci komise rozhodnou zastupitelé, sdělil po schůzce Otokar Löbl.

V komisi by měli být čelní zástupci města i německého spolku, dále nezávislí historikové, archiváři. „Přizvání budou i představitelé Volyňských Čechů nebo Židovské obce“, předpokládá O. Löbl. Podle něj má společná komise určit obsah textu na pamětní desce, místo, kde bude položena, i způsob jejího odhalení. Výsledek má být předložen ke schválení zastupitelstvu.

Postoloprtské vedení chce i názor někoho nestranného, kdo se na věc podívá bez emocí a racionálně. „Nějakého nezávislého historika“, upřesnil místostarosta Postoloprty Vojtěch Bernard. Touto cestou, jak řekl, se dá na základě historických faktů vybrat nejvhodnější umístění, ale především text, který by zbytečně nejitřil emoce žádné ze stran.

Jednání mezi představiteli německých spolků a postoloprtskou radnicí dosud právě na textu nejvíce vázla. Německé spolky chtějí konkrétní připomínku postoloprtské tragédie, kdežto radnice se přiklání spíše k obecnému sdělení, které by vzdalo památku všem obětem války bez rozdílu národností.

„Můžeme dnes, 63 let po těchto událostech vytvořit společně pietní místo anebo trvat na kolektivní vině všech Němců, kteří zde bydleli po staletí? Myslím, že je k otázce nutno otevřít ve vašem městě veřejný dialog a najít společně přijatelné řešení bez falešných kompromisů“, uzavřel Otokar Löbl vyznávající heslo Pravdou k usmíření.

„Můžeme dnes, 63 let po těchto událostech vytvořit společně pietní místo anebo trvat na kolektivní vině všech Němců, kteří zde bydleli po staletí? Myslím, že je k otázce nutno otevřít ve vašem městě veřejný dialog a najít společně přijatelné řešení bez falešných kompromisů“, uzavřel Otokar Löbl vyznávající heslo Pravdou k usmíření.

Jde o symbolické pohřbení nevinných obětí

O umístění památníku a textu má rozhodnout společná komise

POSTOLOPRTY (bal) – Vytvoření česko-německé komise, která by se zabývala umístěním pamětní desky připomínající poválečný masakr německy mluvících obyvatel v Postoloprtech – k takovému závěru dospěli představitelé města Postoloprty a krajského německého sdružení při společném jednání 24. září na radnici. „Obracím se na vás s prosbou o společné vytvoření pietního místa na území vašeho města, jež by připomínalo oběti svévolného a nezákonného násilí vykonaného na civilním německém obyvatelstvu v létě 1945. Nehledáme politické ani právní řešení události. V první řadě chceme, aby konečně došlo k symbolickému pohřbení obětí, uvedl ve svém projevu předseda spolku přátel města Žatce v Německu Otokar Löbl a argumentoval tím, že bylo zdokumentováno okolo tisíce dvou set obětí masakru. Jednání radních se zúčastnila také pamětnice poválečných událostí a rodinná psychoterapeutka Uta Reiff. „Moji naději je, že také v Postoloprtech budeme mít pro nevinné zavražděné oběti památník stejně jako ho mají nevinné oběti v Lidicích, či v Ústí nad Labem“, uvedla. Nejnovějším výsledkem jednání je společná vůle k vytvoření česko-německé komise. „Z mého pohledu je to první konkrétní výsledek. Oficiální písemné stanovisko radnice očekáváme po jednání zastupitelstva 8. října, kdy o existenci komise rozhodnou zastupitelé,

sdělil po schůzce Otokar Löbl. V komisi by měli být čelní zástupci města i německého spolku, dále nezávislí historikové, archiváři. „Přizvání budou i představitelé Volyňských Čechů nebo Židovské obce“, předpokládá O. Löbl. Podle něj má společná komise určit obsah textu na pamětní desce, místo, kde bude položena, i způsob jejího odhalení. Výsledek má být předložen ke schválení zastupitelstvu. Postoloprtské vedení chce i názor někoho nestranného, kdo se na věc podívá bez emocí a racionálně. „Nějakého nezávislého historika“, upřesnil místostarosta Postoloprty Vojtěch Bernard. Touto cestou, jak řekl, se dá na základě historických faktů vybrat nejvhodnější umístění, ale především text, který by zbytečně

nejitřil emoce žádné ze stran. Jednání mezi představiteli německých spolků a postoloprtskou radnicí dosud právě na textu nejvíce vázla. Německé spolky chtějí konkrétní připomínku postoloprtské tragédie, kdežto radnice se přiklání spíše k obecnému sdělení, které by vzdalo památku všem obětem války bez rozdílu národností. „Můžeme dnes, 63 let po těchto událostech vytvořit společně pietní místo anebo trvat na kolektivní vině všech Němců, kteří zde bydleli po staletí? Myslím, že je k otázce nutno otevřít ve vašem městě veřejný dialog a najít společně přijatelné řešení bez falešných kompromisů“, uzavřel Otokar Löbl vyznávající heslo Pravdou k usmíření.

svobodný hlas

ČESKÝ REGION

DAKR

Severočeský územní svaz

Ve Staňkovicích ul. 11

Ministr financí

Sulc uvedl, že jde o historický okamžik pro Žatce, který má novou částkou z celkových nákladů

ORRICO plastová okna
Pětikomorová, přímo od výrobce
a nejlepší ceny
česká 150, 440 01 Louny
e-mail: louny@orrico.cz
tel.: 603 165 601

Psíře trávy ve vašich moulkách.
www.svobodnyhlas.cz

Bude v Postoloprtech stát pomník pro oběti postoloprtského masakru?

ADALBERT WOLLRAB

K nejhroznějším událostem poválečných dějin s určitostí čítáme pochod smrti¹ německých mužů města Žatce 3. června ze Žatce do Postoloprta a hromadné vraždy v Postoloprtských kasárnách, v Postoloprtech a v okolí Postoloprta. Vraždy v Postoloprtech byly spáchány na německém civilním obyvatelstvu, na nevinných mužích, na ženách i dokonce na dětech.

Spolupráce tehdejšího spolku „Kulturkreis Saaz e.V.“ (Kulturní kroužek Žatec) pod vedením předsedy pana prof. Dr. Herberta Voitla s českým žateckým spolkem „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“ vedeným panem Mgr. Petrem Šimáčkem umožnila uspořádat v Žatci dne 19.9.2002 oslavu na paměť obětí Postoloprtského masakru, a to i se souhlasem starosty města Žatce. Kolem sloupu Svaté Trojice se shromáždili němečtí žatečtí účastníci oslavy² a před pozvanými zástupci tisku podal náš žatecký krajan pan Peter Klepsch svědectví o tom, jak prožil masakr v Postoloprtech, což jsem simultánně překládal do češtiny. Následovala jízda do bažantnice u Postoloprta, kde byly pokládány věnce a odpoledne byla na pořadu tisková konference v Žatci v hotelu Motes.

Z novinových článků o této oslavě se široká česká veřejnost dověděla o zločinech v Postoloprtech, a to dalo podnět k tomu, aby se média zevrubně zabývala postoloprtským masakrem (putovní výstava „Oběti komunistické moci v severočeském kraji v letech 1945-1946“, v Praze uváděná divadelní hra „Porta apostolorum“³ a vysílání

v České televizi o vraždách v Postoloprtech „Také vraždy přivítaly mír“). Tyto mediální události v České republice přiváděly postoloprtské zločiny do vědomí českého obyvatelstva a to urovnalo cesty, které, jak alespoň doufám, by mohly vést k tomu, aby v Postoloprtech byl postaven pomník pro oběti postoloprtského masakru.

Důležitý krok v tomto směru učinil pan Otakar Löbl, předseda spolku „Förderverein der Stadt Saaz“ (podpůrný spolek města Žatce). Tento spolek byl založen v Německé spolkové republice jako sesterský spolek „Sdružení rodáků a přátel města Žatce“ s českými i německými členy spolku. Ve své funkci jako předseda spolku požádal pan Löbl v prosinci 2007 starostu města Postoloprta a magistrát Postoloprta ve smyslu zpracování českých poválečných dějin o vystavení pomníku s pamětní deskou pro oběti postoloprtského masakru. Magistrát města Postoloprty byl napřed proti tomu, případně vyslovil svůj souhlas jen k postavení pomníku s pamětní deskou na paměť všech obětí všeobecně (oběti války, českých obětí fašismu a také oběti postoloprtského masakru). S tím pan Löbl nesusouhlasil. Žateckým novinám Deník Lučan řekl 26. srpna 2008: „...jeví se mi to jako alibismus. V Žatci mají pomník např. také oběti českého Malína na Volyni⁴. Jsem toho názoru, že i německé oběti si zasluhují být uctěny.“

Nejožehavějším bodem jednání s postoloprtským magistrátem byl text na pomníku. Na konec jednání městská rada souhlasila s ustanovením šestičlenné komise, která na zasedání postoloprtského zastupitelstva dne 18. února tohoto roku pak byla potvrzena a měla vypracovat návrh pro pomník. Příslušníci komise byli: Jaroslav Vodička za regionální spolek volyňských Čechů, Michael Lichtenstein⁵ zástupce předsedy Židovské obce v Teplicích, Walter Urban⁶, postoloprtský starousedlík, Petr Schöller, člen finančního výboru města Postoloprta, Michael Pehr, historik a předseda křesťansko-sociální strany v Lounech a Otakar Löbl. Komise má vypracovat modalitu (kde má pomník stát, jak má vypadat, text na pamětní desce a způsob financování). Návrh komise musí ještě dostat souhlas městské rady a zastupitelstva. Komise zasedá na jaře tohoto roku.

V rámci putovní výstavy „Oběti komunistické moci v severních Čechách v letech 1945-1946 – byla to spravedlivá odplata, pomsta nebo zločin proti lidskosti?“ v Praze v Kulturním centru Novodvorská, se konala dne 26.2.2009 debata. K této debatě, která byla myšlena jako informační pořad k postoloprtským událostem, byli panem Löblem pozváni občané Postoloprta, městský parlament Postoloprta a členové komise, aby jim poskytl

V publiku vpředu tisková mluvčí KSČM Monika Hoření, vzadu zastupitelé z Postoloprta, Vladimír Pfertner a Petr Schölla, ve třetí řadě vlevo člen „pomníkové“ komise, Walter Urban (privátní archiv SRPMŽ)

možnost náležitě se o postoloprtském masakru informovat. Debata vyvolala mnoho emocí. To vyvěralo také z toho, že se diskuze ujalo mnoho komunistů, vedených přítomnou mluvčí ústředního výboru komunistické strany a i lidí z extrémního nacionalistického „Klubu Českého pohraničí“.

O debatě a o výstavě podává zprávu krátký článek Martina Komárka v „Mladé frontě DNES“, jež jsou nejčtenějšími novinami v České republice. Přináším ho proto, abych zprostředkoval čtenáři dojem o průběhu debaty:

„Bolí a pálí to dodnes. Nečekaně mnoho emocí vyvolala debata o vyhnání či, chcete-li, odsunu sudetských Němců. V Kulturním centru Novodvorská ji uspořádal Otokar Löbl, který se dlouhá léta snaží o usmíření Čechů s Němci. V jejím pořádání pomohla MF DNES. Časté výkřiky z publika plné vášně, ostré slovní spory – jako by neuplynulo více než šedesát let. Hosté debaty, historici a publicisté, mluvili ve smířlivém duchu: ‚Oprostíme se od škatulkování a ideologie‘, apeloval jeden z nich, švýcarský historik Adrian von Arburg. Jeho čeští kolegové Michal Pehr a Vít Smetana, poukázali na to, že vyhnání či odsun byl reakcí na chování sudetských Němců před válkou. To však neomlouvá nezpochybnitelné zločiny. Atmosféra byla hustá. Část publika nechtěla takovou povahu diskuze připustit, ‚Němci na konci války upálili v Praze 100 lidí, žen a dětí‘, vášnivě argumentoval jeden. Další zase prohlásil takovou debatu za nestydatost ve čtvrtém pražském obvodu, kde stála za války sekýrárna, v níž umírali nevinní lidé. Atmosféra byla o to hustší, že diskuze provázela provokativní výstavu, kterou v kulturním centru pořádá Federace nezávislých spisovatelů. Ta se snaží dokázat, že takzvaný divoký odsun, při němž byli Němci zabíjeni a mučeni, byl promyšleným dílem komunistů. S tím historici a publicisté a řada diskutujících nesouhlasili: na zločinech při ‚transferu‘ (neutrální slovo navrhl Vít Smetana?) měli lví podíl všechny vrstvy obyvatelstva. Když však jedna dáma poukázala na antikomunistický charakter výstavy a diskuze, publicista Bohumil Doležal⁸ reagoval: ‚Ale já jsem antikomunista – to se dnes přece smí! A i přehnaně ostrá, osobní debata, v níž ale nelétají facky, nýbrž argumenty, přispívá k tomu, aby se smělo mluvit o všem.‘“

Tato šéfkomentátorem „Mladé fronty DNES“ moderovaná debata jasně ukázala s jakými předpojatostmi, averzemi a projevy nenávisti se člověk musí ještě dnes vypořádat při tématu zpracování minulosti v České republice. Komise, která má vypracovat návrh pro pomník v Postoloprtech, to nebude mít lehké. Doufejme, že přece jen přes to všechno bude pomník pro oběti postoloprtského masakru skutečností a především že ho bude zdobit paměti obětem důstojný a pravdě odpovídající nápis a nikoliv nějaká neurčitá bezvýznamná fráze.

Chtěl bych se ještě jednou ve své úvaze vracet k výstavě „Oběti komunistické moci“ v severních Čechách v le-

tech 1945-1946“. Jistě tato výstava přispěla k tomu, aby mnozí, především mladí Češi, se dověděli o masových vraždách spáchaných v Postoloprtech, a aby českému obyvatelstvu byly po dlouhých letech komunistické indoktrinace zprostředkovány nové poznatky o vyhnání Němců oproti zažraným stereotypům. Lze si dobře představit, že je to pro mnohého Čecha bolestivý poznatek. Výstava je objektivní a odpovídá skutečnosti. Ukazuje, že komunisté mají hlavní podíl viny na masakrech spáchaných v Postoloprtech. Masové vraždy nebyly, jak výstava dokumentuje, explozí národního hněvu, ale aktem státní moci. Byly Československou armádou plánovány, organizovány a jednotkami Svobodovy armády provedeny. Svobodova armáda, jež byla velena komunistickým generálem Svobodou, byla po dobytí Volyně sestavena Sovětskou armádou. Jedním z hlavních zločinců při masových vraždách v Postoloprtech byl nadporučík Zicha (krycí jméno Petrov), který se stal později předsedou okresního národního výboru v Žatci a byl okresním předsedou komunistické strany v Žatci.

Pachatelé však nebyli jen komunisté. Našli se ochotní pomahači, především extrémní čeští nacionalisté, např. v Okresním národním výboru v Žatci. Tehdejší předsede-

Adrian von Arburg a Vít Smetana, dva v Čechách pracující historici (privátní archiv SRPMŽ)

Na podiu (zleva) Adrian von Arburg, Vít Smetana, Martin Komárek, Lukáš Jelínek, Otokar Löbl (privátní archiv SRPMŽ)

da okresního národního výboru Dr. Petrášek nebyl komunistou a na organizování pochodu smrti německých žateckých mužů do Postoloprte se podílel velkou měrou. Velkou roli taky hrála chamtivost, touha po německém majetku a u některých Čechů také okolnost, že pracovali pro nacisty a chtěli se očistit přehnaně horlivým patriotismem.

Postoloprtský masakr je třeba vidět v přímé spojitosti a v rámci vyhnání sudetských Němců. Masové vraždy byly možné proto, že Benešovy dekrety poskytly k tomu rámcové podmínky: odejmutím státního občanství osobám

německé národnosti, konfiskací německého majetku, vyznačením osob německé národnosti bílou páskou nebo písmenem N, povinností vykonávat nucené práce, vyháněním z bytů a soustředěním v táborech a legalizováním trestných činů spáchaných na Němcích i ještě po konci války. Pravdu měli nakonec i ti účastníci debaty, kteří tvrdili, že na zločinech spáchaných na sudetských Němcích měly podíl všechny vrstvy národa: všechny po konci války připuštěné české strany souhlasily v Košickém vládním programu s vyhnáním Němců. A vyhnání milionů lidí je jedním z největších zločinů dvacátého století.

POZNÁMKY

1. „Pochod smrti“ je expresivní označení pochodu, jehož výsledkem je smrt většiny či všech zúčastněných. Termín se používá také pro případy pochodů zajatců a vězňů, bez ohledu na zdraví a bez stravy v době 2. světové války. Nejen smrt zajatců se bere v úvahu, ale také úmyslné zastřelení slabých a nemocných účastníků. Postoloprty leží 15 km vzdáleny od Žatce. Skutečně došlo na cestě tam i zpět k úmrtím. Také zde šly skutečně stovky lidí „pochodem do smrti“, když byly následně v Postoloprtech zavražděny. Přesto není tento pochod srovnatelný se známými pochody smrti, například tomu v Brně.

2. Prof. PhD. Herbert Voitl, pan Fritz Heinzel s chotí, pan Peter Klepsch se svým synem panem doc. Dr. habil Alfredem Klepschem, pan Eberhard Heiser, pan Franz Stopfkuchen, pan Wagner, pan prof. Dr. Adalbert Wollrab a pan Otokar Löbl.

3. Viz. s. 445. Scénické představení, které je pojmenováno podle původního latinského názvu města a benediktýnského kláštera v Postoloprtech.

4. V 2. světové válce byla vesnice Český Malín na Ukrajině (dnes Malyn), která byla obývána volyňskými Čechy vypálena a obyvatelé zavražděni.

5. Předseda Židovské obce v Teplicích Oldřich Látal a jeho zástupce Michal Lichtenstein se na účasti komise střídali.

6. Otec Waltra Urbana byl jedním ze zavražděných v Postoloprtech (viz článek německého rozhlasu „Deutschlandfunk“ s. 484.

7. PhD. Vít Smetana je pracovníkem v Ústavu pro soudobé dějiny v Praze a členem Akademie věd ČR v Praze.

8. Bohumil Doležal je český politikog a publicista.

Děsivá pomsta v červnu 1945 – Odplata za válku

TOMÁŠ KASSAL / MLADÁ FRONTA DNES

MF DNES, Ústecké vydání / Severní Čechy, 13. června 2009 (Žatec – Postoloprty) Postupně vychází najevo, jak se čeští vojáci vypořádali s Němci žijícími na Žatecku po 2. světové válce. Policie nedávno označila viníky masakru. Ve čtvrtek večer vzpomínali na události očití svědkové¹.

Sedmnáctiletý Hans Jäckl běžel v neděli 3. června 1945 co nejrychleji do středu Žatce na tehdejší Ringplatz. Dostal několik ran pažbou od českých vojáků, když na něj křičeli, aby si pospíšil. Právě před žateckou radnicí vojáci totiž již od rána naháněli všechny německé obyvatele. Odtud je čekal pochod do Postoloprty.

Šlo o neorganizovaný odsun Němců², během kterého umírali lidé. Dodnes není jasné, kolik přesně zemřelo německých vojáků a kolik civilistů. Nejčastěji se uvádí počet asi osmi set obětí. Společná zpráva československého ministerstva obrany a vnitra z roku 1947 ale hovoří o třech masových hrobech u Postoloprty, kde prý skončilo 2 200 těl.

Pohnuté události nelze vytrhovat z kontextu doby, Němci rozpoutali ničivou válku, měli na svědomí miliony mrtvých, řada z nich nesla nebo měla nést za činy odpovědnost, to ovšem neopravňovalo nikoho k běsnění, k němuž došlo na severu Čech po skončení války.

Masové hroby. Jeden z velkých masových hrobů byl asi dva kilometry od Postoloprty, v bažantnici u Levonic, kde vojáci nechali zasypat kolem 500 zastřelených Němců. Další 700 obětí skončilo v protitankovém zákopu nedaleko postoloprtské školy. Největší hromadný hrob s 1.000 těly byl zasypán na opačném konci Postoloprty.

„Po dlouhém čekání na žateckém náměstí, bylo to asi šest nebo sedm hodin, se pozdně odpoledne začal náš mohutný průvod pohybovat. Šli jsme dolů z náměstí přes

Pamětník Peter Klepsch v rozhovoru s novináři v Žatci na náměstí (archiv Nadační spolek Žatec)

Pamětník Hans Jäckl při rozhovoru ze Zdeňkem Zákutným, učitelem dějepisu v lounském gymnáziu (archiv Nadační spolek Žatec)

řetězový most. Po dlouhém pochodu jsme konečně přišli do Postoloprty,“ vzpomínal na cestu Hans Jäckl ve čtvrtek večer, kdy se s dalším pamětníkem červnových událostí, Peterem Klepschem, setkal se studenty kadaňského gymnázia. Ti pracují na projektu Tragická místa paměti jednoho regionu³. Společně odpoledne prošli část trasy pochodu.

Někteří Němci zemřeli ještě v Žatci nebo v okolních vesnicích při shromažďování. Stovky jich ale vojáci popravili až v Postoloprtech. Často umírali zbytečně civilisté, nejen příslušníci SS nebo členové NSDAP⁴.

Citlivým tématem, o kterém se v Česku ani Československu nemohlo nikdy příliš mluvit, se zabývalo několik vyšetřovacích komisí. Až nedávná policejní zpráva označila dva konkrétní viníky postoloprtských událostí. Štábní kapitán Vojtěch Černý i postoloprtský velitel Bohuslav Marek už jsou ale dávno po smrti⁵.

„Dlouho se o těch událostech moc nemluvalo. V poslední době se ale se zprávami roztrhl pytel, události zajímají čím dál víc lidí a to je dobře,“ říká učitel dějin na gymnáziu v Lounech Zdeněk Zákutný.

Spisovatele Eduarda Vacka, který připravil před třemi lety výstavu o divokém odsunu⁶, policejní závěr nechává klidným. „Z mého pohledu neříká nic nového. Vyšetřova-

tel se mohl podívat do zprávy Bunžovy vyšetřovací komise⁷ nebo mohl navštívit naši výstavu. Tam všude jsou tři hlavní viníci označeni," upozorňuje spisovatel. Právě díky této výstavě se na veřejnost dostalo o masakru nejvíce informací.

Vedle vojáka Černého a policisty Marka totiž spisovatel za pachatele násilností označuje také zpravodajského důstojníka Jana Zíchu. Není to ale Vackova dedukce nebo výmysl. O Zíchovi jako o hlavním pachateli vražd totiž vždy hovořili pamětníci postoloprtských událostí.

Na Bohuslava Marka a Vojtěcha Černého si dobře pamatuje i žatecký rodák Klepsch. „Musím ovšem podotknout, že Marek zde hrál v podstatě podřadnou úlohu a zodpovědnost za tyto vraždy měl velitel obranného bezpečnostního zpravodajství Zícha s krycím jménem Petrov⁸. Toto je dokumentováno na našich internetových stránkách," říká Klepsch, jeden z mála dosud žijících pamětníků.

Právě tyto události přibližují internetové stránky německých Žatečanů www.heimatkreis-saaz.de⁹, kde odsunutí Němci pohnuté události popisují. Klepsch nicméně oceňuje, že česká policie případ vyšetřovala a po 64 letech označila alespoň dva pachatele tehdejšího masakru.

„Je to pro nás satisfakce i oživení vzpomínek. Oceňuji, že německá policie si nové vyšetřování v Česku vyžádala, protože zákony bez morálky a prosazování jsou prázdná písmena," říká Klepsch, který byl v Postoloprtech naposledy před třemi lety. Dodal, že jeho vztah k bývalé vlasti je složitý. „Ale Žatec zůstane vždy mým rodným městem," sdělil.

Pro Jäckla nemá nedávný policejní závěr žádný zásadní význam. „I když jsou teď dvě jména oznámena, tak ni-

Pamětník Peter Klepsch se studenty v Postoloprtech (archiv Nadační spolek Žatec)

kdo nikdy neřekl, kdo těmhle dvěma lidem dal příkaz",¹⁰ upozornil Jäckl s tím, že Marek i Černý jsou dávno po smrti. Oba pamětníci se ale shodují, že úvahy o případném památníku v Postoloprtech jsou pro ně dobrou zprávou. Pokud by pietní místo opravdu vzniklo, mělo by pro ně velký význam.

Pan Jäckl vzpomíná. „Prožil pak týdny v dolech těžkou prací. V roce 1948 byli i s matkou vykázáni z Československa. Nepomohlo mi, že můj zastřelený otec uměl česky a při různých sporech se vždy Čechů zastával. „Tvůj otec byl přítel Čechů, ale byl Čechy usmrčen. Je velice nebezpečné být přítel Čechů," řekla mu později jeho matka.

POZNÁMKY

1. Ve čtvrtek 11. června proběhlo setkání pamětníků postoloprtského masakru, Peter Klepsch, Hans Jäckl a další členové domovského spolku Saaz (Žatec) s žáky kadaňského gymnázia v Žatci a Postoloprtech. Na setkání se podílel též domovský spolek Kadaň (Kaaden) který byl zastoupen Horstem Kunzem.

2. Že tento „odsun“ byl organizovaný, dokazuje tato dokumentace.

3. Výsledky těchto prací byly knižně zveřejněny: Tragická místa paměti, průvodce po historii jednoho regionu, Antikomplex o. s., Collegium Bohemicum o.p.s. Studenti gymnázií ze severních Čech provází po místech s pohnutou historií v Ústí nad Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších místech.

4. Protože se nekonalo žádné řádné soudní řízení, nebude možné skutečná čísla nikdy došetřit. Členství ve straně není v demokratickém státě trestný čin.

5. Viz s. 486, poz. 3.

6. Viz dokumentace na stránce 467.

7. Bohumír Bunža, předseda vyšetřovací komise bezpečnostního výboru USN 1947 v Žatci. Stenografický zápis vyšetřování je v této knize dokumentován viz stránka 179 nn.

8. Místní velitel vojenského obranného zpravodajství (OBZ) v Postoloprtech byl poručík Jan Čubka. Nadporučík Jan Zícha byl spojovací důstojník 1. československé divize.

9. Na homepage spolku Heimakreis Saaz jsou stenografické protokoly a výsledky vyšetřování Bunžovy komise z roku 1947 v českém originálu a v německém překladu zveřejněny.

10. I toto je nejpozději od výstavy Eduarda Vacka známo a v této knize znovu dokumentováno. Byl to přednosta OBZ Bedřich Reicin a velitel 1. divize, generál Československé armády Oldřich Španiel, která byla v Postoloprtech dislokována.

Postoloprty chtějí konečně klid po druhé světové válce

České městečko a jeho zacházení s minulostí

KILIAN KIRCHGESSNER / DEUTSCHLANDFUNK (NĚMECKÝ ROZHLAS)

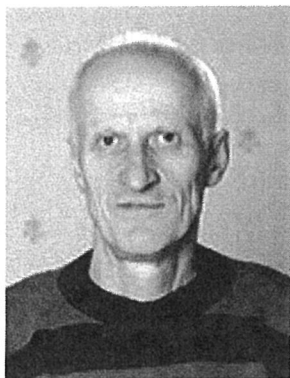
České Postoloprty, německy Postelberg, stojí pro 700 zavražděných sudetských Němců. Pro lidi, kteří si museli svůj hrob vykopat sami. Pachatelé jsou známí – ale odhalení se bojí.

Sluníčko svítí na malou zahrádku v Postoloprtech, Walter Urban si zde se svým bratrem Erichem vytvořil malý ráj pro rodinu a mladého jezevčíka. „My jsme se zde narodili a strávili celý život. Naše rodina je od nepaměti zde doma a naši rodiče si zde koupili domek.“ Walter Urban je poslední Němec v tomto českém městečku. Alespoň ho tak nazývají, přitom již nemluvil několik desítek let žádné slovo německy.

Příběh rodiny Urbanů je od jednoho dne v červnu 1945 velice dramatický. „Byla zde vyhláška, že všichni Němci se musí shromáždit v kasárnách“, vypráví Walter Urban. Můj tatínek si myslel: Neboť nejsem žádný nacist a nikomu jsem nic neudělal – co by již ode mne mohli chtít?“ Ale Franz Urban byl zavražděn a s ním stovky sudetských Němců zahrabáni v masových hrobech. Leží to někde tam vzadu, říká Walter Urban, a ukazuje rukou na louku, která leží okolo jeho zahrady.

Městečko Postoloprty, německy Postelberg, se stal největším masakr při vyhnání sudetských Němců. Tisíce Němců z dalekého okolí bylo uvězněno v místních kasárnách, museli si své hroby sami vykopat a byli potom popraveni. 763 vražd je doloženo, tmavá čísla jsou ale daleko vyšší. Policie nyní našla stopu, která vede k již zemřelým pachatelům.

Mluvčí Šárka Poláčková: „Teprve nyní se podařilo najít dostatek důkazů, na jejichž základě bylo možné část těchto vražd vyšetřit. Konkrétně jde o vraždu pěti chlapců.“ Nebylo jim ani 15 a byli zastřeleni, že se vzdálili a natrhali

Zastupitel města Postoloprty Ludvík Mlčuch (archiv Nadační spolek Žatec)

několik jablek. Dva muži z regionu to byli, kteří je zastřelili, a toto poznání nyní rozvíří Postoloprty.

Minulost vlastního města ale sotva někoho děsí. Pouze kroutí očima a chtějí mít svůj klid. Malá komise jedná o pomníku¹ proti kterému je však velký odpor. Také Ludvík Mlčuch, který je jedním ze zastupitelů², je proti. „Mladí lidé stejně nemají žádnou představu o tom, co se zde dělo. A potom se rychle a

snadno zapomene to, co se zde 1938-1945 dělo. Vyhnání si nevymysleli Češi, to byl následek něčeho jiného. Jestli jde o pomník, tak jsou starší jednoznačně proti.“

Proč máme vzpomínat německých obětí, když přece předtím bylo mnoho Čechů zabito – tato otázka stojí v mnoha dopisech, které zastupitel Mlčuch v minulých týdnech dostal, a které nyní na stole rozložil. Vypracování minulosti je těžké téma, říká – a stále ještě reagují mnozí Češi podrážděně, když se zjistí, že mezi nimi nebyly jen oběti, ale také pachatelé.

Bratři Urbanové, jejich otec byl tehdy zavražděn, si na to zvykli. Dodnes, vypráví oba, že nemohli o svém traumatu s nikým mluvit a nosili ho stále s sebou. A potom to z Ericha Urbana propukne:

„Já vím, ještě jako kdyby to bylo dnes, že jsem se bavil s jednou ženou ve městě, bylo mi osm let. Můj táta byl v kasárnách vězněn a my jsme každý den slyšeli to střílení u poprav. Přišel k nám jeden československý voják a hrdě řekl: Dnes jsem jich stačil udělat čtyřicet – myslel jsem jenom na svého otce a utekl jsem. Kdybychom měli vzpomínkový náhrobek, tak bychom alespoň měli místo, kde by mohli položit kytky pro svého otce, jehož hrob neznají. O víc nejde po těchto mnoha letech.“

V městečku Postoloprty je ovšem odpor proti pomníku doposavad velký. Zastupitel Ludvík Mlčuch: „Minulost již nemůžeme změnit. To byla vážná věc, ale v přítomnosti musíme řešit jiné problémy.“ Svým voličům, říká, nemůže vysvětlit, proč se vydávají velké částky pro pomník – vždyť se může těmito penězi opravit několik metrů chodníků.

Deutschlandfunk („Německý rozhlas“) 22.6.2009, 9.10 Uhr

POZNÁMKY

1. Rada města Postoloprty rozhodla, na podnět předsedy německého Nadačního spolku Žatec (Förderverein der Stadt Saaz/Žatec) Otokara Löbla, který roky usiluje o vytvoření pietního místa pro oběti z května a června 1945, 23. února 2009 o vytvoření poradní komise. Členové komise byli střídavě M. Lichtenstein a Oldřich Látal z Židovské obce v Teplících, Jaroslav Vodička za volyňské Čechy, zastupitel z Postoloprty P. Schöller, postoloprtský občan Walter Urban, historik Dr. Petr Pehr a Otokar Löbl.

2. Ludvík Mlčuch byl zastupitelem za komunistickou stranu v zastupitelstvu města Postoloprty (KSČM).

Walter Urban, člen postoloprtské „pomníkové“ komise (archiv Nadační spolek Žatec)

Pohled nazpět ukazuje dopředu

Co se dostane do pohybu, když čeští žáci nebo čeští policisté začínají vyšetřovat bezprávi, které se stalo sudetským Němcům

KLAUS BRILL / SÜDDEUTSCHE ZEITUNG

Je to vždy překvapivý efekt, zjistil učitel Zdeněk Zákutný, i u sebe. „Vždy jsem se ptal: Proč o tom nic nevím?“ Proč jako historik například ještě před krátkou dobou jsem nevěděl nic bližšího o případu Postoloprty, který němečtí obyvatelé dříve nazývali Postelberg? Také někteří žáci z jeho třídy 6A gymnázia v Lounech začali o tom přemýšlet, že nedaleko od nich, kde bydlí a pravidelně okolo jezdí, se staly tehdy takové hrozné věci. Například v Postoloprtech v kasárnách, u školy a v bažantnici. V podstatě mysleli, že Němci tehdy přišli do země s nacisty a po zhroucení tohoto zločinného režimu byli znovu vyhozeni. Přitom zde žili již po staletí.

Není to dnes normální vyučovací hodina, kterou dnes třída 6A toto červnové odpoledne v severočeském městě Louny absolvuje. Učitel Zdeněk Zákutný sedí se svými žáky v lavicích a vpředu u tabule stojí sociolog Ondřej Matějka, který přijel z Prahy. Opatrně se jich vyptává, jaké získali zkušenosti při práci z projektu „tragická místa paměti“, který se zabývá novou fází vypořádání s poválečnými dějinami. Poprvé jsou gymnazisti v Lounech, jako také v sousedních městech Kadaň, Chomutov a Ústí nad Labem, u toho, že vyšetřují perzekuci, vyvlastnění a vyhnání Němců, kteří byli až do roku 1945 ve městech jejich sousedi, a kteří se dnes převážně nazývají sudetští Němci.

Jmenovaná města měla tedy též německé názvy: Laun, Kaaden, Komotau a Aussig. Mnozí z těch obyvatel byli potomkové těchto Němců, kteří přišli ve vysokém středověku, ale převážně v 18. století na pozvání regentů Českého království do země. Spolužití nebylo nikdy bez konfliktů, ale v druhé světové válce přišlo k jemu konci. Po Mnichovské dohodě v roce 1938 a obsazení německým vojskem, zřídili nacisté svůj teroristický režim také v okupovaném Československu. Češi měli být plemenným výběrem, sterilizací, vyhnáním nebo zavražděním jako národ vyhlazení a jejich životní prostor měl být germanizován. Za to následovala po konci války krvavá odplata: vyhnání tří milionů Němců.

Složité látky pro výuku dějin a sociální nauku. Doposavad bylo toto období v českých školách vyučováno pouze pod aspektem hrozných zločinů spáchaných Němci. Co se následně stalo s Němci, bylo pod komunistickým režimem zamlčováno a dodnes obhájí parlament a vláda v Praze dekret prezidenta Edvarda Beneše, který perzekuci a vyhnání Němců legitimuje a prohlašuje za

Sociolog Mgr. Ondřej Matějka v diskusi se studenty třídy učitele dějepisu Zdeňka Zákutného v lounském gymnázium (archiv SZ / K. Cudlin)

beztrestný. V poslední době ovšem někteří politici a iniciativní skupiny toto téma začínají vyzdvihovat a s ním se zabývat. Pořádají diskuze a výstavy, optávají se historiků a pamětníků. V Brně a v Ústí byly zřízeny pamětní desky, které připomínají německé oběti československých násilných činů po válce. V Praze poctil v roce 2006 dřívější ministerský předseda Jiří Paroubek, sociální demokrat, ty německé antifašisty, kteří německému vojsku oproti většině nejásali, a kteří byli činní v odboji. V Ústí bylo založeno Collegium Bohemicum, které s podporou města a pražské vlády pečuje o německé dědictví v českých zemích a hodlá tomuto věnovat muzeum.

Collegium Bohemicum také převzalo záštitu projektu v gymnáziích v těchto čtyřech severočeských městech. Provedení leží v rukou iniciativy „Antikomplex“, skupiny studentů, ze kterých jsou dnes již doktorandi, a kteří se zviditelnili před třemi roky projektem „Zmizelé Sudety“². Zde dokumentovali osudy vesnic v oblasti bývalých Sudet, které byly po roce 1945 znovu osídleny nebo zničeny. Kniha byla bestseller.

Práce s žáky v Lounech, Kadani, Chomutově a Ústí je něco nového pro nás, říká Ondřej Matějka, vedoucí jednatele skupiny „Antikomplex“². „Ale věříme, že doba na to je nyní zralá.“ Nové je na tom, že nyní se nebádá pouze v kulturním

dědictví, ale vyšetřují se i tzv. pochody smrti a masakry na Němcích po konci války, téma, které mnozí Češi by raději viděli v propadlišti dějin. Při diskuzi v třídě 6A se to projevu- je tím, když šestnáctiletí a sedmnáctiletí žáci vyprávějí o re- akcích, když vyprávěli o tomto projektu příbuzným. Jedna dívka vyprávěla, že její pradědeček byl nacisty zavražděn v Mauthausenu a teprve po smrti své prababičky se začala zajímat o sudetské Němce. A potom to překvapení „že Češi něco takového dělali též“. Jeden žák řekl, že v jeho rodině převažuje přesvědčení, že Němci chtějí jenom odvrátit po- zornost od své viny a dále svými penězi získávat stále větší vliv v EU. Jedna dívka slyšela od své babičky, že měli velice příjemného a dobrého německého učitele, který byl nacisty odvečen. A potom je tu jeden otec, který bádací zájem své dcery podporuje bez výhrady.

Překonání minulosti je možné pouze malými kroky a někdy to zadrhne na protikladech. Když nedávno v Lidi- cích k 67. výročí vyhlazení této vesnice nacisty v červnu 1942 se prezident České republiky Václav Klaus vyjádřil velice nesmířlivě: „Tragédie Lidic způsobila po válce v my- sli a citu tehdejší generace našeho národa ukončení mno- ho století trvající spolužití se sudetskými Němci.“

Několik dní před tím podala policie v Žatci zprávu, že největší masakr na Němcích z doby tzv. „divokého vyhnání“ je po 64 letech vyšetřeno. Na podání trestního oznámení v Německu zahájil nejdříve bavorský zemský kriminální úřad řízení, které předalo následně českým kolegům. V Žatci vyšetřil kriminální vyšetřovatel Pavel Karas, který vyšetřoval od roku 2006 na základě výpovědí 37 svědků, mezi nimi mnozí sudetoněmečtí pamětníci, že pachatelem byl československý kapitán Vojtěch Černý a policista Bohuslav Marek³. Oba byli zodpovědní za zastře- lení 763 Němců v roce 1945. Oběti byly, spolu s několika tisíci mužů a mladistvých mezi 13 až 65 lety nahnány do kasáren v Postoloprtech. Někteří byli jednoduše zastře- leni, někteří předtím týráni a mučeni tím, že je pověsili hla- vou dolů a pod nimi zapálili oheň. Mimo těch mrtvol, které byly v roce 1947 exhumovány, přišly další stovky Němců tehdy o život, dohromady asi 2.200.

Pro odborníky to není nic nového. Český historik To- máš Staněk psal již v roce 1996 „Co se zde odehrálo, patří očividně k nejhorší z celé řady tragédií, které se staly v ob- době května a června 1945 v Čechách“. Sudetoněmecký domovský spolek Saaz (Žatec), Heimatkreis Saaz, jehož členové bydlí převážně v okolí Norimberka, zveřejnili již před delší dobou dokumenty z roku 1947, které tyto udá- losti dosvědčují. Tam jsou jmenováni i další zodpovědní.

S aktivistou tohoto spolku Peterem Klepschem, který v roce 1945 jako 17letý byl internován v Postoloprtech a dalšími pamětníky, se setkali gymnazisti z Loun a Kada- ně před dvěma týdny. Při tomto setkání a rozhovorech se pokusili o zobrazení pochodu mužů a hochů ze Žatce do 15 kilometrů vzdálených Postolopr. Žáci z Chomutova šli cestu pochodu smrti k saským hranicím. Druzí bádali ve spisech, prováděli rozhovory s pamětníky a diskutovali. Ke konci chtějí ale všichni účastníci z těchto gymnázií své získané poznatky sepsat a dokumentovat. Vytvoří putovní výstavu, která bude v příštím roce prezentovaná v mnoha školách. Také je plánována kniha, jako průvodce k místům zločinů⁴.

Důležitá otázka, která nepopuzuje pouze žáky, je také zřízení pomníku pro ty, kteří v roce 1945 přišli v Postolo- prtech o život. V městečku Postoloprty se o tom diskutuje již rok a půl. Komisi, kterou zastupitelstvo k tomuto účelu zřídilo, ke které patří i Němec Otokar Löbl, který v roce 1970 emigroval a dnes v Německu řídí Nadační spolek pro své rodné město. On propaguje „Žateckou cestu“, jako přiblížení minulosti a jasně se názorově liší od sudetoně- meckého landsmanschaftu: „Bez paměti není možné smíře- ní, ale stálé výčitky nevedou k cíli“. Již v prosinci 2007 za- žádal o pietní místo v Postoloprtech, a tím vzbudil velice choulostivou diskuzi nejen ve městě Postoloprty. Komu- nisti jsou striktně proti, někteří tuto iniciativu podporují, diskuze je problematická. V září bude toto téma opět na pořadu jednání v zastupitelstvu města. Velkou otázkou je, jaký text by měl být na pamětní desce. A jestli je doba na to již skutečně zralá.

Süddeutsche Zeitung 25. června 2005

POZNÁMKY

1. Antikomplex (vyd.): Zmizelé Sudety. Praha 2004.
2. Ondřej Matějka je také koordinátorem projektu „Collegium Bo- hemicum“ v Ústí nad Labem, kde přes 80 žáků bádá dlouho zamlčované dějiny regionu z let 1938-1945.
3. S nadpisem „Masakr vyjasněn“ vydaly německé noviny „Süd- deutsche Zeitung“ 2. června 2009 následující zprávu (výňatek): „Pravdě- podobně největší masakr na Němcích z období „divokého vyhnání“ v Čes- ké republice v roce 1945, kterým se zabývají sudetští Němci již několik desítek let, je vyjasněn. Internetový portál aktualne.cz hlásil v pondělí, že policie vyšetřila a označila za domnělé pachatele tohoto krvavého činu důstojníka Vojtěcha Černého a velitele policie Bohuslava Marka, tito jsou však již dlouho mrtví. Zemřeli v roce 1969 a 1991 ve věku 71 a 74

let, aniž by byli za své činy odsouzeni. (...) Podle zprávy portálu aktual- ne.cz se případem zabýval vyšetřovatel kriminální policie Pavel Karas od roku 2006. Snažil se nejprve objasnit osud 5 hochů mezi 12 a 15 lety, kteří patřili k zavražděným. Vyšetřování žateckého kriminálního komisaře vy- cházelo z trestního oznámení v Německu u bavorského oblastního kri- minálního úřadu, který toto oznámení předal českým kolegům. Výsledky jeho vyšetřování spočívaly ve výpovědi 37 svědků, částečně i sudetských Němců, kteří tento případ přežili.

4. Výsledky těchto prací byly knižně zveřejněny: Tragická místa paměti, průvodce po historii jednoho regionu, Antikomplex o. s., Colle- gium Bohemicum o.p.s. . Studenti gymnázií ze severních Čech provázejí po místech s pohnutou historií v Ústí nad Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších místech (www.mistapameti.cz).

Vražda v bažantnici

Po více než šesti desítkách let jitří v městečku Postoloprty dlouho skrývaný masakr na přibližně 2000 sudetských Němců v červnu 1945.

HANS-ULRICH STOLDT / DER SPIEGEL

Nikdo nemohl později vysvětlit, proč se těch pět chlapců 6. června 1945 připojilo k pracovní jednotce mužů. Jedni mínili, že je hnal hlad, druzí tvrdili, že hoši měli strach před československými vojáky a podnikli útěk.

Stovky Němců byly tento den začátkem léta – měsíc po skončení války – stísnění na dvoře kasáren v českém městečku Postoloprty a mohly vidět, jak pracovní jednotka odcházela. Ale těch pět chlapců, kteří se k nim přidali, bylo objeveno a odvedeno zpět.

„Pan Marek chtěl ty kluky nechat zbičovat“, vzpomíná si pamětník Peter Klepsch, 81, „ale potom přišel velitel českých armádních jednotek, kapitán Černý a řekl, ti chlapci budou zastřeleni.“ Jmenovali se Horst, Eudard, Hans, Walter a Heinz, a byli ve věku mezi 12-15 lety.

Nejdříve byli zbičováni a potom zastřeleni. Před očima davu, který byl držen zbraněmi v šachu. Češi k zastřelení nepoužívali samopaly, ale pušky a tak to trvalo

ještě chvíli, než byl poslední mrtev. „Jeden byl pouze postřelen a běžel ke střelci a prosil: Já chci k své mamince“, vzpomíná si Heinrich Giebitz, 80, který je též svědkem tohoto činu, „a potom znovu stříleli.“

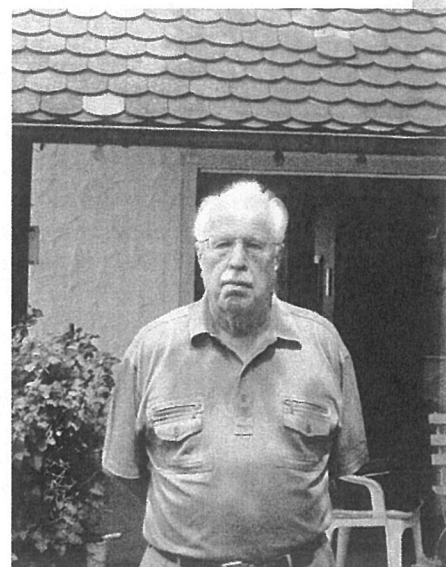
Za tento hrozný čin byli odpovědní policista Bohuslav Marek a kapitán Vojtěch Černý. Toto vyšetřilo nyní české zastupitelstvo – po 64 letech. Tito dva muži již dávno zemřeli a tak zůstanou tyto vraždy, které byly částí tohoto děsného masakru začátkem léta v roce 1945 v Postoloprtech a v sousedním Žatci, navždy bez potrestání. Asi 2000 sudetských Němců bylo tam, asi 60 kilometrů severozápadně od Prahy, během několika dní popraveno.

„To, co se zde odehrálo, patří očividně k tomu nejhoršímu z další řady tragédií z období května a června 1945 v Čechách“, shledal český historik Tomáš Staněk již v polovině devadesátých let. Ale nyní pozvolna vyráží celá pravda na světlo.

Váhavé pokusy, tyto zločiny zpracovat právně, zůstaly bez výsledků. Teprve, když prokuratura bavorského města Hof v roce 2007 požádala úředně české kolegy o pomoc, začalo vážné vyšetřování.

Nyní chtějí pozůstalí, ti co přežili a smíru milovní Češi pro oběti tohoto poválečného masakru, postavit pomník, ale odpor obyvatel tohoto městečka, které čítá 5000 obyvatel, je tuhý. „Většina obyvatel je striktně proti“, říká historik Michal Pehr, který je členem česko-německé komise, která byla ustanovena postoloprtskou radnicí. Ta má tento týden prezentovat kompromisní návrhy. „Pro mnohé byla tato celá příhoda přes několik desítek let tabu“, říká Pehr.

Celá příhoda vede zpátky do týdnů a měsíců po skončení války, do doby „divokého vyhnání“, kdy se na mnoha místech v Československu v podstatě pořádaly hony na Němce. Fašisti byli poraženi a nyní měli ti nenávidění spoluobčané, tak rychle, jak jen je možné, opustit zemi. Bez

Peter Klepsch (archiv SPIEGEL)

Grafika časopisu SPIEGEL vykazuje oblasti německého osídlení v Čechách rozloze 27.000 km² a udává počet Němců ke konci války ve výši asi 3 miliony. Vydavatel neručí za správnost těchto údajů.

jakýchkoliv zábran propukl proti nim hněv a pomstychtivost, ale ti skuteční nacističtí pachatelé již dávno uprchli.

V roce 1938 připojil Hitler české pohraničí, které bylo již mnoho století obydleno Němci, pod převážným souhlasem a jásotem, k říši. Ve „zbytku“ Čech a Moravy zřídil nacistický stát brutální protektorát. Více než 300 000 Čechů se stalo v následujících letech obětí německých mocnářů. Koncentrační tábor Terezín a vypálená obec Lidice jednotkami SS stojí navždy pro barbarství nacismu.

Vítězné mocnosti sice v srpnu 1945 v Postupimské dohodě schválili vyhnání Němců, ale pod podmínkou, „že tento transfer bude proveden spořádaně a humánně“.

Na mnoha místech to bylo již pozdě. Československý poválečný prezident Edvard Beneš hrozil již v říjnu 1943 ve svém londýnském exilu: „Němcům bude bez milosrdenosti několikrát odplaceno to, co v našich zemích od roku 1938 napáchali“. Velitel vojska¹ Sergej Ingr v britském rozhlasu 1944 vyhlásil: „Bijte je, zabijte je, nenechte nikoho na živote.“

V Postoloprtech a v Žatci padla tato výzva na úrodnou půdu. Poté, co se Sovětská armáda částečně z osvobozené oblasti stáhla, nastoupili zde vojáci 1. československého armádního sboru a hned začali se „shromažďováním“ Němců.

V neděli 3. června 1945 bylo vojskem v Žatci shromážděno 5000 mužů na náměstí a potom, provázeno výhrůžkami, bitím a stříleními, byli hnáni do 15 kilometrů vzdálených Postoloprte.

„V pondělí večer museli na dvoře běhat a zpívat nacionálněsocialistické písně, nebo takové, které za to byly považovány“, vzpomíná si Peter Klepsch, „a kdo neběžel dost rychle, nebo nezpíval, poznal bič“. V úterý potom mohl pozorovat skupinu, která byla odváděna k popravám. Nebyla jediná „ale i přes den bylo slyšet střílení“.

Klepsch, který byl antifašista a byl koncem války uvězněný, protože chtěl pomoci třem Francouzům k útěku, mohl pátého dne toto místo děsu opustit. Neznámý počet mužů zůstal v táboře. Plánovitě a cíleně bylo mnoho z nich zastřeleno. Mnozí blízko kasáren, někteří u místní školy. Největší masový hrob s přibližně 500 mrtvolami se našel později opodál města v bažantnici.

„Toto bylo uděláno tak, že jeden den se vzalo 250 lidí a druhý den znovu 250 a vždy se to jednou vrstvou přikrylo“, řekl policista v roce 1947 před vyšetřovací komisí, „popravu se nekonaly v jedné noci, ale krok po kroku“. Většinou si oběti své hroby museli vykopávat sami s krumpáčem a lopatami.

Rozpaky nebo výčitky svědomí pachatelé neměli – cítili se kryti vyšším vojenským velením: Velitel 1. československé divize, generál Španiel jim v Praze vydal rozkaz, oblast od Němců „vyčistit“, prohlásil velitel zpravodajské obranné služby (OBZ) Jan Čubka. „Generál nám řekl: „Čím méně jich zůstane, tím méně nepřátel budeme v budoucnosti mít.“

V britském exilu: (zleva) plukovník František Moravec, generál Sergej Ingr, prezident Edvard Beneš a generál Rudolf Viest plánují budoucnost (archiv Nadační spolek Žatec)

Zůstalo jich dost, aby mohli podat svědectví o tomto masakru. Do Německa vyhnání, kteří toto přežili, podali o tom zprávu, a také v Postoloprtech a v Žatci neumlklo vyprávění a pověsti o těchto děsivých událostech.

V červenci 1947 nařídil parlament v Praze vyšetřování těchto událostí vyšetřovací komisí. Mnoho vojáků a místních bylo vyslýcháno, mezi nimi i kapitán Vojtěch Černý, který bez váhání převzal odpovědnost za zabití těch pěti chlapců na kasárenském dvoře: „K zastřelení jsem dal povel“.

Jsou dokumentovány výpovědi svědků, poznatky vyšetřování odborů ministerstva vnitra, která vyšetřovala již před hlavním líčením na místě a bylo zjištěno, „že za tyto bestiality a popravu jsou odpovědní příslušníci armády“. Ale také: „...že postup vojáků narazil na schvalování a pochopení převážné části obyvatel, že přece to je „zasloužená odplata za násilí spáchané Němci“.

Úředníci doporučili ministrovi, mrtvolu exhumovat a spálit, „aby nezůstaly možnosti pro Němce ukázat místa jejich utrpení a využít pro pamětní putování“. V tajnosti byly v srpnu 1947 otevřeny masové hroby, z kterých bylo exhumováno 763 mrtvol, které byly převážně spáleny v krematoriích. Je však otázkou, zda byly nalezeny všechny hroby.

Oficiální dokumenty o „problému postoloprtských událostí“ zmizely s razítkem „tajné“ v archivech ministerstva vnitra.

Poválečným obyvatelům Postoloprte a Žatce toto bylo velice vhodné – neboť domy zabitých a vyhnanců Němců jimi byli obydleny. A bylo jich dost, kteří ze začátku ochotně kolaborovali s Němci a nyní se „vyznamenávali“ zvláště

jako mstitelé za utrpení Čechů. Zamlčování se stalo jedním z prvních občanských práv.

Zcela náhodně přišel český redaktor David Hertl v devadesátých letech na stopy těchto zločinů, když se svou kolegyní mapoval místa kraje pro svoje regionální noviny. Chtěl popisovat přítomnost a minulost obcí, a když byly na řadě Postoloprty, tak se nedostal z místa.

„Lidi neznali své dějiny, nebo nechtěli o tom mluvit“, říká Hertl. „A když jsme se jich ptali na Němce, tak nám řekli: ti skončili bažantnici“. To vzbudilo zájem redaktorů a tak bádali dále, ovšem narazili především na odpor a odmítnutí.

„Když vůbec, tak s námi chtěli lidé mluvit pouze anonymně“, řekl Hertl, „měli strach a prosili nás, abychom nechali tyto věci na pokoji.“ Když jsme v našich regionálních novinách zveřejnili články („Kde jsou ty tisíce Němců z Žatce a Postoloprty?“ – „Jména vrahů známe“), přišly výhrůžky, anonymní dopisy s hákovými kříži, a každé ráno byl záznamník v kanceláři plný: „Vy budete viset, vy svině.“

Přesto se něco v posledních letech změnilo, říká Hertl dnes: „Více lidí ví, že tyto zločiny se skutečně staly, ale většina si stále myslí, že si to Němci zasloužili.“ Jim by bylo milejší, kdyby tato temná kapitola konečně prosákla do minulosti, neboť, kdo ví, třeba přijdou bývalí občané zpět a budou chtít své domy nazpět? „Je to taková paranoia“, jak nazývá tuto obavu Hertl, která stále ještě panuje.

Z tohoto důvodu je ta věc s pomníkem tak složitá. „My jsme již jednou před čtyřmi roky rozhodli, že nebudeme stavět žádné památní místo“, řekl Ludvík Mlčuch, který je v zastupitelstvu města Postoloprty za komunisty, „nevím žádný důvod nyní na tom něco změnit. A tečka.“

Petr Říha², který podniká v Postoloprtech s malým obchodem pro elektroniku, by neměl nic proti, „rozhodně je ovšem, jaký tam bude nápis“. On si přeje vzpomínání na všechny, nejen na oběti nacistické doby a jejich následky.

„To by mi nestačilo“, říká Walter Urban, který se narodil v roce 1942 v Postoloprtech, a který je jeden z mála Němců, jenž tam ještě žije. Bydlí ve vedlejší ulici na výjezdu z města, která vede směrem k bažantnici. Jeho otec tam byl zastřelen, v kasárnách nebo u školy, Urban to neví. Jenom tolik: „Já bych rád měl pietní místo, na kterém bych mohl položit květiny.“

Za to setrvačně bojuje v malé komisi, která má městu prezentovat jakýsi pomníkový kompromis. V každém případě jsou již ve shodě, že se památník zřídí. Ale s jakým nápisem, v tom je komise rozpolcená.

Protivníci vzpomínky na zavražděné Němce poukazují stále na souvislost, že kdyby nebylo řádění nacistů, tak by se tyto excesy v poválečné době nestaly.

„Souhlasí sice, že každý zločin má svůj původ a kauzalitu“, říká Otokar Löbl z nadačního spolku svého rodného města Žatce ve Frankfurtu (Förderverein der Stadt Saaz/Žatec, Frankfurt am Main), který se již dlouho dobu snaží

o vyšetření tohoto zločinu. „Je také pravda, že převážná část žateckých Němců byli stoupenci nacistů.“ Přesto je tato masová vražda zločin, proti kterému je nutné se postavit čelem, a za který se musí převzít odpovědnost.

Löbl pochází z německo-české-židovské rodiny, jeho příbuzní z otcovy strany byli zavražděni v koncentračních táborech. Narodil se v roce 1950 v Žatci a po tanky převálcovaném pražském jaru opustil roku 1970 republiku. Již dlouhou dobu prosazuje Löbl vyrovnání mezi Němci a Čechy a je iniciátorem „Žatecké cesty“, prohlášení, které je podepsáno smíru milovnými obou stran.

„Bez historie není budoucnost“ – to je červená niť v Žatecké cestě a s tím může Peter Klepsch jenom souhlasit. On žije ve Spaltu u Norimberka a řídí tam „Domovský spolek Saaz“ (Heimatkreis Saaz). Na jejich internetových stránkách jsou též dokumentovány tajné spisy a výpovědi svědků parlamentního vyšetřování z roku 1947.

Jednou až dvakrát v roce cestují vyhnání do svého starého domova, je to vždy „psychický balanční akt“. „Často se nás lidé ptají, jestli jim nyní vezmeme jejich domy“, říká Klepsch, „já bych od žádného člověka nežádal, aby opustil svůj domov.“

V jeho rodném domě je nyní oddělení kriminální policie, která alespoň vyšetřila vraždy na Horstovi, Eduardovi, Hansovi, Waltrovi a Heinzovi, kteří byli na dvoře kasáren v Postoloprtech 6. června zastřeleni.

SPIEGEL 36/2009 (7. září 2009)

POZNÁMKY

1. Sergej Ingr ministr obrany v exilové vládě v Londýně.
2. Petr Říha byl též členem zastupitelstva v Postoloprtech.

Walter Urban, člen postoloprtské „pomníkové“ komise na tiskové konferenci v Postoloprtech (archiv Nadační spolek Žatec)

Průlom po letech: město zřídí pomníček ubitým Němcům

LIBOR ŽELINKÝ / ŽATECKÝ A LOUNSKÝ DENÍK

Žatecký a lounský deník, 6. listopad 2009 – (Postoloprty) Zastupitelé to schválili po sedmiletém dohadování, vytvořen má být na hřbitově v Postoloprtech do konce května 2010.

Do konce května příštího roku bude v Postoloprtech na hřbitově umístěna nová pamětní deska, která bude připomínat tragické poválečné fanatické běsnění v tomto městečku. V roce 1945 krátce po válce tam bylo během pár dní postříleno nejméně 763 lidí, civilních obyvatel Žatecka a Postoloprtska včetně žen a dětí.

O zřízení pamětní desky a pietního místa rozhodli ve středu večer zastupitelé města, kteří tak uzavřeli několikaleté složité dohadování a rozhodování o této záležitosti.

Zodpovědný krok, přispívá ke smíření

O vytvoření nějakého památníčku či malého pietního místa, kde by mohli pozůstalí zavzpomínat na své příbuzné, žádaly radnici opakovaně německé krajanské spolky a Klub česko-německého porozumění už od roku 2002. V roce 2005 zastupitelé tento záměr odmítli. Nyní své staré usnesení revokovali a pietní místo schválili. Z osmnácti přítomných zastupitelů jich pro zřízení pomníčku hlasovalo čtrnáct.

„Rozhodnutí zastupitelů jednoznačně vítáme a oceňujeme. Považujeme ho za významný, sebevědomý a zodpovědný krok zástupců města, přispívající k trva-

Zastupitel Postoloprtské MUDr. Miloslav Fišer vysvětluje svůj postoj k otázce zřízení pomníčku, vedle sedí jeho manželka, tajemnice postoloprtské radnice Jana Fišerová. Jasně, věcné a konstruktivní vystoupení tohoto zastupitele pomohlo uklidnit situaci po předchozím emotivním planém politickém dohadování a přispělo k zefektivnění diskuze a konečnému schválení (Deník / L. Želinský)

lému smíření Čechů i Němců a pravdivému výkladu našich společných dějin“, uvedl včera pro Deník Otakar Löbl, předseda spolku rodáků a přátel města Žatce se sídlem v německém Frankfurtu, který o možnost pietního místa v Postoloprtech žádal radnici.

Na budoucím pomníčku bude uveden text „Všem nevinným obětem postoloprtských událostí v květnu a červnu 1945“. Zastupitelé tak poněkud zmírnili verzi, kterou navrhla při předchozí práci komise odborníků, především nezávislých historiků. Ta navrhla text Obětem postoloprtské masakry 1945.

Po zhruba čtvrt hodinové debatě se zastupitelé shodli na závěru, že historickou událost ve městě už nelze dále přehlížet, že je třeba jí přiznat a postavit se k ní čelem; zároveň se shodli na vypuštění původně navrhovaného slova masakr, aby nebudili případné další negativní emoce.

Text bude uveden v českém i německém jazyce. Náklady na pietní místo, asi 200 tisíc korun, zaplatí město Postoloprty. Zastupitelé tak odmítli původní nabídku německých krajanských spolků, jež projevil ochotu většinu nákladů na pomníček uhradit.

Největší tragédie na severu Čech

Postoloprtská tragédie byla událost s největším počtem obětí na severu Čech a druhým nejvyšším v tehdejší Československu při tzv. divokém odsunu, plném násilností. Mrtvými byli německy mluvící lidé, příkaz ke střelbě v Postoloprtech podle závěru nedávného policejního vyšetřování dávali Češi – vojáci a policisté. Socialistický režim dlouhá léta tuto událost zamíčoval, o problému se začalo otevřeně a svobodně hovořit až koncem devadesátých let.

Postavme se k věci čelem, říkali zastupitelé, i když ne všichni

Zastupitelé v Postoloprtech po sedmi letech od podání první žádosti schválili zřízení pomníčku připomínajícího poválečnou tragédii – postřílení německých obyvatel ve městě. Otázka však stále budila emoce; v předchozí diskuzi se ozvaly hlasy proti i některé ostré výroky.

Proti vybudování pomníčku poválečným událostem se vyslovil i jeden člověk, který promluvil v rámci bodu vystoupení veřejnosti. Byl to Václav Sedláček z krajské rady Klubu českého pohraničí; na jednání do Postoloprtské při-

Zastupitelé Postoloprte Ludvík Mičuch, Petr Říha, Miroslav Krpec a Vladimír Pfertner (zleva) na zasedání ve středu (Deník / L. Želinský)

cestoval z Ústí nad Labem. Zastupitelé nejdřív hlasovali o tom, jestli mu vůbec umožní vystoupit, neboť nemá v Postoloprtech trvalé bydliště; tento postup ukládá zákon o obcích.

„Jsem proti zřizování pomníčku. Navrhuji městu se touto záležitostí už vůbec nezabývat. Neustálé otvírání tohoto tématu jen kazí vztahy mezi oběma národy, Čechy a Němci. Já osobně jsem jezdil dříve do NDR, nyní též do Německa a udržuji přátelství s lidmi a touto zemí i bez pomníku, který se mi zdá zbytečný,“ tvrdil.

Za komisi historiků, která navrhovala text na desce, promluvil její člen Petr Schölle. Uvedl, že pomník je ve městě potřeba, že nejde donekonečna zamlčovat histo-

rické události. „Udělejme tím symbolickou smířlivou tečku za tímto tématem“, vyzval členy zastupitelstva.

Dál už mluvili jen samotní zastupitelé. Ludvík Mičuch (KSČM) se vyslovil proti pamětní desce. „V roce 2005 zastupitelstvo města tuto věc už jednou odmítlo a nevidím důvod na tomto postoji cokoli měnit,“ sdělil.

Vladimír Pfertner (ODS) naopak jednoznačně podpořil stavbu pomníku. „Postavme se k celé věci už konečně čelem a přiznejme si, že postřelení stovek lidí v našem městě bylo zverstvo. Nemůžeme se pořád tvářit, že se nic nestalo. Vždyť jde jen o to, postavit někde symbolický, třeba malý pomníček. O nic víc nejde,“ řekl.

Ostrý, až demagogický argument vyslovil Jan Pelc z rady města (KSČM). „Jsem rozhodně proti pomníku. Pomník obětem nemá smysl. Žádná válka tady v Postoloprtech ani nebyla, Československo nikdy oficiálně nebylo ve válečném stavu s Německem. Němci nás obsadili a byli jsme součástí jejich státu,“ uváděl.

Zastupitelem, který dokázal zklidnit emoce, vystoupit klidně, věcně a získat autoritu kolegu, byl léky Miloslav Fišer (nezávislý). „Jsem jednoznačně pro zřízení pietního místa. Právo na uctění památky mrtvých má každý pozůstalý, ať je to kdokoli. Vytvoříme pomník a náklady zaplatíme z pokladny města. Ať je vidět, že město se k problému staví čelem, samo přebírá aktivitu a nenechá si tyto věci platit od německých spolků,“ řekl.

Navrhl též z textu, předloženého komisí, vypustit slovo „masakr“ a nahradit ho mírnějším termínem „událost“. Jeho návrhy položily základ k celému závěrečnému rozhodnutí a usnesení zastupitelů.

Nakonec se pro pomník vyslovilo čtrnáct zastupitelů z osmnácti přítomných. Nikdo nehlasoval přímo proti záměru. I ti zastupitelé, kteří měli k myšlence výhrady, se jen zdrželi hlasování.

Otokar Löbl a Dr. Michal Pehr vysvětlují zástupcům tisku návrh „pomníkové“ komise (archiv Nadační spolek Žatec)

Sudetští Němci jsou vděční za české znamení

BERND POSSELT / SUDETONĚMECKÉ KRAJANSKÉ SDRUŽENÍ

Evropský poslanec Křesťanské sociální unie Bernd Posselt, mluvčí sude-toněmecké národní skupiny, děkuje zastupitelům v českém městě Postoloprty, že se rozhodli postavit pomník týraným a zavražděným sude-tským Němcům v červnu 1945. Toto je „výrazné zna-mení odvahy a smíření“ a dokazuje, že spolupráce na

spodní úrovni se vyvíjí vždy pozitivně. Toto by si měla vzít státní špička jako popud.

Posselt poukazuje na dobrou kooperaci mezi čes-kou obcí Postoloprty, Nadačním spolkem Saaz/Žatec ve Frankfurtu (Förderverein der Stadt Saaz in Frankfurt) a Ži-dovskou obcí, která má moderní charakter. Celkem hod-notí Posselt stále větší spolupráci mezi českými obcemi a sude-toněmeckými domovskými spolky za velmi „povzbu-divé“.

Tisková kancelář Bernd Posselt, poslanec Evropského par-lamentu, prohlášení z 6. září 2009

VZPOMÍNKA NA MASAKR

Zastupitelstvo města Postoloprty právě schválilo zřízení pietního místa. Připomíná všechny oběti května a června roku 1945. Tedy i obětí masakru sudetských Němců, za který je odpovědná Československá armáda. Je to opravdu významný krok k vyrovnání se s pravdou o minulosti?

Oběti

Na konci května a na začátku června 1945 shromáždila Československá armáda v Postoloprtech několik tisíc sudetských Němců (a jejich partnerů ze smíšených manželství). Nejméně 763 z nich (hlavně mužů) popravčí čtyř zastřelily. Zabity byly i některé ženy a pět chlapců mladších patnácti let.

Vyšetřování

V roce 1947 vyšetřovala masakr parlamentní komise pod vedením Dr. Bunžič. Exhumovala mrtvé. Označila některé viníky. Po komunistickém převratu se však o vyšetřování přestalo mluvit. Masakr byl zapomenut.

Viníci nalezeni

V roce 2008 uzavřela další vyšetřování případu česká policie. Ukázalo se, že rozkaz k zastřelení pěti chlapců vydal kapitán Československé armády Vojtěch Černý. Z dalších vražd byl usvědčen postoloprtský policista Bohuslav Marek. Oba však zemřeli dříve, než mohli být obviněni.

Navrhl památník

Otokar Löbl byl členem vyšetřovací komise, kterou zřídilo zastupitelstvo Postoloprty. Komise navrhla postavit obětem masakru památníček. Návrh schválilo zastupitelstvo minulou středu.

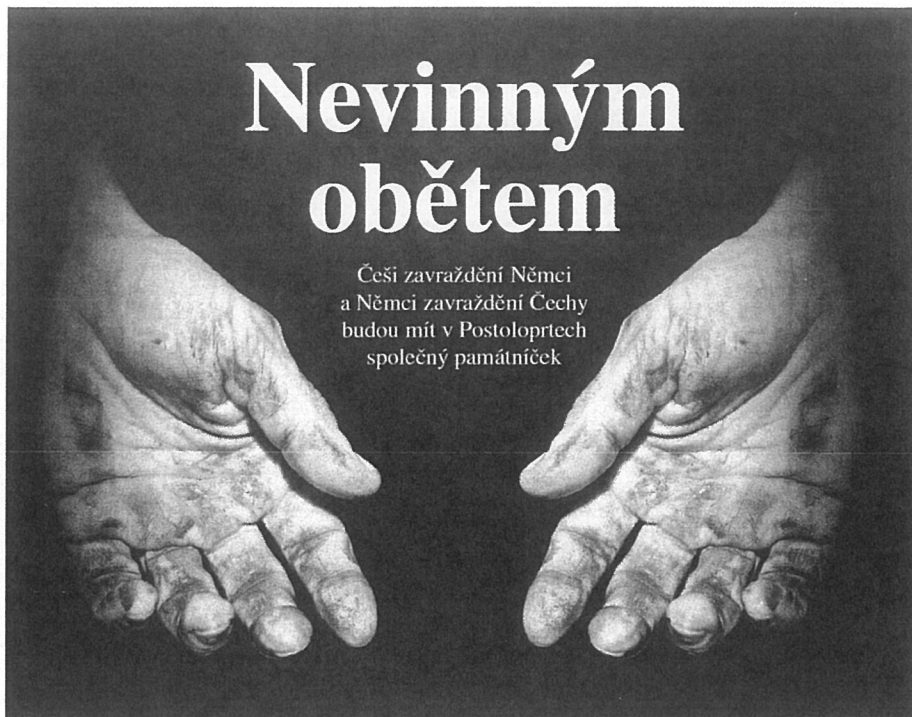

Archiv Nadační spolek Žatec

ML DNES 9. listopadu 2009

Nevinným obětem

Češi zavraždění Němci
a Němci zavraždění Čechy
budou mít v Postoloprtech
společný památníček

MARTIN KOMÁREK / MLADÁ FRONTA DNES

Postoloprty jsou ospalé městečko na severozápadě Čech. Po ulicích se potloukají mládežníci a pokřikují na sebe. Brána k polorozpadlému zámku je zavřená. A za ní se v přerostlé trávě válí odpadky. Některé budovy včetně radnice však už mají novou fasádu. Z nevhledné komunistické samoobsluhy je market COOP. Není o nic pohlednější, ale zboží je v něm dost.

Je středa 4. listopadu. V Postoloprtech se právě soudí minulost. Zastupitelé rozhodují, zda mají zbudovat pomník či pietní místo i těm, kdo byli zabiti na „nesprávné“ straně. V omšelé místnosti zasedá porota, která symbolicky řekne: Ano, i my Češi jsme byli zabijáci. Ano, i Němci, přestože vyvolali válku a způsobili nevýslovné utrpení, si zaslouží pomníček. Nebo to neřekne. Zůstane u názoru, který zastává většina Čechů, hlavně ti starší: Ti, kdo rozpoutali hrůzy války, si pietu nezaslouží.

Masakr

Dva obrazy, které dodaly Postoloprťům před více než šedesáti lety tragiku, se zdají dnes neskutečné.

Obraz první: Němečtí okupanti v posledním tažení ženou přes městečko Židy. Mají pracovat na stavbě nedalekého letiště. Někteří umírají po cestě, další už nemohou a jsou ubiti. Na ty, kteří přežijí, nečeká nic lepšího. Zabíjeny jsou i ženy a děti.

Obraz druhý, jen o měsíc či dva později: Ze Žatce jsou do Postoloprty svezeni Němci. Ale i Češi ze smíšených manželství. Zastřelit! Velí důstojníci nové Československé armády. V hromadných hrobech a s kulkou v týle končí několik set, možná až dva tisíce lidí, zejména bezbranných civilistů. Zastřeleno je nejméně pět chlapců. Umírají i ženy.

Zpět do současnosti: Radnice je sice zvnějšku omítnuta pěkně, ale jednací sál připomíná svým zařízením socialismus. Zasedání je veřejné. Veřejnost však představuje dvanáct lidí, z nichž většina jsou novináři. Zastupitelé mají přesilovku. Je jich osmnáct ...

Ještě před jednáním mi starosta Miroslav Hýlek řekl: „Je potřeba udělat definitivní tečku.“

Redaktor Martin Komárek
(archiv Nadační spolek Žatec)

Sám byl dlouho proti, i když jeho babička byla mezi oběťmi masakru sudetských Němců. V rodině se o tom nemluvalo. O tom, že v městečku, jehož je starostou, byli postříleni nevinní civilisté, se dozvěděl až v devadesátých letech. Ještě v roce 2005 hlasoval proti pomníku. Teď změnil názor. Vražda je podle něj vraždou a nevinní jsou nevinní, ač Němci.

I když mnozí čtyřicátníci či padesátníci pořád nevěří, že se ve městě odehrála jatka, starosta neočekává velké protesty, i když jeho názor vyhraje. Naopak, minulost má být pietním místem s nápisem, který příliš nepobouří, uzavřena.

Vezmou nám chaloupky?

Postoloprtský soud nad minulostí se koná v horké době. Když si Václav Klaus vyžádal od hlav evropských států výjimku ohledně Lisabonské smlouvy, otázka takzvaných sudetských Němců opět ožila.

Asi tři miliony jich byly po válce vyhnány. V jejich domech, pokud nepadly za potravu vojenským újezdům, žijí Češi. Někteří se bojí, že mohou přijít o střechu nad hlavou. Je tento strach oprávněný?

Předsedkyně Svazu bojovníků za svobodu Anděla Dvořáková vzbudila pozornost 28. října, když kritizovala radnice, jež jdou takřkajíc na ruku sudetským Němcům a jejich spolkům. Možná mínila právě Postoloprty.

„Obávám se, že podle jednání a výroků pana europoslance Posselta nebezpečí ‚revanše‘ hrozí. Dle něho za tři miliony vysídlenců nemůže ručit, nemůže jim bránit, aby o navrácení majetku žádali jakoukoliv cestou. Kromě toho česko-německou deklaraci pan Posselt pokládá za cár papíru, říká.“

Anděla Dvořáková, předsedkyně Svazu bojovníků za svobodu
(archiv Nadační spolek Žatec)

„Bylo by také dobré, kdyby se více studovaly záměry Sudetoněmeckého landsmanšaftu. Tam pochopíte, že českým Němcům vůbec nejde o majetek, ale o území“, doplňuje v odpovědi na mou otázku.

Starosta Postoloprty se však ničeho podobného ne-

obává: „Občas přijede nějaký autobus se zdejšími rodáky vysídlenými do Německa“, říká. „Ale lidé stárnou. Už sem nejedí tak jako dřív.“

Ten „Sudeťák“

S nápadem postavit v Postoloprtech pomník obětem nepřišel landsmanšaft. Přišel s ním „Němec-Němec“ – Otokar Löbl. Živý pozůstatek střední Evropy lepších časů. Žatečák. Částečně Čech, Žid i Němec. Jeho rodina mohla jako jedna z mála německých po válce zůstat. Do Frankfurtu emigroval až po osmašedesátém, kdy Česko zabral Brežněv.

Je neuvěřitelně aktivní. Usiluje o smíření. V Žatci pořádá kulturní akce, semináře, opravuje kostel i židovský hřbitov. Živý inteligentní muž, trochu připomíná Berndta Posselta a má samozřejmě rád pivo a svíčkovou.

Na tvrdé jádro landsmanšaftu má skoro stejný názor jako Anděla Dvořáková. Domnívá se však, že i Svaz bojovníků za svobodu či kluby pohraničí trpí stejnou chorobou: „Jsem toho názoru, že tito lidé prožívají osobní identickou krizi. Po pádu železné opony se jim boří jejich čtyřicet let pečlivě budovaný, hýčkaný svět, který je v protikladu se skutečností. Některé jejich projevy mají již patologický charakter. Člověk nemůže svůj celý život žít jako oběť, aniž ho to poznamenalo ještě více. To platí samozřejmě pro obě skupiny.“

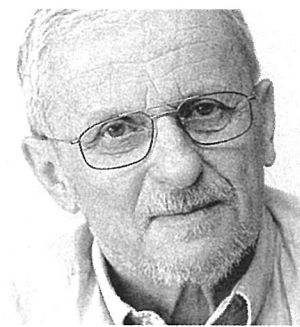
Dodává však: „To nijak nemění hlubokou úctu a pokoru před miliony padlých bojovníků za svobodu v druhé světové válce, kterou rozpoutal německý národní socialismus, a před oběťmi holocaustu.“

Jsou všichni Sudeťáci tak rozumní a smířliví jako Otokar Löbl? Většina Čechů si to nemyslí.

Prezidentův tajemník Ladislav Jakl tvrdí, že kdyby si Česko nevyžádalo výjimku z Charty práv EU, mohli by sudetští Němci vyhrávat u soudů: „Každý Čech, Němec či Kypřan může žádat cokoli. Je otázkou, jak bude s jeho žádostí zacházet soud a zda bude mít příležitost použít tezi o odstranění trvajících stavů nespravedlnosti či diskriminace kvůli občanství.“

Politolog Bohumil Doležal, jenž byl jedním z prvních, kteří ještě jako disidenti poukazovali na to, že odsun Němců byl bezprávím, naopak poznamenává ironicky: „To, co jsme si nakradli, nám zůstane.“

Majetkové obavy mi při našem rozhovoru potvrdil před klíčovým jednáním za-

Politolog Bohumil Doležal
(archiv Nadační spolek Žatec)

Postoloprtská radnice s renovovanou fasádou (archiv Nadační spolek Žatec)

Zasedání zastupitelstva města Postoloprty 21. října 2009, vpravo starosta Miroslav Hylák (Deník / M. Strnadová)

stupitelstva i starosta Hylák: „Povídá se, že někteří v Postoloprtech vystříleli celé rodiny, aby mohli zabrat jejich statky.“ Pomník, jako stvrzenka toho, že masakr byl a umírali nevinní, pak může být i jakousi první poukázkou k otevření majetkových nároků.

Stalo se to?

Ted' starosta řídí zastupitelstvo, které buď „poukázku“ schválí, nebo neschválí. O slovo se hlásí Václav Sedláček z Klubu pohraničí v Ústí nad Labem. Poukazuje na to, že nemáme smlouvu se SRN, a tedy žádné pomníky stavět nemusíme. Pietní místo pro Němce by byl nadstandard.

Hlavně se však tehdy prý nic nestalo.

„Vyšetřovalo se to několikrát, ale k žádnému výsledku se nedošlo. Není žádný policejní protokol, ve kterém by byl tento případ zachycen. Po válce se říkalo, že exhumovanými oběťmi byli Židé, kteří stavěli žatecké letiště. Verze o masakru se vynořila až v devadesátých letech“, tvrdí Sedláček.

Otokar Löbl, který žádá zřízení pomníku, prý chce udělat ze surových agresorů ubohé oběti. Většina zastupitelů je však informována lépe. Zřídili totiž komisi, která se masakrem zabývala. Vedl ji historik Michal Pehr. Ten nemusel zkoumat hroby, měl se o co opírat: „I v době poválečné, kdy protiněmecké nálady byly velmi silné, čněl postoloprtský případ do popředí“, říká. „Byla zřízena parlamentní vyšetřovací komise v čele s lidoveckým poslancem Bunžou. Ta exhumovala 763 lidských ostatků. Počet ale nebyl úplný.“

Jenže přišel osmačtyřicátý. Bunža emigroval. Strůjci masakru vstoupili do KSČ a Gottwald doporučil o tom ne-

mluvit. Věděl však, co se stalo: „Stěžovali si mu němečtí komunisté“, říká Michal Pehr. Masakr vidí v kontextu války. „Němci za ústupových bojů vypalovali vesnice a vraždili zcela zbytečně civilisty. Nenávist vůči nim byla pochopitelná. Ale i tak vražda zůstává vraždou.“

Rozhodnutí

To, že vražda je vražda, převažuje i v diskusi na postoloprtské radnici. Komunističtí zastupitelé sice protestují, ale jsou v menšině a číší z nich rezignace.

Jejich odpůrce Miloslav Fišer mluví o tom, že není možné celou věc zastírat a že není možné poukazovat jen na to, že Němci byli viníky a že oni si začali: „Pokud budeme pořád požadovat oko za oko a zub za zub, tak se ničeho nedobereme. Pokud se nad takový pohled nedokážeme povznést, tak se s minulostí nevyrovnáme.“

Zároveň však říká: „Ale štve mě i přístup pana Löbla, který nás tlačí do nějaké formy.“ Město si má pietní místo navrhnout a zaplatit samo. Je to velice chytrý politický projev.

I starosta je chytrý politik. Má jednání pevně v rukou. Končí diskusi a nikdo příliš neprotestuje, smráká se a možná se chce i domů. Starosta navrhuje usnesení. Bude zřízeno pietní místo na hřbitově. Bude pro všechny nevinné oběti května a června roku 1945. Tedy pro Čechy i pro Němce.

Je to málo, nebo hodně? Otokar Löbl možná chtěl víc, ale asi nechtěl nikomu vnucovat svou vůli. „To je fantastické, jak to dopadlo“, libuje si. Každý krok k poznání pravdy a pokoře je pro tohoto „fanatika“ usmíření vítězstvím.

Ponížení člověka

Projev při odhalení pamětní desky nevinným obětem v Postoloprtech 3. června 2010

MICHAL PEHR

PhDr. Michal Pehr na postoloprtském hřbitově
(archiv Nadační spolek Žatec)

Vaše excelence. Důstojný pane. Vážený pane starosto. Dámy a pánové. Je mi ctí, že mohu promluvit na našem dnešním setkání. Sešli jsme se tu dnes u příležitosti odhalení pomníku nevinným obětem postoloprtského masakru z jara a léta 1945. Přál bych si, aby pro celé Postoloprty se tento pomník stal symbolem odsouzením špatného a přihlášením se k dobru. Když jsem řekl odsouzením špatného, tak mám především na mysli válku – druhou světovou válku. Víím, že jsou lidé, kteří mají tendenci říkat, v duchu Clausewitzových slov, že válka je jen pokračováním politiky jinými prostředky. Já ovšem patřím k lidem, kteří válku a vše, co je s ní spojené radikálně odmítám a přikláním se k názoru československého ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, který kdysi řekl: „Na světě by mohlo být moc krásně, kdyby nebyly války. Jenže ... Ono v každém z nás je něco špatného. A ve válce se všechno špatné v nás provalí. Když je mír, tak učitelé, mámy a jiní andělé můžou udělat leccos, aby to špatné z nás dostali ven. Ale pak přijde válka a udělá z nás zase zvířata. Pro tohle je především nenávidím války. Ne tak pro všechno to mordování jako pro tuhle degradaci člověka.“

Postoloprtský masakr je příkladem této degradace. Dnešní člověk se ptá, jak k tomu mohlo dojít? Jak to, že tu bylo postříleno více jak, 763 obyvatel jenom proto, že byli Němci? Jak to že Postoloprty se staly místem jednoho

z největších masakrů německého civilního obyvatelstva? Co se to tu vlastně stalo?

Odpověď na to, co se stalo v poválečném Československu, musíme hledat ovšem právě v době války. Po šesti hrůzostrašných letech války se rodila nová doba. Země byla osvobozena od okupantů a její obyvatelé byli plni ideálů a nadějí v lepší zítřky. Radost z konce války ale současně i válečné trauma – to byl snad ten nejsilnější pocit, který ovládl naši společnost. Václav Černý popisoval tuto dobu jako marné snažení v boji s běsy.

Na jedné straně tu bylo obrovské nadšení, na straně druhé obrovská anarchie a zmatek. Bylo to ovšem pochopitelné. Po šesti letech nastala doba vyrovnávání účtů, zvláštní forma naší československé revoluce, vyplývající z toho, že jsme malý národ, který čelil nebezpečí zničení a dlouhou dobu musel čekat na to, aby se mohl projevit. Lidé byli jako by opilí svobodou, plni euforie a nadšení. Docházelo k takzvané národní očiště, nebo chcete-li, k jistému vyrovnávání se s minulostí, což je neustále se opakující fenomén českých dějin. Tancovalo se a všichni byli plni radosti. Válka je konečně za námi, jsme svobodní a nyní nastává onen šťastný čas, kdy bude možné budovat nové Československo, čas nadějí, plánů a přání. Všichni se snažili co nejrychleji obnovit naši republiku. Snad nejlépe tuto podivnou dobu vystihl český historik profesor Josef Šusta, který krátce před svou sebevraždou v květnu 1945 řekl svému příteli: „Co je člověk? Před našimi okny stojí ruský tank. Děvčata obletují Rusy. Je tam i moje vnučka. Jeden hraje na harmoniku a mládež se raduje a tančí. Mezi nimi leží čtyři těla mrtvých Němců. Leží jako housky a nic tančícím nepřekáží. Nevěřil bych, že je to možné, kdybych to sám neviděl.“

Protějškem euforie se stala atmosféra obav a strachu z rozpoutaných „revolučních“ běsů a nespočetné, často drastické akty ochlokracie. Ve jménu tzv. rychlé národní očišty docházelo

PhDr. Michal Pehr (archiv
Nadační spolek Žatec)

Němečtí a čeští účastníci při slavnostním odhalení pamětní desky na postoloprtském hřbitově (archiv Nadační spolek Žatec)

k velkým přehmatům. Nastalo vyřizování osobních účtů, kdy kdekdo obviňoval toho či onoho z kolaborace. Byla spuštěna lavina denunciací, osočování, pomluv a pomsty. „Všechno, co bylo ... temně živelného, zběsilého a chtivého, se plně projevilo“, napsal Václav Černý. Lůza ucítila příležitost a naše obnovená státní moc se bohužel nedovedla od těchto aktů zlovůle distancovat, naopak jich často využívala. Tehdy se podle Černého také rodilo osudové pravidlo našeho národního života: podlehnout na každé křižovatce lůze.

Pietní akt byl doprovázen smíšeným pěveckým sborem „Rubín“ z Podbořan (archiv Nadační spolek Žatec)

Charakteristickým bylo působení revolučních gard, které měly sloužit k ochraně národního majetku a bezpečnosti, ale ve skutečnosti se často podílely na loupení a rabování (pročež je lid po straně nazýval „rabovacími gardami“), ale též na týrání a lynčování zajatých německých vojáků i civilistů, nebo skutečných či domnělých kolaborantů. Tyto gardy přitom v převážné většině netvořili aktivní odbojáři z doby okupace, ale spíše revolucionáři „poslední hodiny“, z nichž mnozí ještě před několika týdny chodili za rum a cigarety na mimořádné směny do továren, horečně pracující pro německý válečný průmysl.

V této podivné době také dochází vedle jiných akcí k postoloprtskému masakru. Ve jménu národní čistoty, ze závisti, touhy po majetku, ale také pod heslem mrtvý Němec dobrý Němec dochází k nesmyslnému vraždění, z kterého se po vystřízlivění z poválečné euforie nakonec stává naprosté tabu. Tento obraz totiž nezapadá do všeobecného obrazu dějin této země, která neskutečně trpěla nacistickým terorem a diktaturou. Po mnoho let se tak o tomto hrozném tématu nemluví. Tuší se však o něm a za dva roky v roce 1947 dojde k exhumaci ostatků popravených. A však nadále se o tomto řadu let mlčí. Jsem rád, že přes všechno mlčení se našli lidé, kteří našli odvahu toto téma otevřít. Nebylo to snadné. Je však zapotřebí si připomínat i nepříjemné věci a bojovat za pravdu, jakkoliv je nepříjemná. Tento pomník se tak bude moci stát nejenom místem, kam budu moci přicházet potomci a pozůstalí, ale bude jistě také symbolem toho jak je nebezpečná a zlá je válka. Pevně věřím, že tento pomník má svůj smysl a že tu bude ještě dlouho připomínat smutné okamžiky našich poválečných dějin.

Smuteční řeč

UTA REIFFOVÁ

Na prvním místě bych chtěla poukázat na to, že tato řeč zobrazuje moje vlastní mínění a neplatí to pro všechny sudetské Němce. Věřím ale, že většina tady přítomných krajanů s tím bude souhlasit.

Je mi ctí pozdravit vaši Excelenci, velvyslance Německé spolkové republiky, pana Johannese Haindla, historika, pana Dr. Michala Pehra, pana Hyláka, starostu města Postoloprty, pana Knoblaucha, starostu města Žatce, pana Leboviče z Židovské obce, zástupce médií a všechny smuteční hosty.

Vážení a milí smuteční hosté. Vítám vás zde jako „smuteční hosty,“ neboť tento den je den smutku a nářku nad našimi mrtvými. Po šedesáti pěti letech stojíme konečně před pamětní deskou na památku německých civilistů, kteří zde byli hrozným způsobem masakrováni a zabiti. To vše se událo v měsících květnu a červnu v roce 1945, po skončení války. Začátek této smutné doby pro žatecké Němce se udál přesně na den před šedesáti pěti lety, třetího června v roce devatenáct set čtyřicet pět. Pokládám otázku: Kdo byli tito lidé, kteří zde byli popraveni? Ti, kteří zde byli trýzněni a popraveni nebyli zločinci, nebyli vrazi a neměli žádný soud, žádný proces, žádný rozsudek. Oni byli zavražděni, protože byli Němci. Němci, kteří zde v této zemi žili již více staletí. Byl to jejich domov!

V těchto hrozných poválečných zmatcích stačilo k zastřelení být Němcem, nebo mluvit německy. Vrazi se naši, ale nebyli stíháni, i když již v roce 1947 se tím zabývala vy-

Uta Reiffová (vpravo) s překladatelkou, za nimi starosta města Žatce Erich Knoblauch (vlevo) a starosta města Postoloprty Miroslav Hylák (archiv Nadační spolek Žatec)

šetřovací komise československého parlamentu. Tyto protokoly jsou od roku 1990 každému přístupné a byly také přeloženy do němčiny¹. Všichni víme, že na tyto zločiny se vztahovala a vztahuje amnestie a - k našemu úžasu - platná ještě dnes.

Ale my zde dnes nechceme žalovat, pouze dát našemu žalu a hlubokému smutku výraz, který je v nás šedesát pět let. Dodnes jsme neměli místo pro náš smutek, neměli jsme prostor, kam položit kytky a věnce, zde na tomto místě těchto hrozných událostí. Z tohoto důvodu chceme poděkovat městu Postoloprty za tuto pamětní desku v němčině a češtině. Lituji toho, že z nápisu není viditelné, že se tady jedná o Němce.

Mnozí z českého a německého obyvatelstva neví přesně, co se v měsíci květnu a červnu 1945 v Žatci, v Postoloprtech a okolí odehrálo.

Proto musím jít trochu do podrobností, i když je to těžké o tom mluvit, neboť můj vlastní otec zde byl zavražděn a můj starší bratr Hans, který je zde přítomen – právě tak přežil tyto hrozné dny. Bylo mu tehdy 16 let a následně musel tehdy na nucenou práci do dolů v Kladně, kde byl skoro k smrti týrán.

Ti nevinně zavražděni ovšem nemají již žádný hlas, proto chci já – jako dcera jednoho zavražděného, tento hlas mu dát. Můj otec a bratr patřili k těm pěti tisícům ně-

Pokládání věnců a kytic (archiv Nadační spolek Žatec)

meckých mužů, kteří třetího června devatenáct set čtyřicet pět byli nahnáni na náměstí v Žatci a následně museli pochodovat do postoloprtských kasáren. V následujících dnech byli mláceni a týráni a libovolně zastřeleni. Taký pět chlapců ve věku kolem patnácti let bylo zastřeleno, protože si brali jablka ze stromu. Sedmého a osmého června se konala masová zastřelení. Muži byli rozděleni do skupin kolem osmdesáti a vícero osob a museli pochodovat k Levonické bažantnici. Pak bylo slyšet rány z pušek a strážě se vracely zpátky samy. Většina těch, co tento masakr přežili, museli odejít k nuceným pracím do pracovních táborů. Na podzim 1947 bylo z hromadných hrobů vyňato 763 mrtvol a ty byly spáleny v různých krematoriích. Ostatní hroby nebyly otevřeny. Celkem ale bylo v těchto dnech v oblasti Žatce a Postoloprta zastřeleno nejmíň asi 2000 německých civilistů.

Tyto hrozné události, které se v Postoloprtech udály, a jiná podobná porušení lidských práv na nevinných Němcích, byly po desítky let v tehdejší Československé republice zamlčovány, a to z ideologických a politických důvodů, nebo jenom ze strachu před pravdou.

Ale těší nás, že se v posledních rocích v České republice hodně o těchto hrozných událostech informovalo. Za to chci českým novinářům a médiím, zvláště tady přítomným, vysloveně poděkovat. Velice přispěli k tomu, že tato pamětní deska bude dnes konečně odhalena. Také česká a německá televize o tom podala svědectví. Mladý český dramaturg Miroslav Bambušek se těchto událostí ujal a napsal scénické čtení a divadelní hru pod titulem „Porta Apostolorum“, s podtitulem „krutá hra o věcech, o kterých nikdo nechce raději nic slyšet“. Všem těm patří náš dík.

Ale musím zůstat u pravdy a říci, že zločiny proti lidskosti a její důstojnosti a vraždění nezačaly teprve v roce 1945. V průběhu všech válek v dějinách, také během 2. světové války, se konaly v tomto případě německou okupační mocí – válečné zločiny, především zastřelení v obsazených krajinách, také po obsazení zbytku Československého státu německou armádou v březnu 1939. Od roku 1938 patřily Sudety k národněsocialistické Německé říši pod Hitlerem jako „Reichsgau Sudetenland“, to znamená „sudetská župa“. Tím byli sudetští Němci rovnoprávními občany s Němci v Říši se svými právy a povinnostmi. A tím - podle mezinárodního práva - sudetští Němci byli zodpovědní za zločiny spáchané na židovském a českém obyvatelstvu a dalších obsazených zemích.

Po konci války nepřišla do naší oblasti pouze Rudá armáda, ale také česká armáda, s pověřením z Prahy, vyčistit oblast pohraničí od Němců. Jaká ale byla tam situace? Pokud to bylo ale možné, příslušníci německé okupační moci zmizeli. Ale my sudetští Němci jsme zde žili, kam jsme měli jít? Tato země byla přece naším domovem! Nenávist mnoha Čechů na všechno německé, protože jsme

byli hmatatelní, se vybíjela na nás. Pomsta většinou padne na ty, kteří jsou právě po ruce a je jedno jestli jsou viníci nebo nevinní. Ne nadarmo se mluví o slepé nenávisti a slepé mstivosti.

Kněžské vysvěcení pamětní desky římsko katolickým dechatem P. Rudolfem Preyem (archiv Nadační spolek Žatec)

Ale tady chci ještě dodat: za sedmiletou příslušnost k Velké německé říši jsme tvrdě zaplatili vyhnáním z naší vlasti a dále všemi těmi ukrutnostmi, kterým jsme byli vystaveni – až po tisícinásobnou vraždu na našich krajanech.

K otázce viny bych chtěla říci následující: Neexistuje žádná kolektivní vina a žádný národ není samo o sobě kolektivně vinen, proto nemůžeme tento národ kolektivně potrestat. V kterémkoliv národě se najdou jednotlivci

nebo skupiny, které jsou schopny na povel někoho páchat strašné zločiny. Pachatelé se musí najít a potrestat. Existuje ale kolektivní zodpovědnost a kolektivní stud za to, co z národa vzešlo. To platí pro Čechy jako pro Němce a také sudetské Němce.

Ke konci chci ještě podotknout: Jen na základě pravdy na obou stranách je možné překonat zatrpklost a pak je smíření a společná budoucnost možná. My chceme budoucnost bez myšlenek

na pomstu, bez odplaty: My chceme mírovou, prospěšnou

A nyní prosím o několik minut ticha a vzpomínání v úctě nad mrtvými.

budoucnost ve společném evropském domě. My chceme mírumilovně společně žít a ne si vyčítat, co, kdo a kdy, komu udělal. Toto vyvolává další nepokoj. Je to nutné se na minulost podívat, nedá se ji ignorovat, ale taky nesmí budoucnost zatemnit. Koloběh nenávisti a násilí se musí prolomit a přestat! Tady - na tomto místě - chtěla bych zvolat: Každý mučený a každý zavražděný, bez rozdílu na které straně, je jeden navíc.

Překlad Renáta Mlynářová a Uta Reiff. Překlad se mírně odchyluje od německé verze.

POZNÁMKY

1. Spisy byly částečně odtajněny od roku 1992 pro vědecké bádání na žádost. Nyní jsou všem dostupné a může být o ně požádáno v Ústavu pro vyšetřování komunistických zločinů (UStR).

ANHANG | DOTATEK

Danksagung | Poděkování

Die Herausgeber danken den Medien und ihren Autoren für die Abdruckgenehmigungen. Besonderer Dank gilt Adrian von Arburg und Klaus Brill für ihren Einsatz, mit dem sie das Erscheinen dieses Buches gefördert haben.

Vydavatelé děkují všem spolupracujícím médiím a jejich autorům za udělení souhlasu k přetištění článků. Zvláštní poděkování patří panu Adrianu von Arburgovi a panu Klasu Brillovi za jejich snahu podpořit vydání této knihy.

Herausgeber und Mitarbeiter | Vydavatel a spolupracovníci

Dr. phil. ANDREAS KALCKHOFF, geboren 18. August 1944 in Saaz/ Žatec als Sohn einer gebürtigen Saazerin, die 1936 zu ihrer Tante nach Berlin gezogen war, und eines Berliner Ingenieurs. Der Saazer Großvater Gustav Borstendörfer überlebte als Sozialdemokrat das Lager Postelberg. Nach der Vertreibung 1945 fanden die Großeltern ein neues Zuhause in Neutraubling bei Regensburg. Andreas Kalckhoff wuchs in München auf, studierte dort Geschichte und Politische Wissenschaft und promovierte mit einer Arbeit zur Geschichte des Nationalismus. Zu seinen akademischen Lehrern gehörten Karl Bosl und Ferdinand Seibt. Nach Tätigkeiten als Redakteur einer Geschichtszeitschrift und wissenschaftlicher Mitarbeiter an der Universität lebt er seit 1980 in Stuttgart als Fachjournalist, Publizist und wissenschaftlicher Dienstleister.

Dr. phil. Andreas Kalckhoff se narodil 18. srpna 1944 v Žatci jako syn rodilé Žatečanky, která přesídlila v roce 1936 do Berlína, a berlínského inženýra. Jeho žatecký dědeček Gustav Borstendörfer jako sociální demokrat přežil tábor Postoloprty. Po vyhnání v roce 1945 našli jeho prarodiče domov v Neutraublingu u Řezna (Regensburg). Andreas Kalckhoff vyrostl v Mnichově a tam následně studoval dějiny a politické vědy a promoval diplomovou prací o dějinách nacionalismu. K jeho akademickým učitelům patřil Karl Bosl a Ferdinand Seibt. Pracoval jako redaktor časopisu o historii a vědecký pracovník na univerzitě. Od roku 1980 žije ve Stuttgartu. Zde pracuje jako odborný žurnalista, spisovatel a poskytovatel vědeckých služeb.

PETER KLEPSCH, geboren am 10. Juli 1928 in Saaz/ Žatec als Sohn eines Saazer Hopfenhändlers (+ 1936). Während des Krieges wurde er als Flakhelfer nach Brüx (Most) eingezogen. Kurz vor Kriegsende verhaftete ihn die Gestapo, weil er wegen seiner regimekritischen Einstellung aufgefallen war und sein Bruder der Teilnahme am Widerstand gegen Hitler verdächtigt wurde. Bei der Evakuierung des Brüxer Gefängnisses gelang ihm die Flucht nach Saaz, von wo er wenig später ins Postelberger Lager verschleppt wurde. Nach der Freilassung bemühte er sich vergeblich um die tschechische Staatsbürgerschaft. 1946 verließ er die Heimat und wurde in Franken Hopfenkaufmann. Er lebt heute in Spalt bei Nürnberg.

Peter Klepsch se narodil v Žatci 9. června 1928 jako syn obchodníka s chmelem, který zemřel v roce 1936. Koncem války byl nasazen jako pomocník u protiletadlové obrany v Mostě. Krátce před koncem války byl zatčen gestapem pro své protirežimní názory. Při evakuaci mostecké věznice se mu podařil útěk do Žatce, kde byl následně zavléčen do postoloprtského tábora. Po svém propuštění neúspěšně žádal o české státní občanství. V roce 1946 opustil svůj domov a začal ve Frankách obchodovat s chmelem. Dnes žije ve Spaltu u Norimberka (Nürnberg).

OTOKAR LÖBL, geboren 13. Oktober 1950 in Saaz/ Žatec als Sohn einer katholischen Mutter und eines jüdischen Vaters. Die Verwandtschaft seines Vaters wurde im KZ ermordet. Löbl wuchs in Saaz auf und schloss dort die Höhere Handelsschule mit Hochschulreife ab. 1970 übersiedelte unter dem politischen Druck der sogenannten Normalisierung nach dem „Prager Frühling“ in die Bundesrepublik, wo er sich in Volks- und Betriebswirtschaft fortbildete. Er lebt heute als Unternehmensberater und Geschäftsführer einer gemeinnützigen Gesellschaft in Frankfurt am Main.

Otokar Löbl se narodil v Žatci 13. října 1950 jako syn katolické matky a židovského otce. Příbuzní otce byli zavražděni v koncentračních táborech. Löbl vyrůstal v Žatci, kde maturoval na Střední ekonomické škole. V roce 1970 se přestěhoval do Německa na podkladě politického tlaku tzv. normalizace po „Pražském jaru“. Zde studoval dále ekonomiku. Dnes žije jako obchodní poradce a jednatel dobročinné organizace ve Frankfurtu nad Mohanem (Frankfurt am Main).

Professor Dr. phil. HERBERT VOITL (+), geboren 11. Juli 1925 in Saaz/ Žatec als Sohn eines Juristen in der Saazer Bezirksverwaltung und einer Mutter aus der Gegend von Podersam (Podborany). Als der Vater ins Landesinnere versetzt wurde, kam Herbert auf tschechische Schulen, u. a. in Kralup an der Moldau (Kralupech nad Vltavou). Nach dem „An-

schluss“ 1938 besuchte er das Gymnasium in Lüneburg, wo der Vater eine neue Staatsstelle antrat. Noch vor dem Abitur werde er zur Wehrmacht eingezogen und geriet in Kriegsgefangenschaft. Der Vater war bei Kriegsende Referent im Regierungspräsidium von Karlsbad (Karlovy Vary), von wo er nach Deutschland zurückkehrte. Herbert Voithl studierte Anglistik, Germanistik und Romanistik in Hamburg und Freiburg im Breisgau, promovierte 1955 und wurde 1965 Professor für Englische Philologie an der Universität Erlangen. 1977-1979 stand er seiner Fakultät als Dekan vor, 1993 wurde er emeritiert. Er starb am 25. Oktober 2011.

Profesor Dr. phil. Herbert Voithl (+) se narodil 11. července 1925 v Žatci jako syn právníka, který pracoval v městské správě, a matky z Podbořanska. Po přeložení jeho otce do vnitrozemí přešel Herbert na české školy, mimo jiné v Kralupech nad Vltavou. Po připojení Sudet k říši v roce 1938 navštěvoval gymnázium v Lüneburgu, kde jeho otec získal nové pracovní místo. Po maturitě musel narukovat k Wehrmachtu a dostal se do zajetí. Jeho otec byl ke konci války referentem ve státní správě v Karlových Varech, odkud se vrátil do Německa. Herbert Voithl následně studoval anglistiku, romanštinu a germanistiku v Hamburgu a Freiburgu a promoval v roce 1955. V roce 1965 se stal řádným profesorem anglické filologie na univerzitě v Erlangenu. V letech 1977-1979 byl děkanem fakulty a v roce 1993 emeritován. Zemřel 25. října 2011.

Professor Dr. rer. nat. ADALBERT WOLLRAB, geboren 9. Juni 1928 in Saaz als Sohn eines Kaufmanns, der in russischer Gefangenschaft starb. Als Antifaschist durfte er mit seiner Mutter in der Tschechoslowakei bleiben und schloss die Höhere Handelsschule in Komotau (Chomutov) mit der Matura ab. Sein Chemiestudium an der Prager Karlsuniversität beendete er 1958 mit der Promotion und arbeitete danach am Institut für organische Chemie und Biochemie in Prag. 1968 emigrierte er mit seiner Familie nach Deutschland, wo er drei Jahre später einen Ruf als Professor in Gießen erhielt. Er ist Verfasser mehrerer Lehrbücher und erhielt zahlreiche Auszeichnungen, darunter 1988 eine Medaille der Universität Lodz, 1992 die Ernennung zum Ehrenmitglied der Erziehungswissenschaftlichen Fakultät der Prager Karlsuniversität und 1993 die Verleihung der Hanuš-Medaille der Tschechischen Chemischen Gesellschaft. Seit 2002 ist er Mitglied der Sudetendeutschen Akademie der Kunst und Wissenschaften in München. Er lebt heute als Emeritus in Pohlheim bei Gießen.

Profesor Dr. rer. nat. Adalbert Wollrab se narodil 9. června 1928 v Žatci jako syn obchodníka, který zemřel v ruském zajetí. Jako antifašista mohl zůstat se svojí matkou v Československu. Maturoval na vyšší obchodní škole v Chomutově. Následné studium chemie uzavřel promocií na pražské Karlově univerzitě v roce 1958. Pracoval v Ústavu organické chemie a biochemie v Praze. V roce 1968 emigroval se svojí rodinou do Německa. Po třech letech byl povolán jako řádný profesor na univerzitu v Giessenu. Je autorem mnoha učebnic, a nositelem mnoha vyznamenání, mj. v roce 1988 medailí university v Lodži nebo Hanušovy medaile české chemické společnosti. V roce 1993 byl jmenován čestným členem vědecké rady fakulty pražské Karlovy university. Od roku 2002 je členem sudetoněmecké akademie pro umění a vědu v Mnichově (München). Dnes žije jako emeritus v Pohlhiemu u Giessenu.

Literatur | Literatura

- Antikomplex (vyd. | hg.): *Zmizelé Sudety* | Das verschwundene Sudetenland. 3., überarb. u. erw. Aufl. Praha | Prag (Český), 2004.
- Antikomplex/ Collegium Bohemicum (vyd. | hg.): *Tragická místa paměti. Průvodce po historii jednoho regionu. Studenti gymnázií ze severních Čech vás provedou po místech s pohnutou historií v Ústí nad Labem, Chomutově, Kadani, Žatci, Postoloprtech a dalších místech* | Tragische Erinnerungsorte. Ein Führer durch die Geschichte der Region 1938-1945. Gymnasiasten aus Nordböhmen führen Sie an Orte mit einer bewegten Geschichte in Aussig, Komotau, Kaaden, Saaz, Postelberg und an andere Orte. Praha | Prag 2010.
- Arburg, Adrian von: „Abschied und Neubeginn. Der Bevölkerungswechsel in den Sudetengebieten nach 1945“, in: Als die Deutschen weg waren. Das Buch zur WDR-Fernsehserie *„Rozloučení a nový začátek. Výměna obyvatelstva v sudetských oblastech po roce 1945, v pořadu „Když Němci byli pryč“. Kniha k televiznímu pořadu německé televize WDR*. Berlin 2005 (dort insbesondere S. 194-200).
- Arburg, Adrian von/ Staněk, Tomáš (vyd.), *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: dokumenty z českých archivů* [Die Aussiedlung der Deutschen und der Wandel des tschechischen Grenzgebietes 1945-1951: Dokumente aus tschechischen Archiven]. *Středokluky (Susa) 2010-2011.*
- *Díl [Teil] I, Češi a Němci do roku 1945: úvod k edici* [Einführung in die Quellenedition]. 2010.
- *Díl II, svazek [Band] 1, Duben – srpen/ září 1945: „Divoký odsun“ a počatý osídlování* [April-August/ September 1945: „Wilde Vertreibung“ und der Beginn der Neubesiedlung]. 2011
- *Díl II, svazek 3, Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování* [Massenterror im Jahre 1945 und seine Ermittlung]. 2010
- Brandes, Detlef: Der Weg zur Vertreibung 1938-1945 – Pläne und Entscheidungen zum „Transfer“ der Deutschen aus der Tschechoslowakei und aus Polen. Überarb. u. erw. Aufl., München (Oldenbourg) 2005.
- Brandes, Detlef: *Cesta k vyhnání, Plány o rozhonutí a „transferu“ Němců z Československa a z Polska*. Praha (Prostor) 2002.
- Dalbert-Gundermann, Hilde: Postelberg, eine kleine Stadt in Böhmen, 3 Hefte [Postoloprty, malé městečko v Čechách, 3 sešity], 1982-1984.
- Damals in Komotau ... /Tschechen und Deutschen im Mai und Juni 1945/Ausstellungskatalog der Dokumente und Zeugnisse [Tschechisch und Deutsch]. Rathaus, Komotau 19.4.- 23.6.2007. Hg. Regionalmuseum Komotau/SDL Heimatkreis Komotau, Erlangen/Föderation unabhängiger Schriftsteller Prag.
- Douglas, R. M.: „Orderly and Humane“. *The Expulsion of the Germans after the Second World War*. Yale University Press 2012.
- Douglas, R. M.: „Ordnungsgemäße Überführung“. Die Vertreibung der Deutschen nach dem Zweiten Weltkrieg. München (Verlag Beck) 2012.
- Fischer, Rudolf: „Das Golgatha des Saazer Landes“, in: Saazerland – Hopfenland [„Golgota Žatecka“, v knize: *Žatecko kraj chmele*]. Ein Buch treuen Gedenkens. Heimatbuch für die Kreise Saaz und Podersam. Hrsg. von Hugo Zumpf und Josef Schuldes, München 1959, S. 226-231.
- Fischer, Rudolf: Das Golgatha des Saazer Landes und Der Kreis Saaz im Spiegel seiner Verluste von Weltkrieg und Vertreibung 1939-1946 [Golgota Žatecka, a Okres Žatec v zrcadlu svých ztrát 1939-1946], hg. von Helga Werner, Druck und Herstellung Stefan und Walter Fischer, Augsburg, Eigenverlag 1996 (150 S., DinA4, Klebebroschur).
- Freyer, Franz: „Saaz – Postelberg, Schreckensregiment der Tschechen, Bericht Nr. 29“, in: Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen, hrsg. von der Arbeitsgemeinschaft zur Wahrung sudetendeutscher Interessen [„Žatec–Postoloprty, český regiment hrůzy“, čís. 29“, v knize: *Dokumenty k vyhnání sudetských Němců*]. München 1951, S. 103-110.
- Hanzlík, František: *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc 1945-1950, vydal úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu* [Der militärische Abwehrrichtendienst im Kampf um die politische Macht 1945-1950, hg. vom Amt für die Dokumentation und Untersuchung kommunistischer Verbrechen]. Praha 2003.
- Hanzlík, František/ Pospíšil, J.: *Soumrak demokracie: Reicinovo obranné zpravodajství na cestě k moci KSČ* [Dämmerung der Demokratie: Reicins militärischer Abwehrrichtendienst auf dem Weg zur Machtergreifung der KPČ]. Wisowitz [Verlag Lipa] 2000.
- Heimatbrief Saazerland. Organ der Heimatvertriebenen aus den Bezirken Saaz, Postelberg und Podersam,

- Jechnitz [Domovský zpravodaj Žatecka, měsíčník vyhnanců z okresů Žatec, Postoloprty, Podbořan a Jeseníc]. Verlag Heimatbrief Saazerland, Forchheim (seit 1951).
- Heimatkreis Saaz (hg.): Genozid. Der Postelberger Massenmord 1945 im Spiegel tschechischer Regierungsakten. Eine Dokumentation 60 Jahre danach. Sonderausgabe des Heimatbriefes Saazerland [Domovský spolek Žatec (vyd.): Genocid. Masové vraždy v Postoloprtech 1945 v zrcadle vládních spisů. Dokumentace pór 60 letech. Zvláštní vydání Domovského zpravodaje Žatecka], o. J. [2005].
- Hentschel, Erich (vyd.): Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung, Saaz-Postelberg – Podersam-Jechnitz 1945/ 46 - 1995. Den Opfern zum Gedenken [Domovský zpravodaj Žatecka, Zvláštní vydání k 50 letému výročí vyhnání ze Žatecka-Postoloprty – Podbořan a Jeseníc 1945/ 46 –1995. Na vzpomínání na oběti]. Eine Dokumentation zusammengestellt von Erich Hentschel", Forchheim 1995 (94 Seiten), 2. Auflage 1997 (106 Seiten).
- Holodňák, Petr/ Ebelová, Ivana (vyd.): Žatec. Historie, Kultura, Lide [Saaz – Geschichte, Kultur, Menschen]. Praha (Lidové noviny) 2004.
- Kudrna, Ladislav: „Vojenské obranné zpravodajství 1945-1950“, časopis: Paměť a dějiny. Revue pro studium totalitních režimů, vyd. Ústav pro studium totalitních režimů [„Der militärischer Abwehrynachrichtendienst 1945-1950“, in: Gedächtnis und Geschichte. Revue für das Studium totalitärer Regime, hg. Institut für das Studium totaler Regime]. Praha 2008/ Heft 1.
- Prim, Hubert: „Unsere Tragödie vor 50 Jahren“, in: Emil Franzel, Die Vertreibung. Sudetenland 1945-1946 [„Naše tragedie před padesátý lety“, v knize: Emil Franzel, Vyhnání. Sudety 1945-1946]. Bad Nauheim 1967, Nachdruck München 1993, und in: Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung, 1995, S. 16 ff.
- Putz, Egon, in: Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung [Domovský zpravodaj Žatecka, Zvláštní vydání k 50 letému výročí vyhnání ze Žatecka-Postoloprty – Podbořan a Jeseníc 1945/ 46 –1995. Na vzpomínání na oběti]. 1995.
- Scholl-Schneider, Sarah/ Schneider, Miroslav/ Spurný, Matej/ Krauss, Marita (vyd.): Sudetské příběhy, Vyhnanci – starousedlíci – osídlenci | Sudetengeschichten: Vertriebene - Alteingesessene – Neusiedler. Praha | Prag (Antikomplex) 2010.
- Staněk, Tomáš: Perzekuce 1945: Perzekuce tzv. státně nespolehlivého obyvatelstva v českých zemích (mimo tábory a věznice) v květnu-srpnu 1945. Praha (ISE) 1996.
- Staněk, Tomáš: Verfolgung 1945. Die Stellung der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien (außerhalb der Lager und Gefängnisse). Wien, Köln, Weimar (Böhlau) 2002.
- Staněk Tomáš: Tábory v českých zemích 1945-1948. Šenov u Ostravy (Tilia) 1996.
- Staněk, Tomáš: Internierung und Zwangsarbeit – Das Lagersystem in den böhmischen Ländern 1945-1948. München (Oldenbourg) 2007.
- Staněk, Tomáš: Retribuční vězni v českých zemích: 1945-1955, vyd. Slezský Ústav, Slezského Zemského muzea [Die Retributionshäftlinge in tschechischen Ländern 1945-1955, hg. Bezirk Schlesien, Schlesisches Landesmuseum], Opava [Troppau] 2002.
- Staněk, Tomáš: Poválečné „excesy“ v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování [Die Untersuchungen der „Nachkriegsexzesse“ in den tschechischen Ländern und ihre Ermittlung]. Praha (USD AVČR) 2005.
- Tenkrát v Chomutově ... [Damals in Komotau ...]/Češi a Němci v květnu a červnu 1945 /Katalog výstavy dokumentů a svědectví/radnice, Nám 1. Máje 1, Chomutov 19.4. - 23.6.2007. Vyd. Oblastní muzeum v Chomutově/SDL Heimatkreis Komotau, Erlangen/ Federace nezávislých spisovatelů Praha.
- Turnwald, Wilhelm (hg. für die Arbeitsgemeinschaft zur Wahrung sudetendeutscher Interessen): Dokumente zur Austreibung der Sudetendeutschen (sog. „Sudetendeutsches Weißbuch“) [Dokumenty k vyhnání sudetských Němců, tzv. Sudetoněmecká bílá kniha]. München 1951, Neudruck 1992.
- Voitl, Herbert: „Die deutsche Vergangenheit von Saaz und die Vertreibung in den Žatecké Noviny“ [= Saazer Zeitung], in: Heimatbrief Saazerland, 35 Fortsetzungen in den Heften 643 (November 1992) bis 694 (Februar 1997) [„Německá minulosti Žatce a vyhnání v Žateckých novinách“, 35 článku na pokračování v Žateckém domovském zpravodaji].
- Worzfeld, Franz: „Saaz – Postelberg – Malthuern – Lager 28“, in: Heimatbrief Saazerland, Sonderausgabe anlässlich 50 Jahre Vertreibung [„Žatec – Postoloprty – Záluží – tábor 28“, v Domovském zpravodaji Žatecka, Zvláštní vydání k 50 letému výročí vyhnání ze Žatecka-Postoloprty – Podbořan a Jeseníc 1945/ 46 –1995. Na vzpomínání na oběti]. 1995, S. 10-16.

Namens- und Ortsregister

Nicht erfasst sind Faksimile-Dokumente und die Liste der Todesopfer.

- A**
Altötting 257
Amerikaner 24, 273, 377, 407
Arburg, Adrian von (Historiker) 16, 19, 32 (Anm. 64), 110 (Anm. 3), 40 (Anm. 2), 111 (Anm. 1, 24), 371, 410 (Anm. 5), 416 (mit Abb.)
Asch 281
Aulická, Anna (Postelberg) 133
Aussig (Ústí nad Labem) 15, 29, 37, 72, 121, 137, 372, 385, 387, 392, 408, 410 (Anm. 5), 414, 422, 423, 435
Aussiger Munitionsfabrik 410 (Anm. 5)
- B**
Baburek, Vojtech (Polizist in Podersam) 264
Balkan 10
Bambušek, Miroslav (Theatermacher) 253, 255 (Anm. 2), 260 (Abb.), 372, 374 (Anm. 15), 395-396 (mit Abb.), 398, 399 (Abb.), 439
Barak, Franz (tschechischer Kapellmeister) 263
Bauhabe, Josef Heinrich (Katechet in Postelberg) 76, 99, 259 (Anm. 2)
Bayern 284-285, 294, 381, 390
Benda (Familie in Postelberg) 101
Beneš, Edvard (Präsident der Tschechoslowakei) 15, 17, 22, 30 (Anm. 14), 31 (Anm. 50), 268, 408 (mit Abb.), 410 (Anm. 4), 426 (mit Abb.)
Beneš (Schwiegersohn von Karel Wilhelm) 46, 94
Bezdiek (b. Saaz) 53
Bezdiek (Saazerland) 388
Bilin (Saazerland) 45
Bischofft (Bauer in Postelberg) 132
Blumauer (erschossenes Kind) 388
Boček, Bohumil (Generalstabschef im Verteidigungsministerium) 76
Bodack (Frau in Saaz) 284
Bodenbach (Podmokly) 46, 96
Böhmisch Wiesenthal (Loučná) 266
Böhm (Waffenhändler in Komotau) 287
Bradka, Wilem (Postelberg) 132
Brandt, Willy (deutscher Bundeskanzler) 40 (Anm. 1), 253-254, 255 (Anm. 9-10), 256 (Anm. 11), 387
Brecht, Bert (Dichter und Dramatiker) 28
Breschnjew, Leonid (Parteichef der KPdSU) 434
Brill, Klaus (Journalist) 372, 422
Brož, Jaroslav (General) 69, 82, 84-85, 93, 104, 115
Brüchert, Dr. med. (Saazer Lagerarzt) 28
Brückner, Christiane, geb. Müller (Zeitzeugin) 293 (mit Abb.), 294
Brůha (Familie in Stankowitz) 23
Bründler (Sozialdemokrat) 380
Brünn (Brno) 29, 266, 422
Brüx (Most) 24, 28-29, 45, 49, 69, 71, 75, 82, 100, 115, 121, 128, 134, 259, 273, 276 (Lager 28), 280, 378, 380, 384, 406, 411, 413
Buben, erschossene 26, 28, 67, 72, 86, 95, 103, 106, 107, 111 (Anm. 26), 255 (Anm. 9), 270, 275, 380, 386, 387, 389, 391, 392, 412, 420, 424 (Anm. 3), 425, 427, 428, 432, 439
Buda, Otakar (Oberst) 69, 73, 76, 109
Bunža, Bohumír (Parlamentsabgeordneter) 17, 52, 55 (mit Abb.), 56, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 88, 89, 91, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 101, 103, 404 (Anm. 7), 105, 106, 107, 109, 110 (Anm. 1), 113, 115, 121, 402, 432, 435
Buresch, Josef (erschossener Bub) 428 (Anm. 1)
Bureš (Unterleutnant) 97
- Buzuluk 406 (Anm. 2)
Buzuluk (Ukraine) 405, 407-408
- C**
Čada (pensionierter Direktor aus Prag) 61
Čadek, Jan (Justizministerium) 115
Čepička, Alexej (Parlamentsabgeordneter) Anm. 6 410
Čermák, Bohumil (Oberstleutnant) 71-72, 77, 86, 92, 94
Černý, Josef (Postelberg) 132
Černý, Ondřej (Journalist) 372, 390, 398
Černý, Václav (Literaturforscher) 436, 437
Černý, Vojtěch (Hauptmann) 18, 19, 28, 45, 48 (Anm. 12-13), 50, 55, 64, 66, 67, 68, 72, 75, 78, 79, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 93, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 112 (Anm. 44), 116, 117, 118, 119, 128, 134, 275, 392, 409, 418, 419, 423, 425, 427, 432
Český Malín (Ukraine) 417 (Anm. 4)
Chýně (Arbeitslager) 263
Clausewitz, Carl von (Militärtheoretiker) 436
Čupka (Čubka), Jan (Leutnant) 15, 18, 19, 28, 44, 45, 46, 48 (Anm. 7), 50, 51, 52, 55, 61, 63, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 78, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 97, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 109, 111 (Anm. 37), 128, 117, 118, 129, 131, 132, 134, 137, 138, 409, 413, 81
- D**
Dachau b. München, KZ 389, 390
Dalbert-Gundermann, Hilde (Zeitzeugin) 34, 41 (Anm. 11),
DDR 254, 430
Dengler-Soukup, Erika, geb. Köstler (Zeitzeugin) 260 (Abb.), 283 (mit Abb.), 284-285
Deutsche 9, 17-19, 268-269, 272, 371-372, 375-376, 383, 385, 387, 392-393, 401, 404, 408-409, 419, 422-423, 426, 428-429, 430-432, 434-436, 438
Deutschböhmern 9, 16, 21, 24-25, 29, 30 (Anm. 5), 33, 36, 43-47, 253-254, 371, 378, 379, 392, 394-395, 401, 408, 411, 415, 417-420, 422, 425-426, 428-430, 432, 434, 436, 438
Sudetendeutsche 9, 22, 24, 34-35, 93, 254, 375, 398, 417, 420, 423-425, 431-432, 434, 438-440
Deutschland 9, 47, 75, 88, 107, 262, 276, 371, 376-377, 389-390, 393, 410, 412, 426, 430
Bundesrepublik Deutschland 254, 266
Deutsches Reich 439
Drittes Reich 22, 24
Dietl (Saazer Bürgermeister) 58
Doležal, Bohumil (Politologe) 417, 434 (mit Abb.)
Domazlice (Taus) 284
Dostál, Jaroslav (Leutnant, OBZ-"General") 82
Drapál, Vladimír (Theaterdirektor) 412 (Abb.), 413
Dresden 24
Drexler, Jaroslav (Postelberg) 128, 131-132
Drtina, Prokop (Justizminister) 402 (mit Abb.), 404 (Anm. 8)
Dubí (Eichwald) 279
Duda (Postelberg) 265
Dukla-Pass (Slowakei) 29, 32 (Anm. 63)
Duppau (Doupov) 253, 268, 293
Duppauer Gebirge 293
Duřt, Antonín (Saazer Stadtkommandant) 28, 50, 58, 61, 66, 68, 71, 72, 77, 98
Dux (Duchcov) 121

Dvořák, Aleš (stellv. Saazer Bürgermeister) 387
Dvořáková, Anděla (Abbildung) 434
Dvořáková, Anděla (Freiheitsbund) 434
Dybal (Oberst) 121-122

E

Eberl, Alfons (Podersam) 264
Eckert, Kurt (Zeitzeuge) 280 (mit Abb.)
Eger (Cheb) 132, 283
Eger (Fluß) 377, 382
Egermayer (Egermajer), Postelberger Beamter 65, 128
Ehrenhaft (OBZ-Offizier) 66-67, 71
Eidlitz (Údlice) b. Komotau 288
Eiselt (politischer Gefangener) 68
Elsässer 273
Elzear (Kapuzinermönch in Saaz) 257-258
Enders, Dr. (Studienrat in Saaz) 278
Engels, Friedrich (Sozialphilosoph) 407
Engländer (Britten) 26, 122
England (Großbritannien) 28
Erlangen (Bayern) 294
Europa 440

F

Farkač (Farkaš) (OBZ-Unterleutnant) 44, 50-51, 62, 67, 72-73, 78, 133
Farkota, Jiří (Saazer Bürgermeister) 38, 40 (mit Abb.), 387
Fartáková, Růžena (Postelberg) 89, 133
Feigl, Dr. med. (Saaz) 272
Ferbenc (Rvenice) 64, 70, 105, 107, 120, 128, 380, 383
Ferbka (Vrbka) 79, 93, 121, 380, 383
Fila, Dr. (Kriminalkommissar in Saaz) 44
Firbas (Großbauer in Miltschowes) 23
Fischer, Rudolf (Zeitzeuge) 34, 40 (Anm. 7), 66, 254
Fišer (Fišera) (Saazer Stadtkommandant) 44, 50, 61, 68
Fišer, Miloslav (Postelberger Stadtverordneter) 429 (mit Abb.),
434, 435
Fišerová, Jana 429 (mit Abb.)
Flossenbürg (Bayern), KZ 371, 387, 389-390, 390 (Anm. 2)
Formánek (Bauertochter in Postelberg) 382
Frankfurt am Main 75, 428-429, 434
Frankreich 24
Franzosen 60, 86
Frause, Karel (Ferbenc) 107
Freitag (Oberst) 63
Freyer, Franz (Zeitzeuge) 31 (Anm. 33-34), 34-36, 40 (Anm. 6), 63, 131,
254, 379
Friedrich, Marianne (Zeitzeugin) 384
Fröhlich, Jindřich (Heinrich) (Postelberg) 132
Fünfhunden 291
Fürst, Wenzl (Podersam) 262
Fürth (Bayern) 281-282
Furth im Wald (Bayern) 271, 281

G

Gansl (Saazer Postbote) 273
Gärtner (Frau) 92, 132
Gauba (Familie in Postelberg) 377
Georgensgmünd 38, 252-254, 260
Georgensgmünd, Markgrafenschlösslein 38 (Abb.)
Germane 261
Gernert, Josef (Dechant in Podersam) 261
Gersdorf (Mozihof), Bz. Komotau 286
Giebitz, Aloisie (Saaz) 268, 271
Giebitz, Anton (Saaz) 268, 271
Giebitz, Heinrich (Zeitzeuge) 253, 268-269 (mit Abb.), 271-272, 275,
412, 425

Goebbels, Josef (Reichspropagandaminister) 23
Görkau (Jirkov) 288
Götschel, Friederike, geb. Mocker (Zeitzeugin) 285 (mit Abb.)
Gottwald, Klement (Präsident der Tschechoslowakei) 48 (Anm. 5),
407, 409 (Abb.), 410 (Anm. 1), 435
Groß-Tschernitz (Velká Černoc) 381
Grottau (Hrádek) 82
Grüner, Josef (Postelberg) 46, 97
Gruß, Berta (Podersam) 261
Guth, Erich 378
Guth, Ernst (Zeitzeuge) 384 (Anm. 3)

H

Haas, Alois (Saaz) 268, 271
Haas, Karl (Hás, Karel) (Saaz) 28, 50-51, 58, 60-61, 102, 130-131, 259
(Anm. 2), 268
Habersbirk (Habertov) bei Falkenau (Falknov, später Sokolov) 69
Haindl, Johannes (deutscher Botschafter) 438
Hájek (Staatssicherheit Brüx) 44, 115
Halamásek, Vladimír (SRPMŽ) 41 (Anm. 34), 387, 388 (Abb.)
Halle 130
Hamous, Vladislav (Postelberg) 46, 97
Hanzlik, Emil (Postelberg) 132
Harnisch, Dr. jur. (Richter in Postelberg) 99
Hasenöhrl, Greta (Podersam) 265
Hasenöhrl, Irene (Podersam) 261, 267 (Anm. 8),
Hasenöhrl, Johann (Podersam) 261
Hasenöhrl, Josef (Zeitzeuge) 253, 261 (mit Abb.), 262, 263 (mit Abb.),
264, 265, 266 (mit Abb.), 267 (Anm. 7-8)
Hasenöhrl, Kamilla (Podersam) 261, 262, 263, 265, 266, 267 (Anm. 8)
Hauenschild, Josef (Ferbenc) 107, 120
Havel, Jiří (Pseudonym) 49
Havel (Postbote in Görkau) 288
Heinzel, Architekt, Sohn des Baumeisters Heinzel 385
Heinzel (Baumeister in Saaz) 26, 269, 274, 385
Heiser, Eberhard (Zeitzeuge) 388
Henlein, Konrad (sudetendeutscher Politiker) 22, 23 (mit Abb.), 30
(Anm. 11, 14-15, 18-19), 62
Henlein-Partei 81, 268
Hentschel, Erich (Zeitzeuge) 34, 37, 41 (Anm. 12)
Herrlich (Hrdlovka), Kreis (Bezirk) Dux 280
Herrmann, Dr. (Studienrat in Saaz) 278
Hertl, David (Journalist) 35 (mit Abb.), 37, 40, 121, 122, 371, 373, 377,
387, 392, 427 (mit Abb.)
Hesová, Zora (Journalistin) 374 (Anm. 14)
Heydrich, Reinhard (stellv. Reichsprotektor) 32 (Anm. 54), 406,
406 (Anm. 6)
Hilbert, Josef siehe: Pater Maximilian
Hitler, Adolf (Reichskanzler) 9-10, 21-22, 23 (Abb.), 30 (Anm. 11, 28)
Hof (Bayern) 425
Hohenelbe (Vrchlabí) 85
Holub, Rudolf (Saazer Hopfenhändler) 23
Holub, Václav (Parlamentsabgeordneter) 60, 63, 68, 80, 83, 84, 87, 90,
102, 107, 108-109, 115, 120
Holý, Karel 68
Homolka, Jan (Oberleutnant Volkspolizei) 115
Hora, Jan (Staatssicherheit) 46-48
Horejs (Saaz) 119
Hoření, Monika (KPČ-Pressesprecherin) 415 (Abb.)
Hořín, Bezirk Melník 133
Horka (Dolejší Hürky) 377
Horváth, Jozef (Parlamentsabgeordneter) 18, 85, 108, 109, 112 (Anm.
41, 113, 115
Hradisch 383
Hrbek (Postelberg) 383
Hubert, Václav (Postelberg) 128

Hudec, Jorda (Postelberg) 383
Hülsen, Dr. von (Kirchenadministrator in Postelberg) 76, 77
Hurt, Josef (13jährig, aus Ferbenz) 130
Hýlak, Miroslav (Postelberger Bürgermeister) 433 (mit Abb.), 435, 438 (mit Abb.)

I

Illing, Gerhard 279
Indien 69
Ingr, Sergej (General) 426 (mit Abb.)

J

Jäckl, Alfred (Saazer Gymnasialdirektor) 278-279, 281, 376, 438
Jäckl, Bernd (Saaz) 281
Jäckl, Hans (Zeitzeuge) 251-252 (mit Abb.), 254, 278, 279 (Abb.), 281, 282, 372, 375, 418 (mit Abb.), 419, 439
Jäckl (Saaz), Mutter von Hans und Uta 280, 419
Jakl, Ladislav (Sekretär im Präsidentenamt) 434
Jaksch, Wenzel (deutschböhmischer Politiker) 19, 75, 111 (Anm. 33), 255 (Anm. 10)
Janák, Eduard (Postelberg) 128
Janíček, Dr. med. (Saazer Primarius) 88
Jechnitz 280
Jedlitschka, Hans (erschossener Bub) 425, 428 (Anm. 1)
Jelinek, Lukáš (Publizist) 416 (Abb.)
Ješta (Postelberger Kirchennotar) 77
Jezdinský, Dr. med. (Postelberg) 95, 99, 258
Joachimsthal (Jáchimov), Uranbergwerk 266, 277
Johannes Paul II. 257
Juden 22-23, 25, 30 (Anm. 16, 20-22, 24), 272, 381, 406, 414, 431, 434-435, 438
Junker, Walter (erschossen mit 12 Jahre) 380, 425, 428 (Anm. 1)

K

Kaaden (Kadaň) 29, 30 (Anm. 127), 253, 291, 292 (Abb.), 372, 406, 409, 418, 422, 423
Kaadener Kaserne 291-292
Kachlíková, Markéta (Journalistin) 395
Kácl, Karel (Parlamentsabgeordneter) 17, 61-63, 68-70, 74, 88, 90, 92-95, 101, 104, 106-109, 110 (Anm. 15), 113, 115, 392
Kaiser (Frau aus Postelberg) 132
Kaiser, Vladimír (Archivar) 40
Kalckhoff, Andreas (Historiker) 9-10 (mit Abb.)
Karas, Pavel (Saazer Kriminalkommissar) 423, 424 (Anm. 3)
Karban, Brüder 68
Karlsbad (Karlovy Vary) 24, 68, 76, 121, 133, 263, 266, 273
Karpatenukrainen 18, 85, 87
Kaschau (Košice) 406 (Anm. 5), 408, 417, 410 (Anm. 4)
Kassal, Tomáš (Journalist) 372, 374, 412, 418
Katscher (Postelberg) 97
Kaunowa (Saazerland) 26
Khásová, Anežka (Protokollantin) 115
Kindermann, Erich (Saaz) 26
Kinkel, Klaus (deutscher Außenminister) 370, 442
Kirchgessner, Kilian (Journalist) 420
Kirchhof, Herbert (Podersam) 264
Kiš, Vasil (Hauptmann) 15, 137, 138
Kladno, Kohlebergwerk 47, 263, 271, 276, 279, 292
Klapálek, Karl (General) 29, 113
Klatovský, Bohumil (Volkspolizeioffizier) 51, 133
Klausmann, Alexandra (tschechische Journalistin) 40, 371, 391
Klaus, Václav (Präsident der Tschechischen Republik) 42 (Anm. 42), 370, 373, 423, 433, 442
Klepsch, Peter (Zeitzeuge) 16, 21 (mit Abb.), 32 (Anm. 52), 38 (mit Abb.), 41 (Anm. 35), 253, 254, 273 (mit Abb.), 274, 275, 276, 371, 372, 373, 385, 386, 387 (mit Abb.), 388 (Abb.), 390, 391, 392, 398, 411 (mit Abb.), 415, 419 (mit Abb.), 423, 425 (Abb), 426, 428

Klepsch, Wilhelm (Saaz) 30 (Anm. 9), 273
Klepsch (Hopfenhändler in Saaz), Vater von Peter und Wilhelm 273
Klepsch (Saaz), Mutter von Peter und Wilhelm 21, 30 (Anm. 27), 273
Knoblauch, Erich (Saazer Bürgermeister) 438 (mit Abb.)
Kny (Lehrer in Sporitz) 286
Kočí, František (Postelberg) 45, 51, 80, 89, 131
Kohl, Helmut (deutscher Bundeskanzler) 370, 442
Kohl (Kassierer in Postelberg) 382
Kokaizl, František (Volkspolizeioffizier) 50-51
Kokeš, Jaroslav (Parlamentsabgeordneter) 18, 58, 60, 62, 67, 70, 74-76, 79, 83-84, 87-88, 90, 92, 95-96, 100-103, 105-107, 109-110, 113, 115
Kolařík, Josef (Wischkova) 52
Kolenič (OBZ-Unterleutnant) 85
Komárek, Martin (Journalist) 373, 416, 417, 432, 433 (Abb.)
Komotau (Chomutov) 29, 51, 64-68, 72, 83-84, 95, 121, 253, 278, 286, 372, 395, 409, 422-424
Komotau, Werk Glashütte 287, 288 (Abb.)
Komotauer Marktplatz 287 (Abb.)
Komotauer Rathaus 286 (Abb.)
Komotau-Oberdorf 288
Königsberg an der Eger (Kynšperk na Ohří) 69
Königsmarková, Ludmilla (Postelberg) 133
Kopřiva, Josef (Kleinbauer in Postelberg) 131
Kopřiva (Schuster in Postelberg) 46
Körner, Heinz (erschossen mit 13 Jahre) 380, 425, 428 (Anm. 1)
Köstler (Saaz), Mutter von Erika Dengler-Soukup 283
Köstler (Saaz), Vater von Erika Dengler-Soukup 283-284
Kotas, Bohumil (Aussiger Staatsanwalt) 37, 41 (Anm. 26), 392, 404
Kouba (Hauptmann) 67
Kovarikova (Podersam) 262
Kratochvíl (Straßenkehrer in Saaz) 281
Krapner (Saaz) 130
Kreisky, Bruno (österreichischer Bundeskanzler) 256 (Anm. 11)
Krejza, Josef (Podersam) 265, 267 (Anm. 7)
Kremen, Ottokar (Zeitzeuge) 253, 286-289
Kresl, František (Postelberg) 132
Kříž, Dr. jur. Vilém (Saaz) 23, 28, 276
Kříž-Villa 276 (Abb.)
Kromann-Zwirn (Podersam) 261
Kropec, Miroslav (Postelberger Stadtverordneter) 430 (Abb.)
Kryspin (Podersam) 265
Kuneš, Bohuslav (Saazer Bürgermeister) 36, 37 (Abb.), 41 (Anm. 30), 37, 38, 389 (Abb.)
Kunze (Katechet in Saaz) 259
Kunz, Horst (Zeitzeuge) 419 (Anm. 1)

L

Lácha (Frau in Podersam) 263, 265
Langer (deutscher Hauptmann) 26, 28, 275
Langer, Major (Saazer Stadtkommandant) 58, 60-61
Lanka, Anton (Toni) (erschossen mit 15 Jahren) 380, 428 (Anm. 1)
Latal, Oldřich (jüdische Gemeinde) 417 (Anm. 5)
Laun (Louny) 35, 44, 50-51, 61, 66, 68, 91-98, 121-122, 128, 372, 385, 387, 390, 397-398, 406, 409, 411-413, 422-423
Launer Mehrzweckhalle 398 (mit Abb.)
Launer Vrchlicky-Theater 400, 411
Ledvina (Lippenz) 58, 68
Ledvinka (Saaz) 78
Lehmann, Karl (Kardinal) 257
Leitmeritz (Litoměřice) 72, 76, 97-98, 258, 277, 406
Leneschitz (Lenešice), Bezirk Laun 51, 62, 64, 68-69, 77, 92
Lenin, Wladimir Iljitsch (Parteichef der KPdSU) 407
Lenz, Josef (Bürgermeister von Postelberg) 90
Lewanitz (Levonice) 51, 96, 116, 121, 377, 380, 382-384
Lewanitzer Fasanengarten 35, 45-46, 51, 67, 79, 84, 87, 95, 97, 102-103, 115-116, 118-119, 121, 124, 130, 133-134, 380, 382, 386, 439

Lezaky (Ležáky) 406
 Libouches, Bezirk Teschen 137
 Libowic (Jüdische Gemeinde) 438
 Libusín b. Kladno 279, 280
 Lichtenstein, Michael (Jüdische Gemeinde) 415
 Liditz (Lidice) 29 (mit Abb.), 32 (Anm. 54), 44, 406, 414, 423, 426
 Liebel, Josef (Podersam) 264
 Liebl (Familie in Podersam) 267 (Anm. 8)
 Linhart, Josef (Wischkowa) 51, 131
 Lippenz (Lipenec) 98, 377
 Lischan (Lišany) 51, 383, 121
 Litvinover Chemiewerk 378
 Löbl, Otakar (Förderverein der Stadt Saaz) 41 (Anm. 29), 42 (Anm. 38-39), 253, 255 (Anm. 2), 260 (Abb.), 371-373, 374 (Anm. 26), 405 (mit Abb.), 407, 414-415, 416 (mit Abb.), 424, 428-429, 431 (Abb.), 432-433 (Abb.), 434-435
 Lockwenz, Dr. med. (Komotau) 288
 Lodgman von Aue, Rudolf (sudetendeutscher Politiker) 29 (Anm. 4)
 Lokajicek, Bartolomej (Podersam) 265
 Lomský, Bohumír (Oberst) 19 (Anm. 5), 113
 Löwenbein (OBZ-Offizier) 66, 71
 Lukesch, Dr. med. vet. (Postelberg) 93, 100, 377
 Lukeš, Zdeněk (Ministerialbeamter) 63, 73-74, 79-80, 85, 88, 91, 94, 108, 115, 128
 Lutz (Klavierbauer in Komotau) 290

M

Macháček, Alexandr (OBZ-Unterleutnant) 85, 94
 Mader, Else (Postelberg) 132
 Mader (Fabrikdirektor in Komotau) 288
 Mährisch-Ostrau, Kohlebergwerk 277
 Majerhofer (Katechet in Saaz) 258
 Malecký, Ladislav (Bauer in Postelberg) 65, 92
 Malin (Malín), Ukraine 406, 415
 Malnitz 383
 Malthuern, KZ 26, 288
 Marek, Bohuslav (Lagerkommandant) 18, 19, 28 (mit Abb.), 31 (Anm. 33), 32 (Anm. 52), 35, 36, 44, 48 (Anm. 8), 45, 51, 52, 62, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 75, 78, 79, 81, 83, 84, 88, 89, 91, 93, 98, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 116, 117, 118, 119, 121, 128, 130, 131, 132, 133, 134, 257, 258, 270, 275, 278, 281, 285, 378, 379, 380, 383, 390, 391, 418, 419, 423, 424 (Anm. 3), 425, 432
 Marek, Mira (Podersam) 265
 Marx, Karl (Sozialphilosoph) 407
 Masaryk, Jan (Außenminister 1940-1947) 436
 Masaryk, Tomáš G. (Präsident der Tschechoslowakei) 21, 22, 30 (Anm. 5), 268, 394
 Masný (Familie in Saaz) 271
 Matas, Jaroslav (Wischkowa) 51
 Matějka, Ondřej (Soziologe) 422 (mit Abb.), 423 (mit Abb.), 424 (Anm. 2)
 Maurer, Michael (Historiker) 256 (Anm. 13)
 Mauthausen, KZ 389, 423
 Mechlis, Lew (sowjetischer Politkommissar) 47 (Anm. 5), 405
 Meier, Dr. (Komotau) 288
 Meindl, Ralf (Historiker) 256 (Anm. 12)
 Menzel, Josef (Podersam) 264
 Merden (Ingenieur in Komotau) 286, 288
 Minařík (Familie in Saaz) 60
 Mittelbach (Wurstfabrikant in Komotau) 288, 289
 Mičuch, Ludvík (Postelberger Stadtverordneter) 420 (mit Abb.), 421, 427, 430 (mit Abb.)
 Mocker (Saaz), Mutter von Friedrike Götschel 285
 Mocker (Saaz), Vater von Friedrike Götschel 285
 Moll, Helmut (Theologe) 257
 Moravec, Frantisek (Oberst) 426 (Abb.)

Moskau 82
 Mraditz (Mradice) 383
 Mück, Horst (Journalist) 42 (Anm. 43)
 Müglitz i. Schönhengstgau (Mohelnice) 69
 Müller, Franz (Zeitzeuge) 253, 291 (mit Abb.)
 Müller (Steinbruchbesitzer in Komotau-Oberdorf) 288
 Musilová, Martina 374

N

Naszwetter (Nasvetr), František (Postelberg) 46, 78-79, 89-90
 Navrátil, Josef (Postelberg) 92, 133
 Nektivinda (Bäckerei in Podersam) 265
 Neudorf/Biela 287
 Neu, Dr. med. (Saaz) 272
 Neustadtl am Waag (Nové Město nad Váhem) 85
 Neustupny, Paul (christliche Initiative „Go East“) 400 (mit Abb.)
 Niederkarpaten 401
 Niemes (Mimoň) 23, 50, 77
 Niethammer, Lutz (Historiker) 256 (Anm. 13)
 Nimec (Familie in Postelberg) 382
 Nosek, Václav (Innenminister) 15, 17, 43, 47 (Anm. 1), 55
 Nürnberg 34, 285, 423

O

Oberdorf, ehemaliges Ciprianer-Lager 290
 Oberleutensdorf (Horní Litvínov) 69
 Obermayer (Obermajer) (Gefangenaufseher) 45, 51
 Orliček, Theodor (Polizeirat) 21
 Österreich 22, 383, 393
 Österreich-Ungarische Monarchie 9, 22
 Österreicher 66, 86
 Osteuropa 21
 Otschegau (Očihov) 265
 Otte, Anton (Zeitzeuge) 374 (Anm. 20)

P

Pachmann, Eduard (erschossen mit 14 Jahre) 380, 425, 428 (Anm. 1)
 Palästina 69, 76
 Papsch (Frau in Podersam) 263
 Paroubek, Jiří (tschechischer Ministerpräsident) 422
 Parpela (Komotau) 68
 Pater Maximilian (Josef Hilbert) 26, 75, 131, 253-254, 257-259, 275, 379
 Pater Petrus (Saaz) 257, 258
 Pater Theodor (Saaz) 257, 258
 Pavel N.N. (Postelberg), Mareks Gehilfe 28 (mit Abb.), 36, 383
 Pechanec (Familie in Saaz) 60
 Pehr, Michal (Historiker) 369 (Abb.), 373, 416, 426, 431, 435, 436 (mit Abb.), 437 (Abb.), 438
 Pelc, Jan (Postelberger Stadtverordneter) 431
 Pelc (Pelz), Oldřich (Lagerkommandant) 78, 80, 92, 98-100, 105, 116, 119
 Peterka, Jan (Volkspolizist) 45-46, 51, 78-79, 98, 128, 131
 Petráček (Staatssicherheit Brüx) 115
 Petrášek, Jan (Korrespondenzbüro des Parlaments) 115
 Petrášek, Jaroslav (Jurist und Politiker) 28, 49, 50, 51, 55, 61, 62, 63, 67, 110 (Anm. 16), 417
 Petroluk, Brüder (Postelberg), Mareks Gehilfen 28 (mit Abb.), 36, 383
 Pfertner, Vladimír (Postelberger Stadtverordneter) 415 (Abb.), 430 (mit Abb.)
 Píka, Heliodor (General) 52, 53 (Anm. 19), 69, 82, 402, 407, 410 (Anm. 3)
 Pilsen 261
 Pilsen, Gefängnis Na Borech 402 (mit Abb.)
 Piping (Frau in Postelberg) 132
 Pithart, Petr (tschechischer Senatspräsident) 394 (Anm. 3)
 Platschek, Franz (Podersam) 264

Player (Familie in Postelberg) 90
 Ploscha 383
 Podersam (Podbořany) 29, 98, 253, 261, 262, 263, 265, 266, 266
 (Anm. 5), 267 (Anm. 8), 268, 291, 384, 409
 Podersam, Köttig-Villa 264
 Podersam, Worka-Teich 265
 Podersamer Elementenwald 265 (mit Abb.)
 Podersamer Porzellanfabrik 263, 267 (Anm. 8)
 Pokorný, Bedřich (Hauptmann) 410 (Anm. 7)
 Poláčková, Šárka (Polizeisprechin in Postelberg) 420
 Polen 24, 60, 85, 284
 Polen 29 (Anm. 2)
 Polívka, Josef (Postelberg) 132
 Posselt, Bernd (sudetendeutscher Politiker) 373, 431 (mit Abb.), 434
 Postelberg (Postoloprty) 9-10, 15-19, 21, 25-26 (mit Abb.), 28-29, 31
 (Anm. 33, 35, 42), 32 (Anm. 35, 52, 64), 33-35, 37-38, 40, 40 (Anm. 4,
 6), 41 (Anm. 7-8, 11-12, 17, 19), 43-47, 48 (Anm. 7-8, 11-12), 50-51,
 53 (Anm. 11), 55-56, 60-61, 63, 65-76, 78-79, 81-83, 85-91, 93-101,
 104-108, 110 (Anm. 4, 12), 111 (Anm. 22-23, 26, 34-37), 112 (Anm.
 40, 44, 46-47), 113, 115-120, 128, 121-122, 122 (Anm. 1, 6), 123-124,
 126-127, 129-134, 137-144, 253-254, 255 (Anm. 6, 9), 256 (Anm. 14),
 257-258, 259 (Anm. 2), 269-270, 273-275, 277-280, 282, 282 (Anm.
 3, 4), 283-284, 295-296, 371-373, 374 (Anm. 1, 11, 15-16), 29, 33,
 36-37) 375-383, 384 (Anm. 4), 385-395, 397, 402-403, 404 (Anm.
 7), 406, 409, 411-417, 417 (Anm. 1, 6), 418-419, 419 (Anm. 1, 3, 8,
 10), 420, 421 (Abb.), 422-4, 424 (Anm. 4), 425-428, 428 (Anm. 2),
 429-436
 Postelberg, Alte Sandgrube 121, 125
 Postelberg, Sandgrube hinter dem Bahnhof 133
 Postelberg, Weinberg (na vinici / na vinice) 45, 77, 93, 101, 105, 116,
 118, 121, 125, 131, 133
 Postelberger Bürgerschule 45, 79, 91, 93, 107, 117, 121, 132-133, 381-
 382, 422, 427
 Postelberger Fasanengarten 45, 51, 64-65, 70, 76, 78-79, 81, 84, 91, 93,
 95, 98, 100, 121, 126, 131, 133, 381, 385, 387 (Abb.), 388, 394, 415,
 422, 425
 Postelberger Friedhof, Gedenktafel (Abbildung) 2
 Postelberger Gerichtsgefängnis 90, 131
 Postelberger Kaserne 13 (Abb.), 21 (Abb.), 26 (Abb.), 65-66 (mit Abb.),
 80, 84-85, 91, 95-96, 99-100, 106-107, 115-116, 257, 274-275 (Abb.),
 278, 378, 383, 385, 390, 412, 415, 420, 422-423, 427
 Postelberger Kaserne, Bereich SV 66, 102, 104, 106, 107, 116, 117, 118,
 119, 120, 130, 379
 Postelberger Kaserne, Grundriss 66 (Abb.)
 Postelberger Kaserne, Hof 25, 26, 121, 130, 133, 134, 269, 274, 275,
 279, 379
 Postelberger Kaserne, Massengräber 123
 Postelberger Kaserne, Splitterschutzgraben 26, 31 (Anm. 34, 38), 269,
 270, 275, 278
 Postelberger Kaserne, Waschräumen (v koupelnách) 106, 119
 Postelberger Marktplatz 65, 69, 89, 91, 98, 102, 115, 378
 Postelberger OBZ-Kommandantur (Haus Nr. 74) 67, 83, 84, 87 (mit
 Abb.), 105, 112 (Anm. 46), 131, 132, 133, 134, 384
 Postelberger Rathaus 433 (Abb.)
 Postl, Herma (Zeitzeugin) 384
 Potscherad (Počeradý) 121, 380
 Prag (Regierungssitz) 16-17
 Prag (Stadt) 18, 23, 29, 69, 87, 103, 109, 118, 134, 253, 258-259, 293,
 394 (Anm. 3), 373, 395-396, 405-406, 413, 422, 425-426
 Prager Hotel Belvedere 84
 Prager Kulturzentrum KC Novodvorská 405
 Prager Waldsteinpalais (Senatsgebäude) 394 (Anm. 3)
 Preiß, Ignaz (Erzdechant in Saaz) 259
 Prerau (Přerov) 75
 Preschau (Prešov, in der Ostslowakei) 85
 Preßburg (Bratislava) 85, 285

Příbram 266
 Priesen (Březno) 381, 383
 Přihoda, Petr (Psychiater und Journalist) 374 (Anm. 20), 401, 404
 (Anm. 1)
 Prim, Hubert (Zeitzeuge) 34, 41 (Anm. 9)
 Procházka, Jan (General) 18, 19, 76, 82, 113
 Průcha, Josef (Postelberg) 132
 Punzet, Karl (Podersam) 264
 Pustejovsky, Otfried (Publizist) 410 (Anm. 5)
 Putna, František (Ministerialbeamter) 115
 Putz, Egon (Zeitzeuge) 41 (Anm. 10), 378

R

Radonitz (Radonice u Kadaně) 291
 Rafler-Müller (Neudorf/ Biela) 287
 Řánek (Spediteur in Saaz) 23
 Rathenow, Hanns-Fred (Historiker) 256 (Anm. 13)
 Raudnitz (Roudnice) 62
 Reichenberg (Liberec) 23, 406
 Reicin, Bedřich (OBZ-Vorsteher) 15, 18, 19, 48 (Anm. 5), 75 (mit Abb.),
 84, 137 (mit Abb.), 138 (Anm. 1), 419 (Anm. 10)
 Reiff, Uta, geb. Jäckl (Zeitzeugin) 281 (mit Abb.), 282, 372-373, 375
 (mit Abb.), 398 (Abb.), 414, 438 (mit Abb.)
 Reiser (Reizer), Adolf (Ingenieur) 49, 60, 62, 75, 130
 Reißmüller, Johann Georg (Journalist) 40, 374 (Anm. 1)
 Renč (Familie in Stankowitz) 23
 Renner (Lagerhäftling in Postelberg) 68
 Řeřicha, Bohumil (Deutsch-Tschechischer Freundeskreis) 372
 Richter, Horst (erschossener Bub) 425, 428 (Anm. 1)
 Řička (deutscher Sozialdemokrat) 68, 81, 93, 380
 Říha, Petr (Postelberger Stadtverordneter) 427, 430 (Abb.)
 Ritz, Kurt (Kaaßen) 291
 Rom 77
 Rosendorf (Růžové vsi), Bezirk Tetschen (Děčín) 81
 Rosner (Rozner), Richard (Postelberg) 46, 95, 103-106, 115, 118-120,
 128, 133
 Roth b. Nürnberg 38, 393, 394
 Rothenhaus-Görkau, Domäne 288
 Roth (Rót), Mikuláš (OBZ-Feldwebel) 51, 83-84, 101, 109
 Rožka, Antonín (Spediteur in Saaz) 28-29, 49-50, 55-56, 58, 60-61,
 71, 74
 Rožka (Kohlenhändler in Saaz) 23
 Rudig b. Saaz 285
 Ruhrgebiet 276
 Rumänien 28, 69
 Runtsch, Franz (Radonitz) 291
 Russen (Sowjets) 24, 28-29, 58, 67, 71-72, 76-77, 99, 133, 261-262, 268,
 273, 278, 283, 286, 377-378, 409, 411, 439
 Russland (Sowjetunion) 28, 69, 82, 94, 137, 276, 401, 405, 407
 Ruthenen 29 (Anm. 2)

S

Saaz (Žatec) 10, 16, 20-26, 28, 30-32, 34-38, 40-56, 58, 61-63, 65-68,
 70-75, 77-78, 81-84, 86-88, 90-95, 97-100, 102, 105-106, 110-111,
 113, 115-122, 130-131, 133-135, 138, 253, 255-259, 261, 268-275, 277-
 285, 371-381, 383-391, 393-394, 397, 402, 404, 406, 409, 411-415,
 418-419, 423-429, 431, 433-434
 Saaz, Branka-Tor (Liebotschaner Pforte) 269, 273, 278 (Abb.)
 Saaz, Kapuzinerkirche 257
 Saazer Bezirksgericht 54 (mit Abb.), 55, 74
 Saazer Friedhof 25, 26, 37, 122 (Anm. 9), 258, 277
 Saazer Gerichtsgefängnis 58, 66, 73, 75, 116, 379
 Saazer Rathaus 418
 Saazer Ringplatz (Marktplatz) 20 (Abb.), 25 (Abb.), 56, 62, 66, 88, 257,
 268, 273, 277, 278, 378, 385, 386, 415, 418
 Saazer SS-Kaserne (Aussiedlungslager) 271 (mit Abb.), 281, 283-285, 383

Saazer Synagoge 24 (Abb.)
 Saazerland 16, 29, 31-33, 35, 40, 61, 122, 253, 255, 371, 377
 Bezirk Saaz 51, 96, 128
 Kreis Saaz 28, 33, 36
 Saluschitz (Zálužice) 413
 Schießelitz b. Saaz 273
 Schindler, Gerhard (Postelberg) 262-263
 Schlackenwert (Ostrov) 266
 Schlesien (Deutsches Reich) 93
 Schlesier 24
 Schmelzer, Fritz (Postelberg) 46, 97
 Schmid, Herbert 41 (Anm. 28)
 Schmid, Herbert 37
 Schmidt, Rudolf (General) 21, 29 (Anm. 1), 273
 Schmolik, Hans (Podersam) 264
 Schnebergova, Martina (Journalistin) 374, 411
 Schneider (Schuster in Saaz) 270
 Schölla, Petr (Postelberger Stadtverordneter) 415 (Abb.), 416, 430
 Schön (Podersamer Baumeister) 261
 Schuma, Fritz (Podersam) 265
 Schuster (Fotograf in Komotau) 290
 Schwarzenberg, Karel (tschechischer Politiker) 372, 373, 374 (Anm. 40)
 Schwarz, Karl-Peter (Journalist) 374 (Anm. 1)
 Šedivý, Arnošt (Ferbenz) 58, 106-107, 120, 128, 130, 133
 Sedláček, Václav (Club des tschechischen Grenzlands) 430, 435
 Seestadt (Ervěnice) 115
 Seifert, Adolf (Saazer Lokalhistoriker) 30
 Semenkowitz (Seměnkovice) 383
 Šíla, Antonín (Postelberg) 132-133
 Šimáček, Petr (SRPMŽ, Förderverein der Stadt Saaz) 40 (mit Abb.), 41 (Anm. 34), 42 (Anm. 36), 253, 386, 393
 Šíma, Dr. med. (Saaz) 130
 Šimon, Josef (Pfarrer in Kriegern) 394 (Abb.)
 Skupitz (Skupice) 381, 383
 Skuthan, Rudolf (Pfarrer in Wittosess) 258
 Slaby (Kürschnerreigeschäft in Saaz) 130
 Slowaken 18, 29 (Anm. 3), 50, 380, 404
 Slunečko, František (General) 410, 410 (Anm. 8)
 Smetana, Vít (Historiker) 416 (mit Abb.), 417 (Anm. 7)
 Smutný (Gefangenenaufseher in Postelberg) 45-46, 51
 Sobotka (Volkspolizist in Postelberg) 45
 Sommer (OBZ-Hauptmann) 70, 76, 85
 Spalt b. Nürnberg 38, 390, 428
 Španiel, Oldřich (General) 18-19, 29, 82-83 (mit Abb.), 84-85, 109, 112 (Anm. 39), 113, 137, 409, 419 (Anm. 10), 426
 Spatzal (Spatzel), Johan (Postelberger Bürgermeister) 101, 377
 Spatz (Saaz) 130
 Spirk, Franz (Podersam) 264
 Spitta, Juliane (Historikerin) 256 (Anm. 13)
 Sporitz (Spořice) 286
 Spurný, Matěj 406 (Anm. 7)
 Srkal, Vladimír (Postelberg) 107, 120
 Srp, Karel (Podersam) 265, 266 (Anm. 4)
 Stadníker Sandgrube 132-133
 Stalin, Josef W. (Parteichef der KPdSU) 10, 24, 31 (Anm. 50)
 Stamsried (Oberpfalz) 390
 Staněk, Tomáš (Historiker) 15, 28, 36, 37, 40 (Anm. 2), 110 (Anm. 3), 111 (Anm. 31), 113, 121, 374 (Anm. 16), 392, 412, 423, 425
 Stankowitz 257, 274, 276, 278, 284
 Stehlík, Dr. (Staatsicherheit Brůx) 60, 68, 69, 101, 104, 106, 115, 128
 Steinbach (Familie in Postelberg) 93, 377
 Steiner, Dr. med 262
 Steiner (Šteiner) alias Slovák (Hauptmann) 70, 75, 82, 88, 138
 Stecknitzer Schloss (Stekník) 378
 Sterzl, Erna (Zeitzeugin) 390

Štich (Lagerkommandant) 99
 Stocklasa, Rudolf (Podersam) 265
 Stoldt, Hans-Ulrich (Journalist) 373, 425
 Stopfkuchen, Franz (Zeitzeuge) 277 (mit Abb.)
 Suhomel, Dr. (Major) 45
 Sudetendeutsche siehe: Deutsche
 Sudetenland 18, 43, 45, 261, 293, 395, 401, 439
 Šulc, Jan (Pseudonym) 49
 Šusta, Josef (Historiker) 436
 Svoboda, Ludvík (General) 31 (Anm. 31), 48 (Anm. 5), 377, 378, 410 (Anm. 5), 411, 417
 Svoboda, Rudolf (Podersam) 265
 Svoboda, Wenzel (Saaz) 276

T

Tachau (Tachov) 69
 Tarčan (Tarzan) (OBZ-Feldwebel) 138, 384
 Tatina 383
 Taud (Großkaufmann in Komotau) 288
 Tauschek, Dr. med. (Postelberg) 99
 Teplitz-Schönau (Teplice-Šanov) 406, 409, 415, 438
 Teplitzer Regionalmuseum 400
 Tetschen-Bodenbach (Děčín) 29 (Anm. 2), 72, 76, 96, 406, 413
 Theresienstadt (Terezín), KZ 24, 93, 111 (Anm. 36), 121, 285, 413, 426
 Thorwald, Jürgen (Publizist) 405
 Tintěra (Eisenbahnmeister in Postelberg) 132
 Tomášek, Josef (Postelberg) 44, 81, 383
 Tošnerová, Kveta (Journalistin) 371, 377, 392 (Anm. 1)
 Totzau (Tocov) 293
 Trojan (Saazer Beamter) 62
 Trunecký (Volkspolizist in Podersam) 265
 Tschechen 9, 16, 18, 23-25, 30 (Anm. 24-25), 33-34, 36, 43-45, 47, 50, 254, 261-262, 268, 272-273, 276, 278, 280, 282, 284-285, 288, 291, 371-372, 379-380, 382-383, 385, 387, 389, 390-391, 394, 403-404, 407-408, 415, 417, 420, 422-423, 425, 428-430, 432, 434
 Tschechoslowakei 9, 21-22, 24, 29 (Anm. 2, 4), 30 (Anm. 26), 36, 43, 81-82, 85, 109, 122, 138, 254, 255 (Anm. 11), 261, 277, 389, 395, 401, 405-408, 411, 417-418, 422, 425-426, 432, 434, 439
 Böhmen 9, 24, 254, 400, 405-406, 411, 413
 Nordböhmen 253
 Böhmen und Mähren 389
 Königreich Böhmen 9
 Mähren 36
 Protektorat Böhmen und Mähren 24, 31 (Anm. 28), 261-262, 272, 372, 406, 407, 426
 Schlesien 36
 Slowakei 69
 Tschechien (Tschechische Republik) 9, 33-34, 254, 392, 406, 412-413, 415, 418-419, 422, 431, 439
 Tschentschitz (Čenčice) 97
 Turnwald, Wilhelm (Publizist) 40 (Anm. 4)
 Tutschka, Emil (Rektor in Saaz) 25
 Twerschitz (Tvršice) 377, 383
 Tymich, Jaroslav (Oberleutnant der Volkspolizei) 115

U

Újezd (bei Prestice) 272
 Ukraine 94, 407, 417
 Ungarn 9
 Urbanek, Karl (Podersam) 264
 Urban, Erich (Postelberg) 420, 421
 Urban, Franz (Postelberg) 381, 420
 Urban, Walter (Postelberg) 415 (mit Abb.), 420 (mit Abb.), 421, 427, 428 (Abb.)

V

- Vacek, Eduard (Schriftsteller) 253, 372-373, 401 (mit Abb.), 411-412 (mit Abb.), 418
Vach (Bayern) 281-282
Vaculik, Ludvík (Schriftsteller) 37, 41 (Anm. 24, 26), 392, 402, 404 (Anm. 12)
Valenta, Karel (Wischkowa) 51, 131
Vaněk, Jan (Oberstleutnant, Verteidigungsministerium) 70, 85, 96, 102, 105, 115
Venclík, Jaroslav (Archivar) 35, 38 (mit Abb.), 41 (Anm. 15-16), 371-372, 387 (mit Abb.), 389 (mit Abb.), 390, 394
Vierlinger (Ingenieur in Komotau) 288
Viest, Rudolf (General) 426 (Abb.)
Vitus (Kapuzinermönch in Saaz) 257, 258
Vlček, Václav (Beamter in Postelberg) 46, 96
Vodicka, Jaroslav (Verein der Wolhynientschechen) 415
Voitl, Herbert (Zeitzeuge) 10, 15-16, 18-19, 33 (mit Abb.), 41 (Anm. 13, 29, 31, 35), 120 (Anm. 2), 121-122, 253-254, 255 (Anm. 6), 260 (Abb.), 371-372, 387 (mit Abb.), 393 (mit Abb.), 394 (Abb.)
Vojtách, Bernard (Postelberger Bürgermeister) 414
Volavka, Tonda (Podersam) 263

W

- Wagner, Gerald (Podersam) 263
Wakowitz 26, 29
Warnsdorf 18, 109
Weberschan (Břvany) 51, 64, 106, 380, 383
Weinern 291
Weipert i. Erzgebirge 266
Wellewitz (Veletice) 381
Welmschloß (Velernyšleves) 381
Wilhelm, Franz (Kolonialwarenkäufer) 382
Wilhelm, Josef (Postelberg) 132
Wilhelm, Karl | Vilhelm, Karel (Polizist in Postelberg) 94, 102, 116, 131, 132-133, 383

- Wischkowa (Výškov) 51, 64, 70, 106, 119, 131, 383
Wittmann (Familie in Saaz) 271
Wittosess | Witoses (Bitozeves) 97, 258, 383, 453
Witzleben, Erwin von (Feldmarschall) 21
Wolhynien 31 (Anm. 50), 94, 120, 407, 417
Wolhynientschechen 18, 28, 85, 120, 401, 409, 414-415
Wollner, Marek (Schauspieler) (Abbildung) 399
Wollrab, Adalbert (Zeitzeuge) 15, 38 (mit Abb.), 41 (Anm. 8), 53 (Anm. 11), 253, 371, 373, 385 (mit Abb.), 387, 388-389 (Abb.), 415
Worzfeld, Franz (Zeitzeuge) 34
Wurdinger, Emanuel (Hopfenhändler in Saaz) 274
Wurdinger, Herrmann (Zeitzeuge) 38, 41 (Anm. 33)

Z

- Zábranský, Josef 41 (Anm. 34)
Zakouřilová, Bedřiška (Postelberger Bürgermeisterin) 387
Záknutný, Zdeněk (Geschichtslehrer in Laun) 418 (mit Abb.), 422
Zázvorka (deutscher Hilfspolizist in Lippenz) 58, 68
Zelenka, Rudolf (Postelberg) 17, 44, 46, 48 (Anm. 11), 64, 67, 69-70, 78, 83, 91-93, 101, 104, 108-109, 112 (Anm. 47), 131, 134
Želinský, Libor (Journalist) 429
Zeman (Leneschitzer Bürgermeister) 69
Zeman, Miloš (tschechischer Ministerpräsident) 42 (Anm. 42)
Zeman (Familie in Saaz) 58
Zeus (Familie in Postelberg) 377
Zícha, Jan (alias Petrov) (Geheimagent) 17, 18-19, 28, 35, 44, 47, 47 (Anm. 4), 50-52, 55-56, 58, 60-69, 71-73, 75, 77-79, 82-85, 87-88, 91, 94, 99, 101-104, 107-109, 116-120, 128, 130, 134, 259 (Anm. 2), 276, 380, 402, 409, 417, 419
Zieleniec, Josef 42 (Anm. 42)
Zieleniec, Josef (tschechischer Außenminister) 370, 442
Zinke, Dr. (Saaz) 63
Zuleger, Ernst (Saaz) 28
Zuleger, Karl (Saaz) 28
Zypriot 434

